...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 41 (7949) ФЕВРАЛИИН 17 ПЯТНИЦА 1956 он

...СС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

Манай промышленностиин материальна база, наукын талаар түйлагдаһан амжалтанууд, хүдэлмэришэн ангиин культурно-техническэ хэмжээнэй ургалта—эдэ бүгэдэмнай техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ үргэн ехэ арга боломжо нээжэ үгэнэ. Үйлэдбэриин техникые саг үргэлжэ хүгжөөн дэбжээхын түлөө тэмсэл—манай тон шухала зорилго болоно.

(Партиин XX съездэдэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй тоосооото элидхэл. КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлһээ).

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН XX СЪЕЗД

Партиин XX съездэдэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ*)

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

...шинно-тракторна станцинуудта саг үргэлжын ...заторска кадрнууд бии болгогдонхой. Энэнь ...үдые социалистическэ жэшээтэ һайн пред...иятинууд болгоходо тон ехэ удхашанартай юм. ...мянган инженернүүд, техникүүд, партийна, ...скэ хүдэлмэрилэгшэд, МТС-үүдтэ, колхозууд... совхозуудта ажаллахаар городууд болон про...енна центрнүүдһээ эльгээгдэһэн байна. Хүдөө ...н 120 мянга гаран мэргэжэлтэд колхозуудта ...гдээ. 20 гара мянган коммунистнууд хүдөө ...уудта городуудһаа эльгээгдэжэ, колхозуудай ...гшэнэр болохоор дурадхагдаа. Партиин ...альна комитет ба правительство хүдөө ажа...үсэблэлгын шэнэ гурим тогтоогоо. Энэнь кол...уудай үүсхэл эдэбхиие бадаруулһан байгаа. ...зуудай хүдэлмэриие һайжаруулха, гүрэнэй ...н ажахынгуудые бэхижүүлхэ ба шэнэ ажахы...е байгуулха хэмжээнүүд абтанхай.

...өө ажахые дам саашадань хүгжөөн дэбжээхэ ...р партиин өөхёоһон хэмжээ-ябуулгануудые ...үлгэ ороохо таряа, техническэ культурануу...улам ехээр абадаг болохо хэрэгтэ түрүүшын ...лхам хэхэ арга олгобо. Энэнь доро дурсаг...тоо мэдээнүүд дээрэһээ харагдана:

СССР дотор ороохо таряанай ба техническэ культурануудай валовой продукци (1950 онтой жэшэбэл процентээр)

	1950 он	1951 он	1952 он	1953 он	1954 он	1955 он
...о	100	97	113	101	105	129
...сэсэг	100	97	123	146	106	207
...а свёкло	100	114	107	111	95	147
...-сырец	100	105	106	108	118	109
...олгунец ...окно)	100	76	83	64	85	149

...бээ табадахи табанжэлэй түрүүшын 3—4 ...үдтэ ороохо таряа, техническэ культура үй...рилхэ талаар ургалта үгы шахуу байгаа һаа, ...э хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүл...ашаар 1955 ондо хүдөө ажахын культура...й валовой суглуулбари нилээд ехэ болоһон ... 1954 онтой сасуулбал 1955 ондо орон до...й ороохо таряа үйлэдбэрилгэ 22 процентээр, ...сэсэг 95 процентээр, сахарна свёкло— 54 ...нтээр, лён-волокно—74 процентээр ехэ бо... байна. Хлопчатнигай ургаса ехэ болоогүй. ...юб гэхэдэ, хлопчатнигай ургаса хюруу хүйтэн...ратдажа, гэмтэһэн байха юм. Хэдэ хэдэн райо...та, илангаяа хара хүрьһэтэ бэшэ районуудта ...бхын ургаса багаар абтаа.

...Ороохо таряанай ажахы—бүхы хүдөө ...ажахын үйлэдбэриин үндэһэ һууринь

...эдүүд! Һайнаар хүгжэнги ороохо таряанай ...ыгүйгөөр малажалые хүгжөөн дэбжээжэ боло..., техническэ культурануудые ехэ болгожо бо...үй гэжэ парти нэгэтэ бэшэ зааһан байгаа. Гэ..., энэ үндэһэн шухала асуудалаар СССР-эй ...э ажахын министерствын, СССР-эй Совхозуу...министерствын хүтэлбэрилэгшэд, мүн тэрэшэ...үсэблэлгын органууд сохом буруу харгы руу ...ран ороһон байгаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ тарил...талмайн структурань ороохо таряа үйлэдбэрил...хэдхэхэ зорилгонуудта орой таарахаяа боли... байба. Оронной олонхи районуудта ороохото ...ануудай тарилга хорошоһон байгаа. Ногоо ...атай севооборотуудые бии болгоходо мэдээ...лдуунууд гаргагдаһан байгаа. Ногоо тарилга...ар газар элдүүрилхэ арга нютаг нютагай ...лые хараадаа абангүйгөөр, хаа хаанагүй нэгэ ...р хэрэглэгдэдэг, тиигэжэ һайн ургаса үгэдэг...айонуудта хэдэн миллион гектар газарта но...уд таригдадаг байгаа.

...бүгэдэ юундэ хүргөөб гэхэдэ, революциин ур...эхи үеынхидэ орходоо ороохо таряанай тон ...хэрэгтэй болоод байбашье һаань, 1953 ондо ...онойхиин тухай шахуу газар дээрэ лэ ороохо...льтуранууд таригдаһан байна.

...өө ажахын продуктнуудые гүрэнэйнгөө хэды ...н хэрэглэжэ байһые али бүхы талаһаань шэн...үзөөд, КПСС-эй Центральна Комитедэй 1955 ...нварска Пленум богони болзор соо ороохо ...үйлэдбэрилгые 2—2 үлүүтэй дахин ехэ бол...алажалай гол гол продуктнуудые ехээр аба...олохо гэһэн зорилго табиһан байгаа.

...ртиин шиидхэбэреэр Казахстанда, Сибирьтэ ...оной бусад районуудта шэнэ ба боро газар эл...лэн ашаглаһан ябадал хүдөө ажахые дам ...нь хүгжөөн дэбжээлгэдэ тусгаар ехэ удхаша... байба. 28—30 миллионһоо бага бэшэ гектар ...газар 1956 он болотор элдүүрилэн ашаглаха ...зорилгые КПСС-эй Центральна Комитет та...н. Энэ зорилгые шиидхэлгэ манай гүрэндэ ...э удхашанартай юм. Шэнэ газарнууд манай ...о юу үгэхэб? Тооложо үзэхэдэ, шэнэ газар...эл бүри 2 миллиардһаа үсөөн бэшэ пүүд та...унда жэшээгээр абажа шадахабди гэжэ ха...а. Шэнэ газарһаа шэниисэ ехээр абаад бай..., гүрэн болбол Украинада ба Хойто Кавказда ...һү, мүн тэрэшэлэн техническэ культурануу...рид ехээр абадаг болохын тулада эдэ райо...о кукурузын тарилгые зоримгойгоор нилээд ...эжэ шадаха байна.

...э газар элдүүрилэн ашаглажа байһан райо... богонихон болзор соо 200 мянган трактор ...үсэтэйгөөр тоолоходо), хэдэн мянган машина ...р зэмсэгүүд эльгээгдэһэн байгаа.

...нэ газар элдүүрилэн ашаглаха тухай партиин ...ээ-ябуулгануудые бүхы советскэ арад тон ха...луунаар һайшааһан ба дэмжэһэн байна. КПСС-эй Центральна Комитедэй уряалаар шэнэ ба боро газар элдүүрилэн ашаглахын тула 350 мянган советскэ патриодууд ошожо, коммунизм байгуулагшадай нэрэ түрэдэ хүрэмөөр ажалай шэн габьяа харуулба. **(Үни удаан альга ташалга).**

Партиин уряалые дэмжэжэ, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байгаа комсомолецууд ба комсомолкануудта, агрономуудта, инженернүүдтэ, техникүүдтэ—бүхы патриодуудта Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съездын нэрэһээ халуун баясхалан хүргэхые зүбшөөгыт. Шэн зоригто ажалайнь түлөө бүхы советскэ арад тэдээндэ дурлана, тэдэниие хүндэлнэ. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Шэнэ районуудта ажалшадые юрын ёһоор, аажамаар нүүлгэжэ, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха болоо һаамнай бидэнэртэ тон олон хүн, ехэ гэтшын зөөри ба саг хэрэгтэй болохо байгаа. Тиигээ һаа, хоёрхон жэл соо 30 миллион гектар шэнэ газар ашаглажа шадахагүй байһамнай лабтай һэн.

Шэнэ табанжэл соо парти болбол залуушуулдаа энэ мэтэ уряатайгаар нэгэтэ бэшэ хандаха болохонь гээшэ ха. Бидэнэр шэнэ районуудые хойшодоошье ашаглаха, атомна, тепловой ба гидроэлектростанцинуудые, заводуудые, түмэр замуудые бариха ёһотой болонобди. Манай алдарта залуушуул партиингаа уряае хойшодоошье халуунаар дэмжэхэ бээзэ гэжэ найдагдана. Коммунизмын гайхамшагта барилганууд дээрэ залуушуулай хэжэ байгаа ажал гансашье манай үетэндэ бэшэ, мүн ерээдүйн үетэндэ айхабтар ехэ удхашанартай юм гэжэ тэдэнэр мэдэдэг. **(Үни удаан альга ташалга).**

Колхознигуудай, МТС ба совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй шэн зоригто ажалайнь ашаар, хүдэлмэришэн ангиин эдэбхитэй хабаадалгын ашаар шэнэ газар ашаглаха даалтабари нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэгдээ. 1954—1955 онуудта шэнэ ба боро газар элдүүрилжэ байһан районуудта 30 миллион гектар, бүхы орон соомнай 33 миллион гектар шэнэ ба боро газар хахалагдаа. Энэ хадаа партиин ба советскэ арадай ехэ илалта мүн. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Шэнэ газарые ашаглалта хадаа ороохото культурануудай талмайе нилээд үргэдхэхэ арга олгобо. 1950 ондо ороохото культуранууд СССР дотор 102,9 миллион гектар газар эзэлжэ байгаа һаа, 1955 ондо 126,4 миллион гектар эзэлнэ гэхэ гү, али 24 миллион шахуу гектараар ехэ болоһон байна.

Гандадаг районуудта шэнэ газар элдүүрилэн ашаглажа байхадаа зүб юумэ хэнэ гээшэ гүбди гэжэ зарим хүнүүд асуужа болохо. Ган гай суурай ходошье боложо байгаа һаань Казахстанда, Сибирьтэ ба Уралда ороохо таряанай ажахые эрхилэлгэ ашагтай туһатай, экономическа талаараа ашагтай гэжэ бии байһан тоо баримтануудые шэнжэлжэ үзэхэдэ харуулна. Хэрбээ табанжэлэй хоёр жэлдэнь ургаса һайнаар гараа һаа, нэгэ жэлдэнь дунда зэргээр, хоёрдохидонь—муугааршье гараа һаа, иимэ эрхэ байдалда ороохото культурануудые ургуулхын тулада барагтай гаргаша хээд, ороохо таряанай ажахые тон ашагтайгаар ябуулжа, үнэгүй таряа талха абажа болохо байна.

Шэнэ газар ашаглаха талаар хэһэн манай хүдэлмэриин дүнгүүд дээрэһээ харахада, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха гэжэ партиин хараалһан хараа шэглэлынь зүб гэһэн тобшолол хэжэ болоно. Энэ хараа шэглэл хадаа хүсэ шадал, зөөри хогшол багаар гаргашалжа, ороохо таряа нилээд ехээр абадаг болохо ябадалые тон богони болзор соо хангана бшуу.

Саашадаа шэнэ газар элдүүрилэн ашаглахадаа Красноярска хизаарта, Иркутска областьдо, Хабаровска, Приморско хизаарнуудта анхаралаа хандуулха байгаа, тэндэ ашаглагдаагүй һайн газар нилээд ехэ юм. Энэ хадаа тэндэ абтаһан хүдөө ажахын продуктаар Дальна Востогые хангажа шадаха ороохо таряанай ба малажалай база байгуулха арга олгохо байна.

Ороохо таряа үйлэдбэрилгые ехэдхэхын зорилгоор шэниисын, крупяной ба бусад культурануудай тарилгые ехэдхэхэтэй хамта кукурузын тарилгые эрид үргэдхэхын тула тарилгын талмайн структурые хубилгаха хэрэгтэй болоо һэн. Тоолоод үзэхэдэ, малажалдамнай жэлдээ 4 миллиард пүүдһээ бага бэшэ тэжээлэй ороохон хэрэгтэй гэжэ тодорһон байгаа. Кукуруза ехээр таридаг болоогүй һаа, тэды шэнээн ороохо абажа шадахагүйбди. Тиимэһээ кукуруза тарижа ургуулгые үргэдхэхэ шухала гэжэ Центральна Комитет тоолоһон байна. 1955 ондо 18 миллион шахуу гектар кукуруза гэхэ гү, али 1954 онойхиһоо 13,6 миллион гектар ехээр таригдаһан байна.

Кукуруза ехээр таряад байхада, малажалаа силос ба концентрированнэ тэжээлээр хангалгые нилээд һайжаруулха арга олгогдоо. Колхозууд 1955 ондо 1954 онойхиһоо 17 миллион тонно үлүү ехээр силос дараа, тэрэ тоодо 6 миллион гаран тонно кукурузын консервированнэ буурсаг дарагдаа.

Энээнэй ашаар колхозуудта һү һаалга, һүнэй валовой үйлэдбэрилгэ нилээд ехэ болоо. СССР-эй Центральна Статистическэ управлениин мэдээсэлээр, 1955 оной октябриин 1-һээ 1956 оной февралиин 1 хүрэтэрхи һүүлэй 4 һара соо колхозуудта һүнэй валовой һаалга 1954—1955 онуудай баһал энэ уеынхиһөө, бүхы СССР дотор абабал, 65 процентээр, Украинска ССР-тэ 2 дахин, РСФСР-тэ—53 процент, Российска Федерациин, Украинын, Казахстанай зарим областьнуудта, Узбекскэ ССР-тэ, Азербайджанска ССР-тэ, Таджикска ССР-тэ, Туркменскэ ССР-тэ, Молдавска ССР-тэ һүнэй валовой һаалга 2—3 дахин, үшөө дээшэшье ехэ болоһон байна. Һүнэй иимэ ехээр һаагдаһые Советскэ засагай оршожо байгаа бүхы үе соо үзөөгүйбди. Тиигээд энээндэ кукуруза түсэблэлгын шэнэ гурим, колхознигуудай материальна урмашуулгые дээшэлүүлгэ шиидхэхы үүргэтэй байһаниинь лабтай.

Гэхэтэй хамта, кукурузын хүсэд һайн ашаг үгөөгүй районууд үсөөн бэшэ бии. Тэрэнэй шалтагааниинь гансахан—эдэ районуудай хүтэлбэрилэгшэд кукурузые тарижа ургуулхын тула һаналаа табяагүй, Белоруссиин, Латвиин, Литвагай, Эстониин, Костромской, Ярославска, Тульска ба бусад зарим областьнуудай нилээд олон районууд тухай эндэ хэлэгдэнэ. Урда зүгтэ нютагжаһан энэ культурые бүхы Советскэ Союз дотор ургуулха гэжэ һайшаан дурадхахадаа КПСС-эй Центральна Комитет магад алдуу хээ гээшэ гү гэжэ асуугдана.

Үгы, нүхэд, энэмнай алдуу болоогүй. Хүтэлбэрилэгшэдэйнь энэ хэрэгтэ һайнаар хандаһан, кукурузын онсо илгаатай талыень шэнжэлэн ойлгоһон колхозно ба совхозно кадрнуудые бэлэдхэһэн республикануудта, хизаарнуудта, областьнуудта, районуудта, колхозуудта, совхозуудта һайн үрэ дүнгүүд түйлагдаа. Харин кукуруза ургуулха хэрэгые зүн дэгээн орхиһон газарта колхозууд ба совхозууд бага ургаса абаа.

Кукурузын үндэр баян ургаса абаһан колхозууд область бүхэндэ бии. Урдань таридаггүй аад, кукурузые ехэ талмай дээрэ тариһан районуудһаа зарим жэшээ харуулхамни.

Чувашска АССР-эй Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо 1955 ондо 240 гектар кукуруза таригдаһан байгаа. Тэрээн соонһоо 70 гектар кукуруза ногооноор, нэмэлтэ тэжээл болгогдожо хуряагдаа, 170 гектарһаань ехэ ургасатай набша эшэ эдеэшэнтэһэн буурсагтайгаар абтажа, колхоз 8 мянган тонно силос дараха аргатай болоһон байна.

Московско областиин «Петровское» гэжэ совхоздо гектарһаа дунда жэшээгээр кукурузын 295 центнер набша эшэ ба буурсаг, 15,5 гектар участок дээрэһээнь дунда зэргээр гектарай 402 центнер ургаса, мүн тэрэнэй 5 гектар дээрэһээнь гектарай 750 центнер ургаса абтаһан байна.

Белорусска ССР-эй «Рассвет» гэжэ колхоздо 1955 ондо 500 гектар кукурузын гектар бүриһөө дунда зэргээр 350 центнер набша эшэ буурсагтайгаар хуряагдаһан байгаа.

Оронной ямаршье газарта кукуруза үндэр ургаса үгэжэ шадаха гэжэ, кукуруза хадаа 1 гектар тарилгаһаа абтадаг ургасын ба тэжээлэй единицын тоогоор, тэрэнние тарижа ургуулгада гаргагдаһан ажал харюулха талаараа, ондоо ямаршье культуратай жэшээгүй һайн культура гэжэ баримтанууд тон элеэр харуулна. Тиимэһээ али нэгэн районуудта, колхозуудта кукурузые тарижа ургуулхадаа ямар алдуу гаргагдаһан байгааб, зарим колхозууд ба совхозуудта кукурузын һайн ургаса юундэ абтаагүйб гэжэ нарин нягтаар шэнжэлжэ үзөөд, тарилгада бүри мүнөөнһөө бэлэдхэхэ, тусгаарлабал, кадрнуудые бүхы шадалаараа һургаха, тиигэжэ 1956 ондо колхоз ба совхоз бүхэндэ кукурузын үндэр ургаса ургуулха шухала.

Ургасые дээшэлүүлһэнэй, шэнэ газар бүри ехээр элдүүрилэн ашаглаһанай үндэһөөр зургаадахи табанжэлэй һүүл болотор жэл бүри 11 миллиард пүүд ороохо таряа абадаг болохо, хлопчатник, сахарна свёкло, лён, улһа, наран сэсэг гэхэ мэтын техническэ культурануудай талмайе нилээд үргэдхэхэ, ургасыень дээшэлүүлхэ, тэрэшэлэн хартаабха ба овощь үйлэдбэрилгые эрид ехэдхэхэ гээшэ газар таряалангай талаар манай гол зорилго болоно.

Сад, виноградник, үрэ жэмэс тарилгын талмайе ехэ болгохо шухала. Модо тариһан полосануудые бии болгохо, тиихэдээ энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень залуушуулые уряалха шухала. Газар уһалха хүдэлмэриин хэмжээе ехэдхэхэ, тэрээнтэй хамта, уһалагдадаг ба хатаагдаһан газарые ашаглаха ябадал һайжаруулха шухала.

Минеральна үтэгжүүлгэ, хүдөө ажахын культурануудта хоротой ургамалнуудтай ба дайсадтай тэмсэхэ химическэ зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо шухала гэжэ Партиин Центральна Комитет тоолоно. Бидэнэр хадаа газар таряалангай хүдэлмэриие саашадаашье дээшэлүүлхэ, түрүү агротехникэ, зүб севооборотуудые тон оролдосотойгоор нэбтэрүүлхэ, хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдэй хэгдэхэ болзорые хороохо, тиигээд энээнэй үндэһэн дээрэ ороохото ба техническэ культурануудай ургасые оронойнгоо бүхы районуудта дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

2. Малажалые дам саашадань хүгжөөхэ зорилгонууд

Нүхэдүүд! Малажалые дам саашадань хүгжөөхэ, малажалай продуктнуудые бүри ехээр абадаг ба бэлэдхэдэг болохо зорилго хадаа һүүлэй үедэ партиин урда табигдаһан эгээл бэрхэшээлтэй, тон хойшолуулашагүй зорилгонуудай нэгэниинь мүн. КПСС-эй Центральна Комитет ба Правительство болбол малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ зорилготойгоор экономическа ба эмхидхэлэй ехэ хэмжээ-ябуулгануудые хараалаад, бэелүүлжэ байна.

Малажалые хүгжөөлгэдэ колхознигуудай материальна урма хэшээлые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет ба Советскэ правительство тоолоһон байгаа. Малажалдахи хүдэлмэриие механизацилха, малай байрануудые бариха үргэн ехэ түсэб баталагдаад, бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна. Нютагай партийна организацинууд малажалай шиидхэхы участогуудые кадрнуудаар бэхижүүлхэ тушаа ехэхэн хүдэлмэри хээ.

Эдэ бүгэдэ хадаа һайн үрэ дүнгүүдые үгэхэ ёһотой байһан юм, тиигээд нээрээшье тэрээнээ үгөө. Малажалай байдалые тодорхойлһон зарим тоо баримтануудые дуулгахыемни зүбшөөгыт.

СССР дотор ашаг шэмэтэ малай тоо толгой (1950 онтой сасуулхада процентээр)

	1950 он	1951 он	1952 он	1953 он	1954 он	1955 он
Үнеэд	100	102	100	107	113	120
Эбэртэ бодо малай бүхы тоо	100	103	99	110	114	117
Гахай	100	111	117	195	210	214
Хонин	100	110	114	139	142	151

СССР дотор малажалай гол гол продуктнуудые үйлэдбэрилгэ (1950 онтой сасуулхада процентээр)

	1950 он	1951 он	1952 он	1953 он	1954 он	1955 он
Мяха (үүсэлэгдэһэн мяханай шэгнүүрээр)	100	96	106	120	129	130
Һү	100	102	101	103	108	119
Ноохо	100	107	122	130	128	142
Үндэгэ	100	113	123	137	147	154

Манай орон дотор малажалай талаар барагдашагүй ехэ резервэнүүд бии. Хэрбээ колхозууд ба совхозуудта эмхидхэлэй хүдэлмэриие үсэд шангаар ябуулбал, нэгэ—хоёр жэлэй турша соо айхабтар ехэ үрэ дүнгүүдые түйлажа болохо байна. Жэшээнь, гахай үсхэбэрилгые абажа үзэе. Табанжэлэй түрүүшын хоёр жэлдэ гахайн тоо толгойн тон бирагүйгөөр олошорһыень дээрэ дурсагдагша мэдээнүүдһээ харанабди. Зүгөөр гахай үсхэбэрилгые хүгжөөхэ тодорхой хэмжээнүүдэй абтаһанай ашаар гахайн тоо толгой һүүлэй гурбан жэл соо эрид олошорһон байна. 1955 оной октябриин 1-һээ 1956 оной февралиин 1 хүрэтэрхи һүүлэй 4 һара соо колхозууд 1954—1955 онуудай мүн лэ энэ 4 һарынхида орходоо гахай 62 процент олоор гүрэндөө тушааһан ба худалдаһан байха юм. Колхозууд гахай олоор шахадаг болоо. 1955 оной февралиин 1-нэйхидэ орходоо 1956 оной февралиин 1-дэ колхозуудта гахай 3 дахинһаа үлүүтэй олоор шахагдажа байна. Малажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ ехэдхэхэ гэжэ хараалагдаһан программа амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ гэжэ найдаха бүхы үндэһэн бии.

Малажалые хүгжөөн дэбжээхэ хэмжээ-ябуулганууд соо тэжээл үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ асуудал тусгаар шухала һуури эзэлнэ. Зорилго юуб гэхэдэ, тон шухала зүйл болоһио ороохо таряа үйлэдбэрилгые ехэдхэхэтээ, кукуруза тарилгые али болохоор үргэдхэхэтээ хамта олон жэлэй ногоо, жэшээлхэдэ, клевер, люцернэ ба бусад ногоо ехээр таридаг болохо хэрэгтэй. Нютаг нютагта үлэмжэ һайн ургаса үгэдэг культура тарихын тулада, олон жэлэй ногоо, мүн тэдэнэй залаата ба бобово холисонуудые тарихаар шэлэхэдээ сагай уларилые, газарайнгаа хүрьһые хараадаа абалсаха хэрэгтэй байһаниинь яһала ойлгосотой ха юм. Тэрэшэлэн нэгэ жэлэй ногоо, жэшээлхэдэ, урда районуудта—суданска ногоо ба сорго, центральна районуудта—викын ба овёсой холисо ехээр таридаг болохо хэрэгтэй. Викын ба овёсой холисые илангаяа пар болгогдохо газарта тарихада ашагтай байдаг.

Ногоо тарилгада зарим нүхэдэй буруугаар хандадаг байһыень тэмдэглэхэ зэргэтэй. Үни заяанһаа хойшо клевер тарижа заншаһан нютагуудта тэрэниие тарихаяа болижо байһан баримтанууд бии. Ногоо тарилгада иимээр хандаха гээшэ партиин заабаринуудта зүрилдэнэ бшуу. КПСС-эй ЦК-гэй февральско-мартовска Пленум болбол өөрынгөө шиидхэбэри соо ногоо бү таригты гээ бэшэ, харин ганданги районуудта хэдэн миллион гектарта олон жэлэй ногооной таригдаад, тон муу ургаса үгэжэ байхадань, тэдэ ногоонуудые тарилгада хаанашье өөрэгүй нэгэн хэбээр хандадаг ябадалые буруушааһан байна. Парти болбол ногоо тарилгада хаанашье өөрэгүй нэгэн хэбээр хандаха ябадалые эрид буруушаахатаяа хамта, олон жэлэй ба нэгэ жэлэй ногооной үндэр ургаса абтадаг районуудта тэдэниие тариха, тиигэжэ үбһэ хуряалгые ехэ болгохо хэрэгтэй гэжэ зааһан байгаа.

Бүхы арга боломжоёо хэрэглэдэг, тиигээд малажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ эрид ехэдхэхын тула малаа бүдүүншье, мүн шэмэтэйшье тэжээлээр хангадаг хүн һайн хүтэлбэрилэгшэ гээшэ. Тэжээл үйлэдбэрилгые ехэдхэхын тула хамаг хүсэеэ зорюулхын орондо малай тэжээл гүрэнһөө ехээр абахаяа һанадаг колхозуудай ба совхозуудай тиимэ хүтэлбэрилэгшэд манайда үшөөл бии. Мүн продуктнуудай сэнгүүдэй химдаруулагдаһаниие һамбаашалжа, магазинуудта байгаа таряа талха, крупа болон бусад продуктнуудые худалдажа абаад, малдаа эдюулдэгшье хүтэлбэрилэгшэд үсөөн бэшэ бии гээшэ. Тиигээд энэнь үйлэдбэриин шанартай бэшэ, харин хонжоо аралжаанай шанартай ябуулга гээшэл.

Нэгэ иимэ баримта харуулая. Москва шадарай нэгэ колхозой түрүүлэгшэ 12 колхознигуудһаа бүридүүлэн тэжээл бэлэдхэхэ бригада эмхидхэжэ, тэдээндэ мүнгэ, мэшээг, автомашина гэхэ мэтые үгөөд, тэжээл бэлдэхыень эльгээгээ. Тиигээд тэрэ бригада малай тэжээл колхозой поли дээрэһээ бэшэ, зүгөөр Москвагай магазинуудһаа олоһон байгаа. Энэ бригада шубууд болон бэшэ малдаа гречневэ крупа, пшено, перлово крупа, гурил, дрожжи ба бусад продуктнуудые худалдажа абаа.

Энэ ори гансахан ушар бэшэ юм. Иимэ «аралжаашад» энэ мэтынгээ ябадалаар ехэхэн хоро хүр-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

*) ...гэлжэлэл. Эхининь манай газетын февралиин 16-най ...то.

Партиин XX съездд Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитед

ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОИ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл)

гэнэ, юуб гэхэдэ, малажал хүгжөөн дэбжээхэ арга боломжыемнай бага болгоно. Тэдэнэр ехэ оролдолго гаргангүйгөөр, бусадай хүзүүн дээрэ ябажа, түрүүшүүлэй зэргэдэ гарахаяа һанана. Энээниие хаража байхадаа, ама руунь амтата эдеэнэй зүн дэгээн орожо байдаг Гоголиин зохёол соохи Пацюк аргагүй һанаанда ороно. «Роджествогой урда һүни» гэжэ повесть соогоо Гоголь иигэжэ бэшэнэ: «...Пацюк амаяа ангайлгаба; эдихэ юумэ харахадаа амаяа бүри ехээр ангайлгаба. Тэрэ үедэ эдихэ юумэнь табагһаа һүрэжэ гараад, зөөхэй соо пялд гэжэ унажа, нүгөө талаараа эрьеэд, дээшээ һүрэхэдөө эгээл ама руунь орошобо. Пацюк тэрэнээ эдижэрхёод, амаа дахин ангайлгаба, тиихэдэнь мүнөөхи эдеэниинь баһал ама руунь ерэжэ оробо. Тиимэһээ ама руугаа зүн дэгээн ороһон тэрэ амтата эдеэ жажалжа эдихэһээ бэшэ, ондоо ямаршье хүдэлмэри хэдэггүй байгаа». (Зал соо шэмээтэй болоно).

Зүгөөр, пацюк рождествогой урда һүни иигэжэ эдеэлһэн байгаа. Харин мүнөө үеын зарим пацюгууд ама руумнай эдеэн зүн дэгээн үдэр бүри орожо байһай гэжэ һанадаг, тиимэ аад лэ үшөө хүндэтэй хэбэртэй ябадаг.

Гэхэтэй хамта, город шадарай колхозуудай зарим залхуу зайран колхознигууд, мүн город шадар ажаһуудаг аад, хаанашье ажалладаггүй энэ тэрэ хүнүүд иимэ аралжаа бүри ехээр хэдэг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэдэнэр таряа талха ба бусад продуктнуудые магазинһаа худалдажа абаад, малдаа эдюулжэ, һүүлээрнь малажалай продуктнуудые магазинайхида орходоо үнэтэйгөөр дэлгүүр дээрэ худалдадаг байна. Зарим продуктнуудаар арад зоной хэрэглэмжые хэдэ хэдэн газарта хангаха аргагүй саг зуурын байдалые һамбаашалжа, үнэн сэхэ хүнүүдэй ба гүрэнэй хүзүүн дээрэ олзо эдишэ суглуулдаг хонжоошо этэгээдүүдтэ эсэргүү тэмсэл шангадхаха хэрэгтэй.

Нүхэдүүд! Малажалай талаар манай гол зорилго юуб гэхэдэ, эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ малажалай продуктнуудые али болохоор ехээр абадаг болохо ёһотойбди. Түбхын түрүүн ниитын малажалые хүгжөөхэ шухала. Энэ хадаа колхозуудай олзо доходые нилээд ехэ болгохо, колхознигуудай материальна ажана байдалые дээшэлүүлхэ, ороной арад зониие мяха, һү ба бусад продуктнуудаар хангалтые һайжаруулха арга боломжо олгохо байна. Малай үүлтэрые һайжаруулха, эбэртэ бодо малай һүрэг соо үнеэдэй тоо олошоруулха, һү үгэдэг малай ашаг шэмые нилээд ехэ болгохо, мяха абалгые түргэн ехэдхэлгэдэ шухала удхашанартай гахай шахалгые эмхидхэхэ хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулагдаха ёһотой. Воронежско областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд гайхамшагта үүсхэл гаргаба: мяха ба һү ехээр абадаг болохо гэжэ зургаадахи табанжэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй проект дотор хараалагдаһан зорилгые болзорһоонь урид дүүргэхэ, тусгаарлабал, табан жэл соо бэшэ, харин гансахан жэл соо мяха хоёр дахин ехээр абаха, жэл хахад соо һү 2 дахин ехээр абаха гэһэн уялга абаһан байна. Малажалай шухалын шухала продуктнуудые абалгаар зургаадахи табанжэлэй даалтабаринуудые 2, ехэл һаа 3 жэл соо дүүргэхын тула воронежынхидэй патриотическа үүсхэлһээ бусад областьнууд, хизаарнууд ба республикануудай жэшээ абаха байһаниинь дамжаггүй. (Үни удаан альга ташалга).

Эрхим һайн хилгааһан бүд, каракуль арһа, һайн арһан дэгэл, һэеы тутал элбэгтэй байхын тула каракуль, нарин, нарибтар нооһотой хонидые, мяха-нооһо ба дэгэлэй арһа үгэдэг хони үсхэбэрилгые али бүхы аргаар хүгжөөхэ хэрэгтэй байна.

Колхозууд болон совхозуудта шадаал һаа олон тахяа, галуу, нугаһатай байха; уһан сөөрэмүүдтэ загаһа үсхэхэ, туулай ба зүгы үсхэбэрилгэдэ анхаралаа табиха хэрэгтэй.

Малажал хүгжөөлгын бүхы бэрхэшээлнүүдэй дабагдаһан хэбэртэйгээр һанаха болоо һаа, буруу ба тон лэ аюултай байха бшуу. Үгы, нүхэд, арадай улам ехэ боложо байгаа эрилтые хангахаар хэмжээндэ малажалые хүргэхын тула колхознигуудай, МТС-үүд ба совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй зүгһөө үшөө ехэ оролдолго ба ажал хэрэгтэй болохо юм.

3. Хүдөө ажахые механизацилга

Нүхэдүүд! Манай социалистическэ индустри мүнөө сагай олон миллион машинануудаар хүдөө ажахые зэбсэгжүүлнэ. Шэнэ техникые нэбтэрүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилха хэрэг улам ехэ болоно. Газартаряаландахи гол шухала хүдэлмэринүүдые механизацилха проблемэ манда шиидхэгдэнхэй. Энэ хадаа советскэ арадай агууехэ илалта мүн. Түс тус хүдэлмэринүүдые механизацилдаг байһан аад, харин малажалые оруулалсан, хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриие богонихон болзор соо комплекснөөр механизацилха зорилго мүнөө үедэ тон ехээр табигдана. Иимэ болоод байхада, машинно-тракторна станцинуудай үүргэ улам ехэ болоно. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада МТС-үүдэй хүтэлбэриие үндэһөөрнь һайжаруулха хэдэ хэдэн хэмжээнүүд абтанхай. Хоёр миллион шахуу трактористнууд, комбайнернууд, шофёрнууд, машинануудые заһабарилха мэргэжэлтэд болон бусад механизаторнууд МТС-үүдэй саг үргэлжын хүдэлмэришэд болгогдон, штадуудтань оруулагдаа. Промышленностьһаа 29 мянган инженернүүд ба техникүүд МТС-үүдтэ эльгээгдээ. Эдэ бүгэдэ хадаа МТС-үүдэй ажал-ябуулгые зарим тэды һайжаруулһан байна. Гэбэшье, мүнөө сагай эрилтэнүүдые бүримүһэн энэ хангана гэхын үшөө аргагүй байна.

Ажахын тоосоон гээшэ социалистическэ үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудта эгээл шухала удхашанартай гэжэ дүй дүршэл харуулна. Зүгөөр ажал эрхилэлгын энэ шалгагдамал метод МТС-үүдтэ хэрэглэгдэнэгүй. Гүрэнэй бюджедһээ МТС-үүдтэ мүнгэ һомолдог мүнөө байгаа ёһо гурим харюусалгагүй ябадал, хиналтагүй байдал бии болгоно. МТС-үүдэй олохон хүдэлмэрилэгшэд машинно-тракторна станцинуудай хүдэлмэриин экономическа үрэ дүнгүүдые гүнзэгыгөөр шудалнагүй, машинануудые ашагтай һайнаар хэрэглэхэ ябадалда ёһотой анхарал хандуулнагүй. Ажал хүдэлмэриинь дүнгүүдэй ямаршье һаань, хамаагүйгөөр МТС-үүдтэ мүнгэн һомологдоно, МТС-үүдэй хүдэлмэришэдтэ ажалай түлөөһэн үгтэхэдөө, машинануудые ашагтай һайнаар хэрэглэдэг ушар, колхозуудай хүдөө ажахын культурануудай ургаса ба малажалайнь ашаг шэмэ хараада абтадаггүй байха юм.

Ойрын жэлнүүдэй туршада машинно-тракторна станцинуудта дадхааһаар ажахын тоосоо бии болгоо хада ашагтай туһатай байна. Оронойнгоо бүхы МТС-үүдтэ тон адли хэмжээтэйгээр ажахын тоосооной нэгэ адли системэ тогтоожо болохогүй байһаниинь ойлгосотой. Түс тус зононуудай онсо илгаануудые, харин тиихэдэ зононуудтахи районуудай онсо илгаануудые хараадаа абан, ажахын тоосооной нугархай системэ бии болгохо шухала. Энэ хэмжээ-ябуулга хадаа МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи хэшээлые, хүдөө ажахын үйлэдбэриин дэбжэлтын түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ байна.

МТС-үүдэй хүдэлмэриие һайжаруулхатай хамта, манай хүдөө ажахын министерствонүүдэй, тэрэшэлэн Тракторна ба хүдөө ажахын машино-бүтээлгын министерствын техническэ политикые нилээд заһаха шухала. Нэгэн адли тракторнууд, комбайнууд, газарай хүрьһэ элдүүрилдэг зэбсэгүүд оронойимнай туйлай үргэн ехэ бүхы территори дээрэ хэрэглэгдэхэ зэргэтэй гэжэ эдэ министерствонүүдэй хүтэлбэрилэгшэд бододог байна. Уужам ехэ тала газарнуудтай Кубанида, мүн Баруун-Хойто Зүгэй гү, али Прибалтийска республикануудай багаханууд участогуудта нэгэн адли гусенична хүндэ тракторнууд, прицепной ба самоходно комбайнууд бүтээгдэжэ үгтэдэг байна. Гэбэшье, энэ хадаа буруу бшуу. Оронойнгоо гол шухала зононуудай онсо илгаануудые хараадаа абан, янза бүриин машинануудые зохёохо саг ерээ.

Дайнай урда тээшье, дайнай һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдэй туршадашье баруун-хойто ба мүн бусад областьнуудта колёсно тракторнууд ехэ амжалтатайгаар хэрэглэгдэдэг байгаа. Һүүлэй үедэ колёсно тракторнуудые үйлэдбэрилгэ эрид хороогдошоһон байха юм. Гэхэ зуура, манда колёсно тракторнууд гусенична, тиин пневматикатай, манёвр ехэтэй тракторнуудһаа яахадаашье үсөөн бэшээр, магад олооршье хэрэгтэй байна. Тэдэнэр бүтээгдэхэдээ, илангаяа ашаглагдахадаа ба заһабарилагдахадаа бэлэншье, үнэгүйшье байдаг.

Хүдөө ажахын культурануудые ургуулгада хэрэглэхын тула газарай хүрьһэ элдүүрилгын навеснэ ба бусад зэбсэгүүдые зургаадахи табанжэл соо бүримүһэн бүтээн гаргадаг болохо шухала. Прицепщиггүйгөөр ажаллаха арга боломжо трактористда олгохын тула, навеснэ байжа шадахагүй шагталагдадаг зэбсэгүүдтэ (жэшээнь, хүндэ плутууд мэтэ) тусгаар оньһонуудые зохёожо ба бүтээжэ заводууд үгэхэ зэргэтэй. Навеснэ зэбсэгүүдэй хэрэглэгдэдэг болоходо, хэдэн зуугаад мянган прицепщигүүд үлүү гаража үгэхэ, машинануудые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэдэг металлай гаргаша 40—50 процент бага болгогдохо, горючиин гаргаша химдаруулагдаха ба ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Ойрын жэлнүүдэй туршада ороoһо таряанай гол шухала районуудта таряагаа амяарлан хуряадаг аргые хэрэглэдэг болохын тула ургасые амяарлан хуряадаг машинануудые олоор бүтээн гаргадаг болохо тон шухала.

Колхозуудые, МТС-үүдые ба совхозуудые электрификацилха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Энэ хадаа хүдөө ажахые механизацилха шухала арга нүхэсэл мүн байна. Энэ зорилгые бидэнэр ёһотойгоор, гүрэн түрын далайсатайгаар шиидхэжэ эхилээдүй байнабди. Үнгэрхэдөө, колхозуудые ба совхозуудые электрификацилха хэрэгтэ буруугаар хандадаг ушар үзэгдэдэг байгаа. Экономическа талаараа ашагтай, техническэ талаараа бэрхэшээлтэй бэшэ байһан газарнуудташье энергосистемэнүүдһээ колхозуудта ба совхозуудта электричество үгэхэ хэрэг шиидхэгдэдэггүй байгаа. Колхозуудые ба совхозуудые электрификацилха гээшэ ороноо электрификацилгын агууехэ түсэбэй таһаршагүй хубинь мүн гэжэ манай бүхы хүдэлмэрилэгшэд мэдэрхэ зэргэтэй.

Ороңдоо электростанцинуудые тон олоор бариха шухала байһан тухайда Ленин хэлэхэдээ, имагтал гүрэнэй томо энергосистемэнүүдые хараадаа абаа бэшэ, харин хүдөө нютагуудта олон тоото электростанцинуудые бариха гэһэн байгаа. Ямар аргаар энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэйб? Мүнөө үедэ колхозууд ба совхозууд багахан станцинуудые өөһэдөө барина, тиигэбэшье, тэдэнэр зарим ушарта үйлэдбэрээ электрификацилха проблемые техническэ талаарнь зүбөөр шиидхэхэ аргагүй байдаг. Колхоз хоорондохи, районно гү, али районуудай хоорондохи станцинуудые баридаг болохо шухала. Оронойнгоо алибаа зононуудай онсо илгаануудые хараадаа абан, типовой электростанцинуудай проектнүүдые зохёохо хэрэгтэй. Байгаалиин газтай газарта ойро байһан зарим станцинууд газова түлишэ дээрэ, мүн бусадынь—торф дээрэ, нүгөөдэ зариманиинь — шулуун гү, али хүрин нүүрһэн дээрэ хүдэлмэрилхэ байна. Гидроресурснуудтай газарта гидроэлектростанцинуудые бариха шухала бшуу.

Хэн, ямар мүнгэ зөөреэр иимэ станцинуудые бариха зэргэтэйб? гэһэн асуудал гаража ерэнэ. Хамжаанай үндэһөөр колхозуудай мүнгэ зөөреэр республиканска организацинуудта эдэ станцинуудые барюулха гэжэ тогтоогоо хада зүб болохо байна. Харин тиихэдэ колхозуудай хоорондохи, районно ба районуудай хоорондохи станцинуудые түлишөөр болон бусад материалнуудаар хангаха гэжэ гүрэнэй түсэбүүд дотор хараалха хэрэгтэй.

Хүдөө ажахые электрификацилха хүдэлмэринүүдые дүүргэхэ болзорнуудые бидэнэр мүнөө тодорхойлжо шадахагүй байнабди. Госплан ба тусхайта министерствонүүд энэ асуудалые тон наринаар шэнжэлжэ үзэхэ, республикануудһаа болон областьнуудһаа тодорхой дурадхалнуудые абажа, колхозуудые, МТС-үүдые ба совхозуудые электрификацилгын нэгэн бүхэли түсэб тэдэнэй үндэһэ һуури дээрэ зохёожо, правительствын үзэмжэдэ табиха уялгатай.

4. Совхозно үйлэдбэриие хүгжөөхэ тухай

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ хойшолуулагдашагүй зорилгонуудые шиидхэхэ зуураа, бидэнэр, социалистическэ хүдөө ажахые эмхидхэлгын дээдэ формо болохо совхозуудые хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха зэргэтэйбди.

Партиин Центральна Комитет болбол хуушан совхозуудые бэхижүүлхэ ба шэнэ совхозуудые байгуулха шухала хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байна. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада шэнээр 581 томо совхоз, тэрэ тоодо шэнэ газарнууд дээрэ 425 совхоз байгуулагдаа; СССР-эй Совхозуудай министерствын совхозуудай тарилгын талмай 10,5 миллион гектараар ехэ болгогдожо, 1955 ондо 24,5 миллион гектар болгогдоо, тиихэдэ ороoһото культурануудай талмай 2,4 дахин ехэ болгогдоо. Тэрэнэй ашаар гүрэн хадаа 1950 онойхидо орходоо мүнөө һураггүй ехэ ороoһо таряа совхозуудһаа абадаг болонхой. Малажалай продуктнуудые, хартаабха ба овощь нилээд ехээр совхозууд тушаадаг болоо.

Мүнөө үедэ ороoһото таряа үйлэдбэрилгые совхозуудта ехэ болгохотоёс хамта, мүн совхозуудта хлопок, сахарна свёкло ба хүдөө ажахын бусад культурануудые улам үргэнөөр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэй. Ороoһото ба бусад культурануудые тарилгада шанарайнгаа талаар таарамжагүйшэг аад, зүгөөр, малажалые эрхилхэ ябадалда гүйсэд таатай байһан ашаглагдадаггүй газарнуудта малажалай, илангаяа хониной совхозуудые хүгжөөхэ шухала. Зональна онсо илгаануудынь хараадаа абалсан, эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ продуктнуудые үйлэдбэрилэн абаха түсэбые үндэһэ болгон, совхозуудтахи түсэблэлгын системые дахинаа хаража үзөө хада ашагтай байна. Энэ хадаа совхозой продукциин өөрын үные химдаруулха, совхоз бүхэниие олзо ехэтэй предприяти болгохо зорилгые шиидхэхэ хэрэгые эгээл бодото үндэһэ һууритай болгожо үгэхэ байна.

5. Үрэһэ хүрэнгын ажахы—хүдөө ажахые дэбжээлгын шухала нүхэсэл мүн

Үрэһэ хүрэнгын хэрэгые зүбөөр эрхилхэ гээшэ хүдөө ажахые дэбжээлгын шухала арга нүхэсэл мүн. Томо эмхидхэмэл ажахытай байгаад, энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэг ехэ бэрхэшээлтэй бэшэ гэжэ һанагдахаар аад, харин үрэһэ хүрэнгын ажахы манайда хайхарамжагүйгөөр орхигдошоһон байгаа. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө тус асуудалай имагтал тоогдоогүй байһан ушарһаа энэ зорилго шиидхэгдээгүй байна.

Үрэһэ хүрэнгын ажахые зүбөөр эмхидхэнгүйгөөр хүдөө ажахын культурануудай ургасые зохистой хэмжээндэ хүрэтэр дээшэлүүлхын аргагүй байһые ойлгохоор болоо. Энэ асуудал шиидхэгдэхэл зэргэтэй. Үрэһэ хүрэнгын хэрэгые гол түлэб түрүү совхозуудта даалгажа, райсемхозуудай хүдэлмэриие һайжаруулжа, энэ асуудалые түргөөр шиидхэжэ болохо байна. Совхоз, райсемхоз бүхэндэ тусхай зоно үгөөд, тэндэһээ абаһан үрэһэ хүрэнгөөрөө тэндэхи колхозуудаа хангахын түлөө тэдэниие харюусалгатай болгохо шухала.

Кукурузын гибриднэ үрэһэнүүдые ургуулха тухайда онсолон хэлэхэ шухала. Манай ороной хүдөө ажахы энэ талаараа хэдэ хэдэн оронуудһаа гээгдэнхэй. Гээгдэхэдээшье, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд гибридизациин удхашанарые ойлгоогүйдөө гээгдээ бэшэ. Гибриднэ үрэһэнүүдые манай эрдэмтэд болон түрүү ажахынууд үниңһөө хойшо тарин ургуулдаг юм. Гибридүүдэй гайхамшаг жэшээнүүд манайдашье бии. Гэхэ зуура, хүдөө ажахын органууд энэ хүдэлмэриие ёһотой һайнаар эмхидхээгүй, тэрээнһээ боложо кукурузын гибриднэ үрэһэнүүдые США-һаа худалдан абаха баатай болообди. Дайнай һүүлээр американецууд кукуруза имагтал гибриднэ үрэһөөр таридаг болоо шахуу. Тэрэнэй ашаар США-да кукурузын ургаса гектарта 15-һаа 25—27 центнер хүрэтэр дээшэлээ. Үрэһэ үйлэдбэрилхэ тусгаар компанинууд США-да бии юм. Тэдэнэр тусхай зононуудта гибриднэ үрэһэнүүдые үйлэдбэрилжэ үгэдэг — кукурузые тарин ургуулаад, тэрэнээ хуряагаад, хатаагаад, үрэһээ томо жэжээрнь, формоорнь сортолон илгаад, мэшээгүүдтэ хэжэ, тэдэнээ фермернүүдтэ худалдадаг юм. Энэ һайн дүй дүршэл гээшэ, тиимэһээ тэрэниие манай хэрэглээ хада ашагтай байна.

Зорилго юуб гэхэдэ, селекционно хүдэлмэриие һайжаруулхын тула кукурузын гибриднэ үрэһэнүүдые тарин ургуулха хэрэгые үргэнөөр эмхидхэхэ, иимэ үрэһэнүүдые бэлэдхэхэ заводуудые байгуулха, тиихын тула техникэ ба кадрнуудые үгэхэ, тобшоор хэлэхэдэ, кукурузын гибриднэ үрэһэнүүдтэй болохо асуудалые шиидхэхэ шухала.

6. Колхозуудтахи барилга тухай

Нүхэдүүд! Хүдөөдэхи барилгын асуудалнуудта партийна ба советскэ организацинуудай анхаралые хандуулха шухала болоо. Хэдэн зуун жэлһээ хойшо ажахын ба культурынгаа талаар хүдөө нютагуудай гээгдэнги байһанай үлэгдэлнүүд, үнгэрһэн дайнай үедэ хэгдэһэн һандаралтануудай сараа хойшолонгууд үшөө мүнөө элитэ ехэ байһаниинь бултандамнай мэдээжэ. Олоншог колхознигууд таарамжагүй муу гэрнүүдтэ байдаг. Теэд, тэдэнэй байра байдалые нилээд ехээр һайжаруулхын тулада үшөө горьтойхон юумэ хэхэ хэрэгтэй байна. Хүдөөгэй олохон районуудай туйлай үргэн уужам газарнуудай харгыгүй байһан энэ үнгэрһэн үеын иимэ үлэгдэлтэй эбсэжэ байхын аргагүй. Үйлэдбэриин хүгжэлтын интересүүд хододоо түрүүшын ээлжээндэ табигдаха ёһотой байһаниинь мэдээжэ. Мүн тэрээнтэй хамта, үйлэдбэриин ургалтын үндэһэ һуури дээрэ, колхозуудай ниитын ажахын дэбжэлтын үндэһэ һуури дээрэ байрын гэрнүүдые болон культурна гуламтануудые бариха хэрэгые үргэнөөр эрхилхэ таатай зохид арга боломжо бии боложо байна. Ажахын һайн амжалтануудые туйлаһан, ехэ олзо доходтой болоһон хэдэн мянган колхозууд манда мүнөө бии болонхой. Иимэ колхозууд нэн түрүүн колхозно ниитын барилгануудые, хүүгэдэй садуудые, нарайлалгын гэрнүүдые, клубуудые, банинуудые, үтэлһэн колхознигуудай байха гэрнүүдые, пекарнинуудые бариханаа гадна, мүн байрын гэрнүүдые бариха, байдалаа болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэнь колхознигуудта нилээд ехэ туһаламжа үзүүлжэ шадаха байна.

Колхознигуудай байрын гэрнүүд өөһэдэйнь мүнгэ зөөреэр баригдаха зэргэтэй. Хэдэн арбаад ба зуугаад мянган колхозно бүлэнэр болбосон түхэлтэй, гоё һайхан гэрнүүдтэй боложо шадахаар олзо доходтой байна. Зүгөөр, колхозник болбол гэрээ өөрөө барижа, илангаяа барилгын материал оложо зарим ушарта шадахагүй байдаг. Ушар иимэһээ барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэгые байра дээрээ эмхидхэхэ ябадалдань колхозуудта туһалха хэрэгтэй.

Мүн өөһэдынгөө ээлжээндэ районно хүдэлмэрилэгшэд барилга үйлэдбэрилхэ хэрэгые техническэ эгээн үндэр хэмжээндэ эмхидхэхэ уялгатай. Тиихэдэнь, материалнууд һайншье байха, үнэгүйшье болохо, харин эгээл гол шухала зүйлынь юуб гэхэдэ, материалнууд элбэг болгогдохо байна. Манай арга боломжонуудые хэрэглэхэ, зохёогдоһон проектнүүдээр хабсарагдамал гэрнүүдые бариха шухала.

Гэрнүүдэй барилгын түлөө хайшан гэжэ түлбэриинь үгэхэб гэһэн асуудал гаража ерэнэ. Эндэ элдэб арганууд байжа болохо. Нэгэдэхеэр, гэр бариха гү, али өөрын гэртэй болохо хүсэлэнтэй колхознигууд ажалта үдэртөө абаһан мүнгэнэйнгөө зарим хубиие энэ хэрэгтэ гаргашалжа болохо байна. Энэ мүнгэнһөө тусгаар фонд байгуулагдажа болохо гуудай һомолһон энэ мүнгэн банкда хэ рын гэрнүүдые барихаһаа бэшэ ондоо гарганалагдаха ёһогүй байха зэргэтэй. зам байна. Ондоо зам юуб гэхэдэ, ажахы барилганууддаар, культурно-ажаһуудалай һаануудаар ниитынгээ хэрэгсэлнүүдые ха хозууд байрын гэрнүүдые бариха хэрэгтэ олзо доходһоо тусхай хэмжээнэй мүнгэ з жо болохо байна. Энэ хадаа колхознигу шөөлөөр, хамтын суглаанай баталамжат дэхэ байһаниинь мэдээжэ. Һомолһон энэ колхоз хадаа колхознигуудтаа гэр барижа гэтэй болоно. Тодорхой эрхэ байдалһаа удаань колхозник болбол абаһан гэрэйн үные, жэшээнь, таба гү, али арбан жэл колхоздоо түлэжэ үгэхэ зэргэтэй. Хамтад зөөри хэрэглэн, гэрнүүдые бариха гурба һүүлэй һүүлдэ байжа болохо байна. Гэр рихын тула нэгэн талаһаа колхоз колх урьһаламжа үгэхэ кредит һомолхо, нү колхозник болбол уриһаар абаһан энэ рээ өөрһөө мүнгэ зөөри нэмэжэ боло Үнынгээ, ехэ багынгаа, түхэл маягайнга гэрнүүд ондо ондоо байжа болохо ба ёһотой байһаниинь ойлгостой.

Барилга хайшан гэжэ эмхидхэхэб? Ко барилгашадай ажалые бүтээсэ ехэтэй б лада барилгын мэргэжэлтэй һайн бри байгуулаад, тэдэнээ шухала түхеэрэлгээр сэгүүдээр хангагты гэжэ колхозуудта һа радхаха шухала. Тиигэжэ боломоор колхозно барилгын районно организаци болгоод, тэдээндээ түс тус мэргэж хашуулые колхозуудай үгэдэг байгаа һа той байна. Энэ хадаа барилгые тон механизировалхэ, байрын гэрнүүдые б сад барилгануудые түргэнөөр, гаргаша б бариха арга олгохо байна. Колхозуудай м дээрэ барилгын тиимэ организациин о хань мэдээжэ. Энэ хадаа хубита пайгаа хидхэһэн колхозно организаци мүн болох рэнэй эзэдынь колхозууд бшуу. Гүрэн бо но Соведэй гүйсэдкомоор дамжуулан эн циие хүтэлбэрилхэ хэрэгтэнь колхозууд туһалха болоно.

Хирпиисэ ба черепицэ үйлэдбэрилхэ тух үгэ хэлэхэ хэрэгтэй болоно. Энэ асууда нигууд өөһэдөө шиидхэхэ зэргэтэй. Эн колхознигуудай өөһэдөө бүтээжэ шадах һайн газарта, хирпиисэ ба черепицэ үй хэрэг сэхэ колхоз дотор эмхидхэгдэжэ б Зарим ушарнуудта колхозно ба колхозу дохи заводуудые байгуулхада ашагтай һ

Хүдөө ажахын министерство, союзна б но республикануудай Министрнүүдэй Со заарнуудай, областной болон районно гүйсэдкомууд колхозуудай барилга эмхи тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо зүбөөр түсэблэхэ, байрын гэрнүүдэй ба байрануудай типовой проектнүүдые зохёох тэдэнэргэ туһалха уялгатай. Илангаяа с түмэр эдлэлэй зүйлнүүдые, үүдэнүүдэй м хонуудай армагуудые бэлдэхэ хэрэгтэ т хала. Колхознигуудай байрын гэрнүүд гээшэ тон шухала хэрэг болоод байна, энэ хадаа манай хүдөө ажахын үйлэдбэ дань дэбжээхэ, олон миллион колхозниг риальна ба культурна ажабайдалай хэм лүүлхэ хэрэгтэй таһаршагүй холбоотой б

7. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын дээшэлүүлхэ

Нүхэдүүд! Хүдөө ажахые эрид ехээ материальна болон эмхидхэлэй арга н манда бии болгогдоһон мүнөө үедэ бүх хүтэлбэрилгэһөө, партиин баталан абаһа ринүүдые дүүргэхэ хэрэгые үсэд шанг ажал-ябуулгаараа партийна, советскэ ба хын органуудай хангаха шадабариһаа

Сагай уларилай ба газарай хүрьһэн эрхэ байдалтай байһаншье һаа, түрүү, д ба гээгдэнги колхозууд Советскэ Союза зонодо бии байна. Тиин энэ хадаа ажах рилгын хэмжээнһээ, нэн түрүүн колхозу лэгшэнэрые, бригадирнуудые, агроному техникүүдые, МТС-үүдэй ба совхозуудай нүүдые, тэрэшэлэн хүдөө ажахын үйлэд хидхэхэ ёһотой бусад хүдэлмэрилэгшэд ололгоһоо болоно бшуу. Тиимэһээ кадр лэн олохо, хүтэлбэрилгын хэмжээе дээш рэг хадаа социалистическэ хүдөө ажахые дэбжээхэ ябадалые мүнөө шиидхэхэ ба

Манай хүдөө ажахые амжалтатайгаар интересүүд центртэхи болон нютагууд ажахын органуудай хүдэлмэриие эрид руулха эрилтэ табина. Манай советскэ бол бүхы үндэһөөрөө үйлэдбэритэй хо лэдбэриин аша туһада өөрынгөө хүдэл руулан зохилдуулха зэргэтэй. Эдэ хүдөө ажахын, совхозуудай ба бэлэдхэ терствонүүдэй, эмхидхэлэй структура, б ябуулгань хангана гээшэ гү? Үгы Энэ структура үшөөл адар ехэ ба хой байһаар. Нютагуудтахи органуудай хэх жэ байха аппарадай центртэмнай байһ гүй.

Мүнөө үеын эрхэ байдалда хүдөө аж стерствонүүд ямар уялгануудтай байха Тэдэнэр холын хараата түсэб зохёохо, бусад юумээр хангаха, правительствын ринуудай дүүргэлтын хойноһоо гүрэнэй хэ зэргэтэй. Түрүү дүй дүршэлые шэн рүүлхэ, наукын шэнэ туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ гээшэ Хүдөө ажахын минис Совхозуудай министерствын шухала уя уялгануудые бэелүүлхын тула багаха гэжэл ехэтэй аппарат министерствонүүд Тиимэһээ энэ аппарадые шадаал һаа рүүлхэ ба сомордохохо, хубилһан эрхэ б рэниие тааруулха зорилго табигдана.

Бэлэдхэлэй аппарат ямар байна гээш продуктнуудые бэлэдхэхын тула кол дэмнай хэдэн түлөөлэгшэд байдаг лэ хэрэгтэй гү? Үгы, хэрэггүй. Манай соц гүрэн дотор бүхы юумэн түсэбүүдээр т доно, бэлэдхэлшэдэй һануулгые хүлеэ гөөр колхозууд ба совхозууд тэдэ түс соонь дүүргэнэ ха юм. Тиимэһээ элеват ха татаха крупа гаргаха промышленност

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюур

Партиин XX съездэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй

ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл)

... бусад продуктнуудые тушаан абажа, хадаасуудалнуудаар Бэлэдхэлэй министерствын ...удые хизаарлаа хада болохо байна. Бэлэд... ...перативнаар хүтэлбэрилхэ хэрэгые МТС... ...даалгаад, харин хэдэн зуугаад мянган ...шэдые үйлэдбэри дээрэ ажаллуулха шухала. ... үедэ манай социалистическэ гүрэн хүдөө ... бүхы участогуудые мэргэжэл ехэтэй кадр... хангаха гүйсэд арга боломжотой. 1955 он... ажахыда дээдэ ба тусгаар дунда эрдэмтэй ...а үлүүтэй мэргэжэлтэд хүдэлмэрилөө. Кадр... бэлэдхэхэ хэрэгые түсэблэхэдөө ойрын үеһөө ... тарьяанажалай ба тракторна бригадануудые ...араар агрономуудые ба механигуудые, ха... ...ажалай фермэнүүдые даагшанараар зоотех... ...е табиха зэргэтэйбди.

... ажахын хүтэлбэрие нилээд һайжаруулхын ...ономикын асуудалнуудта, продукци үйлэдбэ... ...и ажалай гаргашануудые хороохо хэрэгтэ ...адрнуудай анхаралые хандуулха шухала. ... засагай үшөө түрүүшын жэлнүүдтэ В. И. ... хүтэлбэрилэгшэдтэ хандан, тооложо һураг... ...хэлээ һэн. Манай гүрэнэй һая бии боложо ... үедэ хэрбээ энэнэй шухала байгаа һаа, хүн ... продуктнуудые үйлэдбэрилхэ талаар капи... ...ескэ эгээл томо оронуудые хүсөөд, тэдэниие ...араха зорилго шийдхэжэ байһан мүнөө үе... ...энэ хадаа зуу дахин шухала болоно.

...ер һү ба мяха үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ США... ...һурагтүй ехэ ажал манай орон дотор гар... ...дадаг байһыень баримтанууд харуулна. ...арһаа СССР-эй хүдөө ажахыда США-гай... ...он хүн зон хабаадана. Зүгөөр американска ... бидэнэр июдэ балайгаар дагахагүй бай... ...айтэ. Тэндэ нэгэ хүн нүтөөдээ үгырүүлжэ ...г байна. 1940 онһоо 1954 он хүрэтэрхи үе ... гү, али ондоогоор хэлэхэдэ, 14 жэлэй тур... ...ША-да нэгэ миллион гурбан зуу мянга тухай ...үүд үгыржэ, газараа алдаһан, промышлен... ... хүдэлмэри олохын тула бүлэнэртэеэ горо... ...ошоһон гү, али орохо нүхөө ба эдихэ хоолоо ... нэгэ штадһаа нүгөө штат нүүжэ ябадаг ... фермернүүд» болоһон байна. Хүдөө ажа... ...ндхэлэй мэдээнүүдэй ёһоор имагтал һүүлэй ...жэлэй туршада фермернүүдэй тоо США-да ...гаар хороһон байха юм.

...алистическэ предприятиин эзэн байһан то... ...ер хүдэлмэришэнэй хүсые ашаг олзо олохо ...эһэн мүн гэжэ харадаг. Хэрбээ хүдэлмэри... ...шэн болоо һаань, эгээл ехэ ашаг олзо тэ... ...эжэ шадахаяа болёо һаань, капиталист ... намнажархидат.

... тад ондоо байна. Колхоз гээшэ кооператив... ...ы мүн. Тэрээн дотор бүхы колхознигууд эзэд, ...рхэтэ-һэшүүд юм. Тэдэнэр хүдэлмэреэ хоо... ...ондоо хубаадаг. Энэшье тон ойлгостой. ...лам ургажа байгаа хэрэглэмжые хангаха ... манай социалистическэ общество дотор ...умэнай зорюулагдана. Хэн нэгэнэйнгээ бү... ...ерөө хүдэлмэрилжэ шадахаяа болёо һаань, колхознигууд орхихогүй. Тиимэһээ продук... ...э хубида ажалай гаргашын США-гайхиһаа ...ага болоошье һаань,—бидэнэр энэниие түй... ...,—СССР дотор хүдөө ажахыда хүдэлмэрил... ... зоной тоо США-гэй хүдөө ажахыгайхиһаа ...эды олоншье байжа магад. Тиигэбэшье, хүдэлмэришэнэй хүсэн үшөө гүйсэд ашагтай... ...эглэгдэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиимэ... ...эдынгөө хэрэгүүдые сэгнэхэдээ шүүмжэлхы ...хандаха, хилын саада тээхи дүй дүршэлһөө ...ашагтай туһатай юумые хэрэглэхэ зэргэтэй.

... ажахын талаар партиин хараалһан хэмжээ... ...нуудые бэелүүлһэнэй ашаар оронойнгоо улам ... байгаа хэрэглэмжэнүүдые хангахын, хүдөө ... продуктнуудые үйлэдбэрилгэ богонихон ... соо ехэ болгохын тула бүхы арга боломжо... ...ида байгуулагдаа. Энэ тон шухала зорилгые ...икстическэ партяараа ударидагдадаг советскэ ... нэрэтэй түрэтэйгөөр шийдхэжэ шадаха ...а этигэхэ байнабди. **(Үни удаан альга та... болоно).**

...ветскэ арадай материальна ...на байдалай ба культурна ...хэмжээнэй дээшэлэлгэ

...үүд! Промышленностиин болон хүдөө ажа... ...алтын үндэһэ һуури дээрэ советскэ арадай ...жал хэлбэришэгүйгөөр һайжаржа байна. ...и табанжэлдэ СССР-эй национальна доход ...ентээр ургаа. Энэ доходой дүрбэнэй гурбан ... арад зоной ургажа байгаа эрилтэнүүдые ...ана шэглүүлэгдэһэнийнь мэдээжэ. Энэ үе ...дэлмэришэдэй болон албахаагшадай бодото ...улһэн 39 процентээр ургаһан ба мүн кол... ...удай олзо доход 50 процентээр ехэ болоһон ... Табанжэлэй хугасаада гүрэн хадаа социаль... ...ихэлэлтын, хүдэлмэришэд болон албахааг... ...амаралтынь үедэ салин түлэхэ, амаралтын ...үүдтэ ба санаторинуудта түлбэригүйгөөр ... хэрэгтэ, пенси болон медицинскэ туһалам... ...лгэдэ, мүн студентнүүдэй стипенди гэхэ мэ... ...элгэдэ 689 миллиард түхэриг гаргашалһан ...

...алистическэ экономикын хүгжэхэтэй хамта ...ной хэрэглэмжын хэмжээн жэлһээ жэл бү... ...э боложо байна. 1955 ондо гүрэнэй болон ...тивна худалдаа наймаанай газарнууд 1950 ...ой сасуулхада арад зондо 1,9 дахин ехэ эд ...удалдаа.

...эй болон кооперативна худалдаа наймаа... ...арнуудаар арад зондо эд бараа худалдалгын ...гээр ехэ боложо байһан тухай зарим тэды ...дээнүүдые иэрлэбэл (1950 онойхитой сасуул... процентээр).

	1950 он	1951 он	1952 он	1953 он	1954 он	1955 он
...ба мяха-...одуктнууд	100	120	124	171	206	220
... ба за-...й продуктнууд	100	112	128	137	162	185
... тоһон	100	107	110	150	160	158
...лай тоһон	100	135	170	182	222	222
... ба дотор ...ан	100	107	115	151	182	198
	100	108	118	150	163	168
...ь	100	142	154	201	272	307

Сахар, торгон ба хлопчатобумажна бүд, часы, оёдолой машина болон бусад эд бараа нилээд ехээр худалдагдадаг болоо.

Ажаһуудалай болон культурна хэрэгсэлэй эд товарнуудые — радиоприёмнигуудые, телевизорнуудые, хүгжэмэй инструментнүүдые, велосипедүүдые болон бусад зүйлнүүдые наймаалга мүн лэ нилээд ехэ болонхой. Советскэ хүнүүд һайнаар эдеэлдэг ба хубсалдаг болоо, мүн өөһэдынгөө культурна эрилтэнүүдые дээрээр хангана.

Ажалшадай материальна ажана байдалай һайжаржа байһаниие юун гэршэлнэб гэхэдэ, манай ороной хүн зон табадахи табанжэлдэ 16 миллион 300 мянган хүнөөр олошорһон байха юм.

1. Арадай улам ехэ боложо байгаа материальна хэрэглэмжые гүйсэдөөр хангаха

Эдэ бүгэдэ хадаа ехэхэн амжалтанууд гээшэ. Гэхэ зуура, өөһэдынгөө туйлаһан амжалтые харахадаа, гансал үнгэрһэн жэлнүүдтэй тэрэниие жэшэжэ хараха бэшэ, харин арад зоной улам ехэ боложо байгаа материальна болон культурна хэрэглэмжые хараадаа абаха ёһотойбди. Энэ талыень баримталха болоо һаа, манда ехэхэн дутагдалнууд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, арадай хэрэглэмжын зүйлнүүдые элбэг ехэ болгохо, гэр байрын, мүн ажалшадай материальна ажана байдалые һайжаруулха олон шухала асуудалнууд шийдхэгдээгүй байһаар.

Зүгөөр Октябрьска революциин урда тээ, манай гүрэн хадаа экономическа талаараа гээгдэнги, һулаар хүгжэһэн промышленностьтай, тон тулюур хүдөө ажахытай байһан юм. Энээниие хараадаа абангүй байжа болохогүй. 38 жэлэй туршада манай советскэ гүрэн оршожо байха зуураа, арадаймнай ажахыда хэлэшэгүй ехэ гарза хохидол ушаруулһан, мүн хэдэн миллион хүнүүдэймнай ами бэе абаашаһан хоёр ехэ дайниие гаталан гараһан байна.

Манай арадай материальна ажана байдалай хэды ехээр һайжарбашье, Коммунистическэ парти болон Советскэ правительство арад зоной ажаһуудалые социалистическэ байгуулалтын эрхэ байдалда зохимоор болоторынь һайжаруулхын ба советскэ хүнүүдэй ургажа байгаа эрилтэнүүдые дүүрэнээр хангахын тулада ехэхэн юумэ хэхэ зорилготой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ партиин Центральна Комитет арад зоной ажабайдалые улам һайжаруулхын тулада хэдэн олон хэмжээнүүдые хараалһан байгаа. Гэбэшье, промышленна болон эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалга ургажа байгаа эрилтэнүүдһээ мүнөө гээгдэжэ ябана. Зарим городуудай болон һуурин газарнуудай ажалшад эдеэ хоолой шухала зүйлнүүдээр—мяха,һү, тоһо, жэмэс гэхэ мэтээр мүнөө болотор дутамагаар хангагдана, зарим ушарта хартаабхаар ба овощёор хангалта таһалдана. Арад зониие һайн шанартай промышленна товарнуудаар хангалгада баһал дутагдалнууд бии. Энэ хадаа худалдаа наймаанай организацинуудай хангалтагүй хүдэлмэреэр заримдаа тайлбарилагдадаг болобошье, нэн түрүүндэ үйлэдбэрилэн гаргалгын хэмжээнэй үшөөл бага байһан дээрэһээ болоно. Манай зорилго хадаа хүндэ индустриие булюу ехээр хүгжөөһэнэй үндэһэ һуури дээрэ, хүдөө ажахые эрид түргэнөөр дэбжээжэ, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиие түргэнөөр урагшань ябуулха зэргэтэйбди.

Нүхэдүүд! Зургаадахи табанжэлэй Директивэнүүдэй проектдэ хүдэлмэришэд болон албахаагшадай бодото салин хүлһые 30 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагданхай. Мүн колхознигуудай олзо доходые 40 процентһээ бага бэшээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана.

Арадай материальна ажана байдалые саашадань һайжаруулха хэрэгые шийдхэлгэдэ партиин Центральна Комитедэй һүүлэй үедэ хараалһан хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулганууд ехэхэн туһа хүргэхэ байна.

Салин хүлһэ багатай хүдэлмэришэдэй салингые дээшэлүүлхэ тухай тогтоолой проектые бэлэдхэхэ даалгабари һаяхан партиин Центральна Комитет ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет үгэһэн байгаа. Салин хүлһэнэй иигэжэ ехэ бололто хадаа ажахын алишье һалбаринуудта хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай салин хүлһые гуримшуулха бүхы хэмжээ-ябуулгануудтай нэгэн доро бэелүүлэгдэхэ юм. Энээниие бэелүүлхэдээ хүдэлмэриин хүндэ хүнгэнииень хаража, мүн хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабарииень хараадаа абалсан, тэдэнэй салин хүлһые туд туд бүридэнь тодорхойлхо шухала байна.

Салин хүлһые түлэхэ ба салин хүлһэнэй тариф тогтоохо талаар ехэхэн дутагдалнууд, буруу зүйлнүүд бии. Министерствонүүд, зургаанууд болон профсоюзууд энэ асуудалнуудые, энэ хэрэгые зүндэнь орхихо ушар гаргаһан байна. Салин хүлһэ түлэлгые жэгдэлхэ ябадал олон ушарта үзэгдэдэг. Адли хүдэлмэри олон зургаануудта, ондо ондоогоор түлэгдэнэ, мүн нэгэшье зургаанда иимэ ушар үзэгдэдэг. Мүн бага салин хүлһэтэй хүдэлмэрилэгшэдэй хажуугаар зарим нэгэн хүдэлмэрилэгшэдтэ ямаршье баримтагүйгөөр ехэ салин хүлһэн түлэгдэнэ.

Хүдэлмэриин түлбэриие гуримшуулха хэрэг хадаа ажахын болон политическэ шухала зорилго гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаарнь урмашуулха ёһые улам һайнаар бэелүүлхэ шухала гэжэ тоолохо ёһотойбди. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа үйлэдбэриин хэлбэришэгүйгөөр ургаха хэрэгтэ шухала нүхэсэлынь боложо үгэнэ. «Арадай ажахын алишье томо һалбариие байгуулхадаа урмашуулха аргые хэрэглэхэ хэрэгтэй»—гэжэ Ленин маниие һургана. (Ленин, Зохёолнууд, том 33, нюур 47).

Ажахын бүхы һалбаринуудта салин хүлһэ түлэлгые гуримшуулха ба һайжаруулха, мүн ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө материальна урмашуулгые ехээр хэрэглэхэ, хүдэлмэришэн бүхэнэй хэһэн ажалайнь шанар ба тооё харалсажа салин хүлһэ тогтоохо хэрэгтэй. Цех, предприяти, промышленностиин һалбари, колхоз, МТС болон совхозуудай ямараар хүдэлмэрилһэн дүнгүүдые харалсажа инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй салин хүлһэнэй зариманиинь тогтоогдохо ёһотой. Салин хүлһые иигэжэ түлэлгэ хадаа социалистическэ принципын ёһоор ажалай түлбэриие эмхидхэлгэ мүн болоно. Энэ зорилго зүбөөр шийдхэлгэ үйлэдбэриие саашадань хүгжөөлгэдэ ба арад зоной ажана байдалые һайжаруулгада нүлөөлхэ байна.

Нүхэдүүд! Ажалай үдэрые богони болгохо тухай шухала удхашанартай асуудалые дахяад хаража үзэхэ эрхэ байдал манайда бии болоо гэжэ партиин Центральна Комитет тоолоно. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Капиталистическэ системын эрхэ байдалда хүдэлмэришэн анги хадаа ажалай үдэрые бага болгохо гэжэ үеһөө үедэ тэмсэдэг байһан юм. Научна коммунизмын үндэһэ һуури табигша, хүдэлмэришэн ангиин агууехэ багша Карл Маркс аяар 1886ондо нэгэдэхи Интернационалай конгресс дээрэ 8 часай ажалай үдэртэй болохо гэжэ уряа лозунг гаргаһан байгаа. Найман часай ажалай үдэртэй болгохо тухай асуудал Российска социал-демократическа хүдэлмэришэдэй (большевигүүдэй) партиин программна эрилтэнь байһан юм. Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци хадаа энэ программыень бодото дээрэнь бэелүүлһэн байна. Манай орон дотор найман часай ажалай үдэр тогтоохо тухай декрет хадаа Советскэ засагай түрүүшын декредүүдэй нэгэниинь байһан юм. Энэ хадаа социалистическэ революциин бата бэхи ба хэлбэришэгүй туйлалтань мүн.

Ажалай бүтээсын ба ниитын үйлэдбэриин дээшэлүүлэгдэхэтэй хамта ажалай үдэрые богони болгохо хэмжээ-ябуулга удаа дараалан бэелүүлхэ шухала гэжэ энээнтэй хамта манай парти VIII съезд дээрээ тоолоһон байна. Ажалай үдэрые богони болгохо талаар хэмжээ-ябуулгануудай түрүүшын алхамууд үшөө дайнай урда жэлнүүдтэ хэгдэжэ эхилһэн байха юм. Зүгөөр, дайнай аюулай ехэ болохо тудам, һүүлээрнь манай Эхэ орондо гитлеровскэ Германиин харата муухайгаар добтолон оролго энэ хэмжээ-ябуулгаяа саашадань үргэлжэлүүлгээ саг зуураар зогсоохымнай баадхаа һэн. Мүнөө үедэ энэ асуудалые дахин хаража үзэхэ таатай эрхэ байдал манда бии болонхой, урдань хэжэ шадаагүй юумэеэ мүнөө хэхэ аргатай болообди.

Зургаадахи табанжэлэй турша соо хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадай ажалай үдэрые долоон часай болгохо тухай тогтоол Центральна Комитет абаа гэжэ съездэ мэдээсэхэ шухала **(Үни удаан альга ташалга).** Нүүрһэнэй болон горнорудно промышленностьда, газар дорохи хүдэлмэридэ ябадаг хүдэлмэришэдэйажалай үдэрые 6 часай болгохо, мүн 16—18-тай залуушуулай ажалай үдэрые 6 часай болгохо гэжэ хараалагдана. **(Альга ташалга)** Мүн хүдэлмэришэд ба албахаагшадта амаралтын урда тээхи (суббота) ба һайндэрэй урда тээхи ажалай үдэрые ойрын сагта 6 часай болгохо гэжэ шийдхэгдээ. **(Үни удаан альга ташалга).**

1957 онһоо эхилжэ, ажалай үдэрые байн байн 7 часай болгохо гэжэ парти ба правительство хараална. Үйлэдбэриин талые хаража, зарим газарта ажалай табан үдэртэй болохо (8 часай ажалай үдэртэй ба амаралтын хоёр үдэртэй болохо). Энэ хэрэг ажахын элдэб һалбаринуудта хойноһоо һубарюулагдан зургаадахи табанжэлэй дүүрэтэр хэгдэхэ байна.

Ажалай үдэрые богони болголго хадаа хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай салин хүлһые бага болгонгүйгөөр бэелүүлэгдэхэ ёһотой. **(Альга ташалга).**

Ажалай үдэрые богони болгохо тухай партиин Центральна Комитедэй шийдхэбэри арадай ажахын болон политическэ удхашанартай хэрэг мүн. Партиин XX съезд ба бүхы советскэ арад энэ шийдхэбэриие нэгэн һаналаар һайшааха бээз гэжэ найдагдана. Энэ хэмжээ-ябуулга арадай ажахын түсэбүүдые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ советскэ хүнүүдэй дунда ажалай улам ехэ эдэбхи хэшээл үүсхэхэ байна. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Гэхэ зуура, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон профсоюзна организацинууд ажалай үдэрые богони болгохо хэмжээ-ябуулгые бэелүүлхэ зуураа табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулха ёһотой.

Салин хүлһэ түлэлгые гуримшуулха, ажалай үдэрые богони болгохотой хамта, пенси түлэхэ хэрэгые һайжаруулха шухала байна. **(Альга ташалга).** СССР-тэ пенсионно тэдхэмжэ жэлһээ жэлдэ ехэ боложо байһаниинь мэдээжэ. Энэ ехэхэн амжалта мүн. Гэхэтэй хамта, пенси түлэхэ хэрэгтэ ехэнүүд дутагдалнууд бии. Наада захань пенсиин хэмжээн даншье болошогүй ондо ондоогоор тогтоогдодог. Зарим пенсионернүүдтэ бага тэдхэмжэ үгтэнэ, гэхэ зуура, хүдэлжэ шадаха, үшөө залуу уладуудта ехэ пенси үгтэдэг байна.

Тээд, эдэнэй олонхинь пенситэй болобошье, манай партиин хэрэгэй түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ. Энээн тушаа коммунист Орловскиие жэшээ болгомоор. Тэрэ хадаа мүнөө Белорусска ССР-эй «Рассвет» колхозой түрүүлэгшээр хүдэлмэрилдэг юм.

Нүхэр Орловский хэдэн олон жэл соо сэрэгэй албанда ябаһан, дайнай үедэ дайсадтай шэн зоригтойгоор тэмсэһэн юм. Шэн габьяа ба эрэлхэг зориг гаргаһанайнь түлөө Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоһон байна. Дайнай үедэ үрөөһэн гаргүй болоод, подполковник нэрэ зэргэтэйгээр сэрэгэй албанһаа табигдаһан юм. Шэн габьяатайгаар алба хэһэнэйнь түлөө пенси үгтэһэн, һайнаар ажаһууха аргатай байгаа. Гэбэшье, нүхэр Орловский коммунист байһан тулада пенсионер гээшэб гэжэ һуунгүйгөөр, партиин обкомдо ошожо хүдэлмэриин дайшалхы участогта—колхозой түрүүлэгшээр ябуулхыень гуйһан байгаа. Тэрэ «Рассвет» колхозой түрүүлэгшээр эльгээгдэһэн юм. Нүхэр Орловский дааһан хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандажа, энэ гээгдэнги колхозые түрүү колхозой зэргэдэ гаргаһан байна. Мүнөө энэ колхоз бүхы Советскэ Союзда алдаршанхай. Энэ хадаа патриот коммунистын ёһотой үльгэр жэшээ мүн! **(Үни удаан альга ташалга).**

Партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет пенсионно тэдхэмжын асуудалнуудые гуримшуулха талаар хэмжээ абажа байна. Тэрэнэйнь үндэһөөр бага хэмжээтэй пенсинүүд дээшээ боложо, дан хэтэрхэй ехэ пенсинүүдынь доошолуулагдаха байна. **(Альга ташалга болоно).** Пенсионно тэдхэмжэ тухай нэгэн ниитэсоюзна Хуулиин проект һаяын сагта СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаха юм. Тэрэ проектын ёһоор пенсионно хэрэг үндэһөөрөө һайжаруулагдаха болоно. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Ганса бэе аад гү, али ямар нэгэн шалтагаанаар гэр бүлэдөө байжа шадахагүй үндэр наһатай гражданинуудые хангаха тухай бүри ехэ анхарал табиха шухала. Өөрынгөө наһан соо үнэн сэхээр ажаллаһан эдэ хүнүүдэй хүгшэрхэ үтэлхэ үедөө амар тэнюун байхын тула тэдээндэ гэр байрануудые бариха ёһотой. **(Альга ташалга болоно).** Тиимэ гэр байрануудые барихын тула гоё һайхан байгаалитай тааруу зохид газарнуудые олохо зэргэтэй. Мүн тэрэшэлэн инвалидуудай байха гэрнүүдые олошоруулха, тиихэ зуураа өөрынгөө бэе мяхабадые муудхаангүйгөөр, олониитэдэ туһатай ажал хэжэ шадаха хүнүүдтэнь зохихо арга боломжо олгохын тула али бүхы оролдолго гаргаха шухала.

Советскэ арад зохёон байгуулхы арад һэн туладаа парти ба правительствын абажа байгаа эдэ хэмжээнүүдые ниитынгээ ажахын али бүхы һалбаринуудта ажалай эдэбхи хэшээл улам ехээр гаргажа үгтэхэ бээз гэжэ Коммунистическэ партиин Центральна Комитет гүнзэгыгөөр этигэнэ. Имагтал үйлэдбэреэ саг үргэлжэ хүгжөөһэнэй ба ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар ниитын баялиг улам ехээр арьбажадаг, хүдэлмэриин үдэр богони болодог, арадай ажана һайн байдал хэлбэришэгүйгөөр дээшэлдэг байна ха юм. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).**

Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхын тула нилээд ехэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ. Теэд эдэ зөөриие хаанаһаа абаха гээшэб? Эгээн түрүүшээр, ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй, нарин нягта арьбалалта хэһэнэй, элдэб үлүү гаргашануудые үгы болгоһоной ба захиргаанай—управленческэ аппарадай гаргашануудые багадхаһанай эсэстэ арадай ажахыһаа суглараһан мүнгэ зөөриин зарим хубиин энээндэ ашаглаха зэргэтэй болоно. Тэрээнһээ гадна, юумэнэй үнэ сэнгэй химдарһантай дашарамдуулан, гүрэнэй даадаг гаргашануудые бүглэхын тула урдань хараалагдаһан мүнгэ зөөриин зарим хубиие мүн лэ энэ хэрэгтэ ашаглабал таарамжатай боложо болохо байна. Ушар иимэһээ ойрын жэлнүүдтэ юумэнэй үнэ сэн химдаруулхадаа энээнэй урда тээхидэ орходоо багашаг хэмжээтэйгээр үнгэргэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, үнэ сэн химдаруулгада гэжэ хараалагдаһан мүнгэ зөөриин зарим хубинь дээрэ хэлэгдэһэн хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхын тулада элсүүлэгдэхэ болоно. **(Альга ташалга болоно).**

Ажалшадай гэр байраар хангагдаха ябадалые үндэһөөрнь һайжаруулха гээшэ нэгэн шухала зорилго мүн гэжэ парти харана. Манай орондо сэрэг дайнай ямар ехэ хохидол үзүүлһэниие, та нүхэд, мэдэжэ байнат. Һандаргагдаһан гэр байрануудые һэргээн бодхоохын тула манай гүрэн айхабтар ехэ мүнгэ зөөри гаргашалаа. Гэр байра барилгада жэлһээ жэлдэ улам ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн табан жэл соо гэр байра барилгада гэжэ зорюулагдаһан гүрэнэй капитальна зөөри 100 миллиард шахуу түхэриг болоһон байна гэхэ гү, али дүрбэдэхи табанжэлэйхидэ орходоо 2,2 дахин ехэ болоһон байна.

Нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Тиигэбэшье, гэр байра барилгамнай арадай ажахын хүгжэлтэһөө, городуудай промышленна центрнүүдэй ургалтаһаа ехээр гээгдэжэ ябана. Үшөө дээрэһээнь олохон министерствонүүд ба зургаанууд гэр байра барилгын түсэбые саг үргэлжэ дүүргэнэгүй. Иимэ тэсэшэгүй байдалтай саашадаа эбсэжэ яашье болохогүй.

Зургаадахи табанжэл соо городуудта гэр байра барилгын хэмжээн табадахи табанжэлэйхитэй сасуулхада хоёр дахин ехэдхэгдэхэ юм. Түсэбөөр үгтэһэн гүрэнэй мүнгэ зөөрөөр 205 миллион шахуу дүрбэлжэн метр ниитэ талмайтай гэр байранууд баригдаха гэжэ хараалагдана; гансахан 1956 ондо 29 миллион тухай квадратна метр талмайтай байранууд баригдаха байна. Гэр байра барилга жэлһээ жэлдэ улам ехэ хэмжээтэйгээр ябуулагдаха юм.

Гэр байра барилгада элдэб янзын үлүү гаргашануудай ба хэрэгтэ хэрэггүй гоёолтонуудай гарадаг ябадалые партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет эрид буруушаагаа гэжэ таанар мэдэжэ байнат. Зарим нэгэн архитекторнүүдэй дура зоригоор хэгдэдэг байһан хэндэшье хэрэггүй элдэб гоёолтонуудта хэдэн миллион түхэриг гаргашалуулха аргамнай үгы. Урдань хүн түрэлтэнэй хэдэг байһан барилгын дүй дүршэлөөр олдоһон бүхы һайн һайн зүйлнүүдые, мүн тэрэшэлэн советскэ уран барилгын эгээн түрүү туйлалтануудые хамтаруулан абаһан социалистическэ архитектурна стиль бии болгохо гээшэ манай архитекторнүүдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн. Бодхоогдоһон гэр байранууд хүн зоной ажаһуухада таарамжатай зохид, хэлбэри һайнтай, гаргаша багатай, гоё һайхан байха зэргэтэй.

Гэр байра барилгые улам һайнаар эмхидхэжэ, индустриин хүсөөр ябуулдаг болохо гээшэ тон шухала. Түрүүшээр Москвада, тэрэнэй һүүлээр Ленинградта ба Киевтэ барилгын организацинуудые суглуулан томодхоһон ябадал тон һайн үрэ дүнгүүдые харуулба. Энэ дүй дүршэлые бусад республиканууд ба городуудта, ажахын ондоошье һалбаринуудта зоримгойгоор ба эрид шууд дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй.

Жэшээлхэдэ, Москва, Ленинград, Киев гэхэ зэргын томо томо городуудай хүн зониие гэр байраар хангаха асуудал тэндэхи ажалшадай улам олошоржо байһан ябадалтай сэхэ холбоотой. Оронноймнай бусад ондоо районуудһаа эдэ городуудта хүн зон ерэжэл байдаг. Зонойнь ямар ехээр олошоржо байһые Москвагай жэшээ дээрэһээ хаража болоно. Табадахи табанжэлэй турша дотор тэндэхи хүн зон имагтал ондоо тээһээ ерэгшэдһээ 300 шахуу мянган хүнөөр олошорһон байна. Энэл үе соо Москвада 4 миллион 305 мянган квадратна метр гэр байра баригдаа. Тиимэ болохолоороо, шэнэ гэр байрануудай хэды ехээр баригдаашье һаа, хүн зоной хэрэглэмжэ бага болоогүй шахуу байһаар гээшэ. Манай городуудта ажаһуудаг хүн зоной нилээд ехээр олошоржо байдагыншье мэдээжэ. Ушар иимэһээ ондоо тээһээ хүн зониие городуудта асаржа, ажалда оруулдаг ябадалые болюулхада болохо байна. Харин ехэ ехэ городуудта хүдэлмэриин хүсэнэй хэрэгтэй болоходо, тэндэхи хүн зоной дундаһаа олдожо боломоор ха юм. **(Альга ташалга болоно).** Энэ зорилгые дүүргэхэнь балай бэрхэшээлтэй бэшэ. Яахадааб гэхэдэ, томо томо городуудта шэнэ промышленна барилга хэгдэнэгүй, тэндэ байһан предприятинуудта техникэ ехэ түргэнөөр хүгжөөгдэнэ, үйлэдбэриин технологи нарижуулан һайжаруулагдана, ажалай бүтээсэ саг үргэлжэ дээшэлүүлэгдэнэ ха юм. Хэрбээ томо томо городуудта бусад ондоо районуудһаа хүн зоной ерэжэ байха ябадалые болюулжа шадаа гээшэ һаа, городуудай хүн зониие нилээд түргэнөөр гэр байратай болгохо арга боломжо олдохо һэн.

Москва, Ленинград, Киев, Харьков болон бусад центрнүүдые тойруулаад, болбосон түхэлтэй бишыхан городогуудые барижа, томо томо городуудай хүн зониие тэрээ руу бага зэргэ зөөлгэбэл болохо байгаа. Тэдэ городуудта гэр байра барилгада

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Партиин XX съездэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитед

ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

(*Үргэлжэлэл*)

гэжэ хараалагдаһан зөөреэр тиимэ городогуудые бодхооходо болоно. Ондоогоор хэлэхэдэ, болбосон түхэлтэй һайн гэрнүүд томо томо городууд соогуур баригдаха бэшэ, харин тэндэһээ холохоно бодхоогдохо зэргэтэй байна. Тэндэнь хүн зоной зөөжэ ошомоор һайн гэр байрануудые түхеэрхэ хэрэгтэй. Тиимэ городогуудта зарим нэгэн предприятинуудые абаашаха шухала. Тэндэхи хүн зон ажалда орохо ёһотой бшуу.

Гүрэнэй барилга эрхилхын хажуугаар хүн зоной өөһэдтөө гэр байра түхеэрхэ хэрэгые үргэнөөр эмхидхэхэ шухала. Арьбалһан мүнгэ зөөреэрээ хүдэлмэришэд ба албахаагшадай гэр байра бариха ябадалдань туһалха, барилгын материалнуудые, нэгэ хэбэй гэрнүүдые бариха детальнуудые ехээр үйлэдбэрилжэ, ажалшадта худалдаха зэргэтэй.

Хүн зоной үдэр бүриин ажаһуудалай эрилтэнүүдтэ үшөөл бага анхарал табигдана. Советскэ бүлын түбхинүү һайн байдалтай болохын тулада гэр зуурын ажалые хүнгэдхэдэг машина, хэрэгсэлнүүдые—элдэб электроприборнуудые, хубсаһа угаадаг машинануудые, оёдолой машинануудые, эдеэ хоол буйлуулдаг һайн хэрэгсэлнүүдые улам ехээр гаргаха, үнэ сэнгыень химдаруулха шухала. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадуудые, хубсаһа угаадаг газарнуудые, ательенүүдые, элдэб гутал, хубсаһа һэльбэн заһадаг мастерскойнуудые улам олошоруулха ёһотой.

Ниитын эдеэ хоолой газарнууд ажалшадай байдалые һайжаруулха ябадалда шухала үүргэ дүүргэдэг. Тэдэниие һайнаар эмхидхээд байбал, хэдэн миллион эхэнэрнүүд гэр зуурын ажалһаа сүлөөлэгдэхэ, олониитэдэ аша туһатай ажал хэхэ арга боломжо олохо, үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ ябадалда ехээр анхаралаа табиха байгаа. Эгээл энэнь манда юунһээшье шухала бшуу. Тиимэһээ ниитын эдеэ хоолой газарнуудые нилээд ехээр үргэдхэхэ зэргэтэй.

Столово, буфет ба ресторануудта ороһон хүнүүдые һайнаар хангаха, эдеэ хоол бэлэдхэхэдэ гарадаг элдэб гаргашануудые багадхаха, хоолой шанарые һайжаруулха ба үнэ сэнгыень химдаруулха, хүн зондо худалдахын тула столовонууд ба ресторануудта элдэб эдеэ хоолой полуфабрикадуудые ехээр бэлдэхэ, нютагай арга боломжонуудые хүсэд дүүрэнээр ашаглаха, хамһабариин ажахынуудые хүгжөөхэ ябадалда тон шухала анхарал хандуулха хэрэгтэй. Ажалшадай өөһэдынгөө захиһан эдеэ хоолые тэрэ дарыдань сэхэ абадаг болохо ябадалые эрид шууд нэбтэрүүлхэ, продуктнуудые үгэдэг автомадуудые олоорнь ашаглаха шухала. Эдихэ юумэ худалдажа абаад, гэртээ эдеэ хоол бэлдэгшэдэ орходоо столовонууд ба буфедүүдһээ абахадань үргэн ниитэ ажалшадта үлэмжэ һайн байхаар лэ ниитын эдеэ хоолой газарнуудай хүдэлмэриие эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Һургуулинуудта ниитын эдеэ хоолой газарнуудые һайнаар эмхидхэбэл, ургажа байгаа залуу үетэнэй бэе махабадые һайжаруулха, һуралсалайнь шанарые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ удхашанартай байха һэн. Һургуулиин үхибүүдтэ үглөөнэй халуун эдеэ байлгадаг болохо шухала, мүн тэрэшэлэн һургуулиин буфедүүд ба стоволонуудые олошоруулха хэрэгтэй. Багашаг салин абадаг түрэлхидтэй үхибүүдые миинтээр гү, али химда сэнтэйгээр эдеэлүүлдэг болохо тухай асуудал һаяын сагта шиидхэхэ ёһотой. **(Альга ташалга болоно).**

Арадай элүүрые хамгаалгые саашадань һайжаруулха гээшэ нэгэн шухала зорилго болоно. Энэ талаар манай түйлаһан амжалтанууд бүгэдэндэ мэдээжэ. Тиигэбэшье элүүрые хамгаалха хэрэг илангаяа хүдөө нютагуудта ехэхэн дутагдалнуудтай байһаар. Ойрын жэлнүүдтэ медицинскэ эмхи зургаануудые нилээд ехээр олошоруулжа, тэдэнэй хүдэлмэриие һайжаруулха уялгатайбди.

Арадай ажана һайн байдалай хэмжээе дээшэлүүлхын түлөө тэмсэһэн лэ газартамнай айхабтар ехэ ба хойшолуулагдашагүй ажал угтажа байна. Энэ ажалай удхашанарые тодорхойлон хэлэһэнэй хэрэгшьегүй, яахадааб гэхэдэ, манай арад зоной гол шухала эрилтэнүүд тэрээнһээ дулдыдаха болоно ха юм. Арад зонойгоо ажана һайн байдал тухай манай парти, Советскэ правительство эгээн ехэ анхарал хододоо табидаг байгаа, саашадаашье табиха байна. **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга болоно).**

2. Советскэ культурын ба наукын шэнэ бадаралта тээшэ!

Нүхэдүүд! Манай орон дотор бэелүүлэгдэһэн культурна гүн ехэ революциин аша үрэдэ советскэ арад хүртэжэ байна. Советскэ Союзайхидал адли иимэ олон һургуулинууд, техникумүүд, дээдэ һургуулинууд, научно-шэнжэлэлгын институдуud, туршалгын станцинууд, лабораторинууд, театрнууд, клубууд, библиотекэнүүд ба культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд капиталистическэ нэгэшье орон дотор байхагүй. **(Альга ташалга).**

Арадай гэгээрэлэй мүнөөнэй байдал культура болбосоролые хүгжөөхэ хэрэгтэ манай түйлаһан амжалтануудай эли тодо гэршэ жэшээ болоно. СССР доторхи город болон хүдөөдэ бүгэдэниитын долоон жэлэй һуралсал, тэрэшэлэн томо городуудта гол түлэб арбан жэлэй һуралсал бэелүүлэгдээ.

Бүхы городуудта, хүдөө нютагуудта гол түлэб бүгэдэниитын дунда һуралсал бэелүүлхэ гэжэ зургаадахи табанжэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй проектээр хараалагдана. Энэ тон шухала зорилго шиидхэхын тулада юрэнхы эрдэмэй һургуулиин һуралсалай-материальна базые нилээд бэхижүүлхэ хэрэгтэй.

Манай дунда һургуулинуудай дээдэ классуудта, тусхай дунда ба дээдэ һургуулинуудта һураһанай түлөө багашаг хэмжээтэй түлөөһэ үшөөл абтадаг байна. Бүгэдэниитын дунда һуралсал бэелүүлхын ба залуушуулай дээдэ эрдэм шудалхын тула эгээн таатай услови хангаха зорилгоор, һуралсалай шэнэ жэлһээ эхилэн һураһанай түлөө түлөөһэ болюулха шиидхэбэри гаргагдаа. **(Альга ташалга).**

Ажабайдалһаа һуралсалай хүдэлмэриин зарим тэды таһарһан ябадал, һургуули дүүргэгшэд практическа хүдэлмэри хэхээр хүсэд бэлэн бэшэ байдаг ушар манай һургуулиин ехэхэн дутуу зүйл болоно. Һургуулинуудые политехническэ болгохо хэмжээябуулганууд табадахи табанжэл тушаа партиин XIX съездын Директивэнүүд дотор хараалагдаһан болобошье, тон удаанаар бэелүүлэгдэжэ байна. Арадай гэгээрэлэй, Педагогическа наукануудай академиин олохон хүдэлмэрилэгшэд политехническэ һуралсалай аша туһа тухай юрэнхыгөөр хөөрэлдөөд, тэрээниие бодото дээрэнь бэелүүлхын тула үшөө юушье хээгүй байһаар. Хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэ дары бүтээжэ орохо шухала. Һургуулиие ажабайдалтай бүри бэхи холбоо барисаатай болгохын тула техникын, үйлэдбэриин асуудалнуудаар гол ойлгомжо олгодог шэнэ предмедүүдые һургуулинуудта заахаһаа гадна, мүн предприятинуудта, колхозуудта, совхозуудта, туршалгын участогуудта, һургуулиин мастерскойнуудта һурагшадаар ажал хүүлжэ һургаха, ажал хэхэ дүршэл олгохо шухала. Арбан жэлэй һургуули дүүргэһэн хүбүүд, басагадай дээдэ эрдэм шудалха һайн бэлэдхэлтэй байхынь тула, тэрэшэлэн практическа хүдэлмэри хэхээр бэлэн байхынь тула үйлэдбэриин мэргэжэл олгохо талые хаража, дунда һургуулиин һуралсалай программа хубилгаха хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, һургуули дүүргэжэ гарагшадай ехэхэн хубинь арадай ажахын элдэб һалбаринуудта ажаллахаяа ошохо байна бшуу.

Коммунистическэ обществын материально-үйлэдбэриин хүсэтэ база бии болгохо замаар манай орон зургаадахи табанжэл соо урагшаа ехэ алхам шэнээр хэхэ байна. Зүгөөр, коммунизмын доодо шатаһаа тэрэнэй дээдэ шатада орохо түүхэтэ хэрэг бэелүүлхын тула шухала, ухаан бодолой эшэ нүхэсэл бии болгохо зорилго шиидхэхэ ёһотойбди. Энээнтэй дашарамдуулан, манай залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ асуудалнуудай нэгэн тушаа, ниитын тон ехэ удхашанартай асуудал тушаа тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй болоно.

Дайнһаа шалтагаалан манайда эрэгүй эхэнэрнүүд олон болоһон, үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ бэрхэтэй зорилго тэдэнэй үүргэ болоһон байгаа. Эхэ эсэгэ хоёрынь үйлэдбэри дээрэ гү, али эмхи зургаанда хүдэлмэрилөөд, үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бага сагаханаар анхарал табиха аргатай байдаг бүлэнэр мүн лэ олон байдаг. Ушар тиимэһээ олохон үхибүүд түрэлхидэй гү, али хүршэнэрэй хэн нэгэнэй харууһанда үгтэшэнхэй гү, али огто харууһагүйгөөр орхигдошонхой байха юм. Тиин, олохон үхибүүд харууһагүй байдаг, энэнь заримдаа муу хойшолонгуудта хүргэдэг байна. Бүлэ һургуули хоёр үхибүүдые социалистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ тон шухала үүргэ дүүргэдэг байһан юм, тиимэ байһанииньшье элитэ. Теэд энээгээр хизаарлажа болохогүй.

Хэрбээ һаяшаг үнгэрһэн сагые харабал, ээрхэн зонхилогшо ангинууд юрэнхы һургуулиһаа гадна, мүн залуу үетэниие хүмүүжүүлдэг өөрын системэтэй байгаа. Тус системэнь тэрэ үеын байгуулалтада ба байдалда тааруу байһан юм. Гүрэнэй зүгһөө үхибүүдэй тусхай эмхи зургаанууд тогтоогдоод, баян ангинуудай аша туһада зохилдуулан залуу үетэниие бэлэдхэдэг байгаа. Эдэнь—пажеска корпусууд, кадетскэ корпусууд, баяд ноёдой басагадай институдууд ба бусад болоно. Тиимэ хаамал эмхи зургаануудта һурадаг үхибүүд аристократ ёһоной хүмүүжэлтэй болодог байгаа.

Социалистическэ орон үхибүүдые хүмүүжүүлгын хэрэг жэшээлэшэгүй һайнаар, бүрин түгэсөөр эмхидхэжэ шадаха, эмхидхэхэ ёһотойшье байна. Юундэб гэхэдэ, аристократиин түхэлтэй хүнүүдые, арадта тон харша хүнүүдые бэшэ, харин шэнэ общество байгуулагшадые, гүн сэдьхэлтэй, дээдэ зэргын суртал бодолтой хүнүүдые, бүхы прогрессивнэ хүн түрэлтэнэй түрүү зэргэдэ ябагша арадтаа үнэн сэхээр алба хэдэг хүнүүдые хүмүүжүүлэн болбосоруулха ёһотой байнабди. **(Удаан саг соо альга ташалга).**

Энэ зорилгые бодото дээрэнь хайшан гээд шиидхэхэ ёһотойбибди? Город шадар, дачын газарнуудта, хүнэй бэедэ таарамжатай зохид ой модон соо һургуулинууд-интернадуудые (ямар нэрэтэй байхыень бодожо үзэхэ хэрэгтэй) барижа эхилээ һаа зохихо ха. Тиимэ һургуулинуудта уужам һаруул классууд, унталгын зохид газарнууд, болбосон столовонууд, Советскэ ороной физическэ ба ухаан бодолой талаараа түгэс хүгжэнги залуу гражданинда таараха бүхы услови хангахын тула, классһаа гадуур заняти хэхэдэ аятай центрнүүд байха ёһотой. Имагтал түрэлхидэйнь дураар лэ үхибүүдынь тиимэ һургуулинууд-интернадуудта абтаха ёһотой. Үхибүүд тиимэ һургуулинууд-интернадуудта саг үргэлжэ байхаар орохо, харин түрэлхидынь һайндэрэй, каникулай үедэ гү, али һуралсалһаа гадуур сагта үхибүүдтээ уулзаха болоно. Залуу үетэнэй ухаан бодолые болбосоруулагшадай хүндэтэ нэрэзэргэдэ харюусахаар, һайн хүмүүжүүлэгшэд тиимэ һургуулинуудта томилогдохо ёһотой.

Тиимэ һургуулинуудта абаха материальна условинь, угайдхадаа түрүүшээр, илгабаринуудтай байха ёһотой. Бага салин абадаг гү, али бүлэнэрөөр ехэ түрэлхидтэй үхибүүдые гүрэнэй тэдхэмжэдэ абаха хэрэгтэй. Ехэшэг салин абадаг түрэлхид интернадта үхибүүе хүмүүжүүлһэн гаргашын зарим хубиие түлэхэ уялгатай байна. Тэрэшэлэн түрэлхидэй заримань үхибүүень һургуули-интернадта хүмүүжүүлхын тула гүрэнэй гаргаһан гаргашануудыень сүм даажа абаха болоно.

Хүмүүжүүлхы иимэ системын тон ехэ удхашанартай байһаниинь элитэ. Энээндэ мүнгэ зөөри гамнаһанай хэрэггүй, ашаяа харюулхал байха. **(Альга ташалга).**

Энээнтэй дашарамдуулан, үхибүүдые хүмүүжүүлгын ондоо тон ехэ зорилго шиидхэжэ — түрэлхидэйнь дуратай байһан, яслиин ба һургуулида ороогүй наһанай бүхы үхибүүдые гүрэнэй яслинуудта, садуудта хүмүүжүүлхэ ябадал хангажа захалха ёһотой байнабди. Энэ зорилго бүримүһэн шиидхэхын тулада горьтойхон болзор хэрэгтэй, гэбэшье, түс хэрэгые мүнөөнэй табанжэл соо үргэн ехээр эхилхэ ёһотойбди. Хүдөө нютагуудта яслинууд, үхибүүдэй садуудые бариха ба мүнгэ зөөрёөр хангаха ябадалда гүрэнэй органуудһаа гадна, мүн колхозуудшье хабаадаха ёһотой. Үхибүүд тушаа, тэдэниие хүмүүжүүлхэ тухай анхарал оролдолго гаргаха гээшэ бүгэдэ арадай хэрэг мүн. Манай советскэ общество залуу үетэниие коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ саашадаашье имагта ехэ анхарал хандуулха байна. **(Удаан саг соо альга ташалга).**

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта хэрэгтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэхын тула манай орон дотор тон ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Табанжэлэй турша соо Советскэ Союзай дээдэ һургуулинууд 1 миллион 120 мянга үлүүтэй, ондоогоор хэлэбэл—дүрбэдэхи табанжэлэйхиһээ 72 процентээр дээшээ тоотой мэргэжэлтэдые һургажа гаргаһан байна. Гэхэтэй хамта үдэшын ба заочно вузнуудаар мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хүдэлмэри үргэдхэгдөө; табадахи табанжэлэй турша соо үдэшын ба заочно вузнууд 260 мянга үлүүтэй мэргэжэлтэдые — үнгэрэгшэ табанжэлэйхиһээ 2,7 дахин олон мэргэжэлтэдые бэлэдхээ. Дунда зэргын шадабаритай мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хүдэлмэри һайжаруулагдаа.

Тоогой талаар яһала хангалтатай байна. Гэбэшье, мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын шанар тушаа ехэхэн анхарал хандуулха хэрэгтэй болоно. Дээдэ һургуулинууд үйлэдбэритэй, практикатай холбоо барисаагаар һула байдаг, техникын мүнөө сагай хэмжээнһээ гээгдэнэ, энэнь ехэхэн дутагдал болоно. Залуу инженернүүд, агрономууд вузнуудта һурахадаа, тодорхой экономикын ба үйлэдбэри эмхидхэлгын асуудалнуудаар хүсэд эрдэм абадаггүй байха юм. Студентнүүдэй үйлэдбэриин практикые үндэһөөрнь һайжаруулха хэрэгтэй.

Һургуулинуудай хүдэлмэриие шэнэдхэн һайжаруулха, ажабайдалтай, үйлэдбэритэй — предприятинуудтай, колхозуудтай, совхозуудтай холбоотойгоор, үйлэдбэриин дадал ба дүршэл олохоор һуралсалай курсые һурагшадайнь шудалха хэрэг эмхидхэхэ зорилго бидэнэй урда табигданхай.

Энээнтэй дашарамдуулан, орон доторхи дээдэ һургуулинуудай буруугаар хубаарилагданхай байһан тухай хэлэхэ хэрэгтэй болоно. Дээдэ һургуулинууд Москва, Ленинград, Киев, Тбилиси, Харьков, Баку, Ташкент, Минск ба бусад энэ мэтын томо городуудта гол түлэб сугларанхай байдаг. Тэдэ һургуулинуудые орон дотор тараажа эмхидхэхын орондо, харин саашадаашье тэдэл городуудаар сугларуулха гэһэн забдалга гаргагдана. Иимэ ушар байдалые тон тааруугүй гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Вузнуудай байха газарые хаража үзэхэ, тэдэниие үйлэдбэриин центрнүүдтэ, мэргэжэлтэдэй схээр дутадаг газарнуудта эмхидхэхэ шухала.

Хүдөө ажахын вузнууд манайда илангаяа тааруугүйгөөр хубаарилагданхай, тэдэнэй олонхинь томо городуудта сугларшанхай байна. Хүдөө ажахын ба Совхозуудай министерствонүүд, Дээдэ һуралсалай министерство хүдөө ажахын вузнуудые орон дотороо зүбөөр тараажа эмхидхэхэ тухай асуудал тодорхойлон шиидхээ һаань һайн байгаа. Хүдөө ажахын институт 2—3 мянган гектар газартай, һайн фермэнүүдтэй байха ёһотой. Гэхэтэй хамта, эдэ ажахынуудынь гол түлэбтөө студентнүүдэй хүсөөр эрхилэгдэхэ, студентнүүд юрэнхы эрдэм ба теоретическэ бэлэдхэлээ һайн практикатай зохилдуулха, хүдөө ажахые зүбөөр эрхилхын тула шухала дадал ба дүршэлтэй болохонь шухала. **(Альга ташалга).**

Жэшээнь, совхозуудай база дээрэ хүдөө ажахын шэнэ вузнуудые эмхидхэхэ, тиихэдээ профессорнүүдбагшанарай үрэтэй һайнаар хүдэлмэрилхэдэ зохид услови хангахаар хараалха шухала. Хүдөө ажахын вузнуудые зүбөөр тараан эмхидхэхэ зорилго бүри мүнөөнһөө эхилжэ шиидхэхэ хэрэгтэй.

Медицинскэ, мүн педагогическа институдуудые иимэрхүүгээр тараан эмхидхэхэ тухай бодожо үзэхэ, республиканууд, хизаарнууд болон областьнууд дотор медицинскэ, багшанарай кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэг һайжаруулха ябадал хараадаа абаха хэрэгтэй.

Заочно ба үдэшын вузнуудые бүри олон болгохо, хүдэлмэриие нь һайжаруулха шухала. Хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай, колхознигуудай үйлэдбэриһөө таһаржа һамшангүйгөөр һураха тон зохистой арга боломжо хангаха хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, иимэ һуралсал хадаа үйлэдбэриие һайн мэдэдэг, мэргэжэл түгэс инженерно-техническэ кадрнуудые бэлэдхэлгын талаар олон жэл соо шалгагдаһан, найдабаритай аргануудай нэгэн болоно. Мүнөө дунда һургуули дүүргэһэн олон мянган хүбүүд, басагадай промышленность болон хүдөө ажахыда жэл бүри ошодог болоходо, үйлэдбэриһөө һамшангүйгөөр һураха заочно дээдэ һуралсал дэлгэрүүлхэ ехэ арга боломжонууд бии болоно.

Арадай ажахын элдэб һалбаринуудта хэрэгтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хүдэлмэри тэдэ һалбаринуудай хүгжэхэ аласай арга боломжоор бэшэ, харин министерствонүүд болон ведомствонүүдэй ехэнхидээ үндэһэ баримтагүй захилгануудаар мүнөөшье тодорхойлогдодог байһаниинь тон гайхалтай юм. Энээнһээ шалтагаалан, ажахын ба культурын нэгэ һалбарида мэргэжэлтэдэй үлүү олон байхадань, ондоо һалбарида мэргэжэлтэдэй дутадаг ушар үзэгдэнэ. Промышленностьда, хүдөө ажахыда хэрэгтэй мэргэжэлтэдэй кадрнуудые ороной зональна онсо илгаае хараада абангүй, ямар районуудта, ямар предприятинуудта тэдэнэй хүдэлхэ байһыень хараада абангүйгөөр бэлэдхэдэг ябадал ехэхэн дутагдал болоно. Эдэ дутуунуудые эрид шууд зайсуулха шухала.

Нүхэдүүд! Наука хүгжөөхэ хэрэгые советскэ социалистическэ байгуулалта шэнгеэр иимэ шухалада тоолодог, тэрээниие хүгжөөхын тула иимэ ехэ эрхэ нүхэсэл хангадаг ниитын ондоо нэгэшье байгуулалта байхагүй. Коммунистическэ партиин болон Советскэ правительствын саг үргэлжэ үзүүлдэг хүсэтэ дэмжэлгын ашаар, манай эрдэмтэд наукын хэдэ хэдэн һалбаринуудай, тэрэ тоодо физикын, геологиин, математикын, механикын, астрономиин, зоологиин талаар, хүдөө ажахын наукануудай зарим һалбаринуудай талаар гайхамшаг үрэ түйлаа.

Советскэ эрдэмтэд атомай хүсэ шэнжэлэн ашаглаха зорилгые богонихон болзор соо гайхамшаг һайнаар шиидхээ. Эдэнэр оронойнгоо энергетическэ хүсые арьбадхана, арадай ажахые хүгжөөхын, Эхэ оронойнгоо аюулгүй байдал бэхижүүлхын тула амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ байна. Манай эрдэмтэдэй оролдолгын ашаар, тоо бододог электронно машинанууд, элдэб приборнууд ба механизмууд зохёогдоо, техническэ ухаан бодолой талаар элитэ ехэ амжалта түйлагдаа, наука болон техникые хүгжөөхэ ондоошье орёо нарин асуудалнууд амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ байна. Үрэтэй һайнаар хүдэлмэрилжэ байһанайнь түлөө манай эрдэмтэдтэ съездын трибунаһаа арадай гүнзэгы баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга болобо).**

Советскэ наукын түйлалтанууд гайхамшаг ехэ ба арсашагүй байна. Гэхэ зуура, манай научна олохон эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехэ дутуу дундануудай бии байһыень, арадай ажахын улам ургажа байгаа эрилтэнүүдһээ манай наукын зарим һалбаринуудаараа гээгдэжэ манай наукын зарим һалбаринуудай талаар хилын саанахи научна түйлалтануудһаа гээгдэжэ байһыень хайхарангүй орхихо ёһогүйбди.

Эдэ дутуунуудай тохёолдоһон шалтагаануудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, научна олохон эмхи зургаанууд практикатай, үйлэдбэритэй һула холбоо барисаатай байна. Научна зарим эмхи зургаанууд ехэ удхашанартай бэшэ асуудалнуудые шэнжэлээд, харин манай байгуулалтын түрүү дүй дүршэлые тобшолон согсолдоггүй байна. Научна институдууд ба туршалгын станцинууд экономическа болон байгаалиин байдалые хараадаа абангүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Научно-шэнжэлэлгын олохон институдууд, дээдэ һургуулинууд үйлэдбэриин ... холо байдаг. Тодорхойлон хэлэбэл, океа... ска ба далайн научна гурбан эмхи зур... лайн гидрофизическэ институт, СССР-... нуудай академиин океанологиин инстит... метслужбын океанографиин институт, Наукануудай академиин ба Нүүрһэнэй ... ленностиин министерствын горно хоёр ... Москвада байдаг. Эдэнь Московско ... робьевой хадада дан ехэ дарамта болохо ... **(Зал соо энеэдэн, альга ташалга болоно)** ... руу байдалые хубилгаха, научно-шэнж... хи зургаанууд, вузнуудые тэдэнэй үйлэд... зада дүтэлүүлхэ хэрэгтэй.

Наукануудай академиин научно-эмхи... дай, һалбаринуудтахи научно-шэнжэл... тудуудай ба дээдэ һургуулинуудай хүдэ... лаар холбоо барисаагүй байдагынь тон ... ябадал болоно. Тиимэ холбоогүй, зүб... байһан ушарынь научно-техническэ шух... гонуудые шиидхэхын тула научна хүсэ ... табилгада һаад хэдэг, тон таарахагүйг... дабтан зэргэ хүдэлхэ ябадал тохёолдуул... зөөри дэмы ехээр гаргашалха ябадал... арадай ажахыда наукын болон техникы... нуудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ хэрэг бэ... годог байна.

Социалистическэ культура хүгжөөхэ х... үргэлжэ анхарал хандуулха, советскэ на... урагшань шууд дабшуулха, коммунисти... гуулалтын тодорхой зорилгонуудые ши... бүри ехэ үүргэ дүүргэдэг болгохо шухал... **саг соо альга ташалга болобо).**

Советскэ ниитын ба гүр... байгуулалтын улам сааш... бэхижэн хүгжэлгэ

Нүхэдүүд! Партиин XIX ба XX съезд... рондохи үе соо Советскэ Союзай Комму... партиин хэһэн хүдэлмэриин тон шухала ... нэгэниинь—манай арадай морально-поли... гэдэлэй улам саашадаа бэхижэһэн ябад... Энэ нэгэдэлынь, Коммунистическэ партии... правительствын гадаадын болон дотоод... кые Советскэ Союзай бүхы арадуудай ү... гуугаар дэмжэдэг ябадалынь манай ара... та бүхы ажал хэрэгүүдтэ харагдана.

Хүдэлмэришэн анги таряашад хоёрой, ... рээн байгуулһан эбдэршэгүй холбоо б... хы советскэ обществын морально-полит... гэдэлэй бата бэхи үндэһэ һуури мүн. П... ностиин болон хүдөө ажахын талаар п... лүүлдэг тон шухала хэмжээ-ябуулганууд ... род болон хүдөөгэй ажалшадай ажана... саашадань һайжаруулгада, колхозно т... хүдэлмэришэн ангиин хэхэ үйлэдбэриин ... рисаае бэхижүүлгэдэ, олониитэ арад зо... байгуулхы эдэбхи үүсхэлые хүгжөөлгэдэ... дана.

1. Манай национальна политикы... асуудалнууд

Коммунистическэ парти Советскэ Со... арадуудай хоорондохи ахадүү ёһоной ... саанай бэхижэжэ, хүгжэжэ байха тушаа... сашагүй ехэ анхарал оролдолго гаргад... гэбэл, энэ хани барисаан советскэ гүрэ... лалтын хүсэ шадалай эбдэршэгүй бата ...

«Ондо ондоо нацануудай интересүү... анхаралтайгаар хандаха ябадал лэ зүр... дэй болохо үндэһые зайсуулдаг, бэе бэе... хэгүй ушарай гараха ябадалые зайсуу... гэжэ агууехэ Ленинэй зааһан заабарие... нюур 349) партимнай национальна поли... лүүлхэдээ эшэ үндэһэ болгодог, болгон... най парти болбол хаанта Россин арадууд... дээ этигэлсэдэггүй байһан ябадалые зайс... ветскэ Союзай бүхы арадуудые ахадүү ... ни барисаагаар холбожо эгээл хайшан ... дааб гэбэл, партимнай эдэ арадуудай ин... тэдэнэй национальна онсо илгаанууд ба... мэлзэлгэнүүдтэ гүн ехэ анхаралтайгаар ... хандажа байгаа, энээнээ бүхы национа... дай ажалшадые социалистическэ ниитэ ... гүрэнэй интересүүд тухай оролдолго ... үзэл сурталаар хүмүүжүүлгэтэй зохилду... Энээнэй эсэстэ хуушан Россин урдань д... байһан, гээгдэнги нацанууд өөһэдын... жэлтэдэ угаа ехэ амжалтануудые түйла... Союзай арадуудай эбтэ бүлэ дотор адли... хэтэй һуури эзэлээ.

Ахадүү союзна республикануудай н... экономикын хүгжэлтые харуулһан зари... нууд иимэ байна. Казахска ССР-эй тер... рэ байдаг бүхы промышленностиин вал... дукци 1913 онтой жэшээлхэдэ 1955 онд... ехэ болоо. Грузинска ССР дотор—27 д... гизскэ ССР дотор—37 дахин, Армянска ... —41, Таджикска ССР-тэ—24 дахин ехэ б...

Манай республиканууд национальна ... хүгжөөлгэдэ угаа ехэ амжалтануудые т... шээ болгон, национальна интеллигенции... дай олон болоһые абахада болохо байна. ... да тээхи саттай сасуулбал дээдэ эрдэмтэй... тэдэй тоо Казахстанда 3,8 дахин, Кир... дахин, Таджикистанда ба Молдавида—... Туркменидэ—3,3 дахин, Эстонидо—3 да... тэхэ мэтээр олон болоо. Энэ үе соо нау... мэрилэгшэдэй тоо Украинада 1,5 дахин ... ска ба Азербайджанска ССР-тэ—хоёр ү... хин, Казахстанда—2,5 үлүүтэй дахин, ... ССР-тэ—3 дахин шахуу, Литовско ба К... скэ ССР-тэ 3 үлүүтэй дахин олошороо.

Союзна республикануудай экономи... культурын түргэн хүгжэлтэнь арадай а... культурна байгуулалтые хүтэлбэрилгэ һ... ха талаар зарим асуудалнуудые зүбшэ... табимаар болгоно.

Урдань, нютагуудта мэргэжэлтэдэй ү... да, хэдэ хэдэн республиканuудта кадрну... хан байхада, промышленна предприяти... тиимэ олон бэшэ байгаа, предприятинуу... шахуу союзна министерсвонүүдээр дам... тэлбэрилэгдэдэг һэн. Мүнөө ушар байда... лоо: промышленностьтай хамта бүхы с... публикануудта хүнүүд хүмүүжэн гараа, н...

(*Үргэлжэлэлынь 5-дахи нюур...*

...тедэ Партиин XX съездэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй

ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл)

...рнуул байгуулагдаа, СССР-эй бүхы арадуу... ультурын нийтэ хэмжээн эрид дээшэлээ. Энэ ...ушар байдалда ажахые хүтэлбэрилгын хуу... рга методуудые горьтойгоор заһаха хэрэг... лоно. Нийтэ хүтэлбэрилгэ, түсэбтэ даалга... удые тодорхойлго, тэдэнние бэелүүлгын ...оо хиналта, түхеэрэлгээр хангалга, капиталь... улалтануудые мүнгөөр һомололго союзна ...рстровнүүдтэ үлөөхэ зуураа, республиканска ...рстровнүүдэй эрхэнүүдые үргэдхэхэ хэрэгтэй.

...эй үедэ партиин Центральна Комитет энэ та... хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлээ. Жэ... Украинада хара металлургиин ба нүүрһэнэй ...ленностиин, Азербайджанда нефтяной про... нностиин, Казахстанда үнгэтэ металлургиин ...ликанска министерствонүүдые байгуулжа, республиканууд доторхи промышленностиин ...барилнуудай бүхы предприятинуудые мини... онүүдтэ дамжуулан үгэлгэ тиимэ хэм... удтэ хабаадана. Эдэ хэмжээнүүдые ...лһэнэй эсэстэ республиканска промыш... тиин удельнэ хэмжээн ехэ болоо. Украинада промышленность мүнөө үедэ промышленна продукциин 67 процентые, Казахстанда—62 ...тые, Азербайджанда—80 процентые үгэнэ.

...дүй дүршэл зүб байһанаа сохом харуулаа: ...иятинуудые хүтэлбэрилгэ үлэмжэ тодорхой, ...э бүтээсэтэй болоо, республиканска организа... ...ай эдэбхи үүсхэлынь, промышленностиин ...эриин түлөө тэдэнэй харюусалгань эли бо... болоо. Энэ талаар хүдэлмэреэ үргэлжэлүүл... ...гтэй, тиигэбэл нютагуудтахи зохёон байгуул... ...хэлые улам ехээр бадаруулгада, союзна рес... ...ануудые бэхижүүлгэдэ манай ороной ара... ...хани барисаае саашадань батадхалгада ...а байна.

...зна республиканудай экономикые хүгжөөл... холбоотой практическа бусад зарим асуудал... ...шье анхаралтайгаар шудалха хэрэгтэй бо... Жэшээлхэдэ, иимэ асуудал абаад үзөөбди. ...рэ республика дотор колхозуудай болон кол... ...уудай олзо доход хүршэ республикануудта ...оо хэмжээлэшэгүй ехэ байна гэһэн зэмэлэл... ...ые заримдаа дуулажа болохо байна. Хүг... ...хэ ёһотой хүдөө ажахын культурануудай үй... ...ргые урмашуулангүй байжа болохогүй ааб ...эд тиимэ урмашуулгые союзна бүхы респуб... ...удай эгһөө зүбшөөл һайшаалгатайгаар нии... ...а түһада бэелүүлхэ хэрэгтэй. Энээнэй тулада ...лика бүхэнэй экономикые бүри гүнзэгыгөөр ...ха хэрэгтэй. Энээнние национальностьнуудай ...дын, республиканудай хоорондын орган эр... ...эргэтэй. Энэ орган ондо ондоо республика... ...хи байдалые сасуулжа, хүсэд үндэһэ барим... шиидхэбэринүүдые бэлэдхэхэ аргатай байха ...

...шээлхэдэ, СССР-эй Верховно Соведэй Нацио... ...остьнуудай Соведэй Экономическа комисси ...орган болож шадаха байгаа. Бүхы респуб... ...уудай хүнлэтэ түлөөлэгшэдһөө ба республика... экономикые һайса мэдэдэг томо экономист... ...а бүридэхэ энэ комисси хүдөө ажахын ямар культуранудай үйлэдбэрилгэдэ гаргашалаг... ажалай гаргашануудые шэнжэлэн үзэжэ, энэ ...элгынгээ үндэһөөр хүдөө ажахын продукт... ...й бэлэдхэлэй ба худалдан абалгын сэнгүүд дурадхалнуудые бэлдэхэ байгаа. Хожо... комиссиин оруулһан дурадхалнууд союзна ...бликанууд дотор зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэндэ ...агдаал, хуули гаргадаг ба гүйсэдхэлгэ бэе... ...г зохихо органуудта дамжуулагдаха байгаа. ...бэл, хүдөө ажахын ямар-нэгэн культура ту... урмашуулгын али нэгэн хэмжээнүүд абтаа ...энь экономическа талааараа зүйтэй, манай ...й бүхы арадуудай интерестэй тааруу байна бүгэдэндэ ойлгосотой болохо юм.

...шье һаа, союзна республиканудай хоорондо ...тнэ мүнгэ зөөри хубаалга мэтын асуудалые ...ди. Энэ мүнгэ зөөри гол түлэб зүбөөр хубаа... ...дадаг байна, тиибэшье республиканудай үүр... ...нэрэ хүндые эндэшье дээшэлүүлхэ тухай һай... ...дожо үзэхэ хэрэгтэй. Гэгээрэлдэ, элүүрые ...алгада, гэр байрын ба культурно-ажаһууда... ...барилгада, городуудые болбосон түхэлтэй бол... ...бадал гэхэ мэтэдэ мүнгэ зөөри һомололго ...һайн гуримтай болоодүй гэжэ зарим нүхэдүүд ...дог. Энээнэй эсэстэ зарим республиканууд... ...мологдодог энэ мүнгэ зөөриин хэмжээн юугээр... ...тайлбарилагдангүйгөөр ондо ондоо байха яба... ...заримдаа гарана.

...нэ байдалые зохистой гэхэдэ болохо гү? Бо... ...үйнь лабтай. Нэн түрүүн юундэб гэхэдэ, иимэ ...й үнэн зүб харилсаануудай — бултадаа адли ...э условитой байлтын үндэһэ һуурие эбдэнэ. ...э тиимэ ёһо гурим тогтоогдоо һаа, мүнгэ зөө... ...һомололгын хэмжээн, жэшээлбэл, хүн бүхэндэ ...и арадай ажахын нэгэ хүдэлмэрилэгшэдэ гар... ...ха гаргашанууд мэтын тон объективнэ пока... ...ьнуудһаа дулдыдаха байна. Эндэшье тэгшэд... ...э гаргажа болохогүйнь ойлгосотой.

...юзна республикануудай эрхэнүүдые үргэдхэхэ ...ла байһан тухай хэлэхэ зуураа, бидэнэр цен... ...зованно түсэблэлтын шухала байһые онсолон ...хэлэхэ ёһотойбди. Манай ороной ба Советскэ ...ай республика бүхэнэй амжалтатайгаар хүг... ...тон шухала условинь СССР-эй бүхы арадуу... ...үсэ зоритые нягтаруулан жагсаалга, респуб... ...уудта үргэн ехэ үүсхэл эдэбхи олгожо, манай ...й ажахые мэдээжэ ёһоор централизацилха ...и болоно гэжэ ходоодоо һанажа ябаха хэрэг... ...түсэбтэй байлта ажахын социалистическэ систе... ...таа ехэ булюу һайн зүйлынь мүн. Энэ булюу ...зүйлһөө бидэнэр арсадаггүйбди, хэзээдэшье ...агүйбди. Арадай ажахые түсэбэй ёһоор хү... ...илгээ һайжаруулха зуураа, союзна респуб... ...уудай экономическа эрилтэнүүдые, тэдэнэй ...н болон культурын хүгжэлтын саашанхи арга ...жонуудые анхаралтайгаар хараадаа абаха ту... республиканудай ажабайдалда бии болодог ...шэнэ юумэнүүдые саг соонь элирүүлэн, хараа... ...абаха тухай хэлэгдэнэ. Союзна республика... ...хи жэжэ божо юумэндэ торолдожо лэ байһа... ...эрэггүй. Эдэ республиканууд өөһэдынгөө эко... ...кын али нэгэн һалбаринуудые арадай ажахын союзна түсэбүүдээр хараалагдаһан хэмжээгээр ...скэ тодорхой асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэ... ...отой. Энэнь республика бүхэнэй өөрын эрхые ...бликанудай бэе бэедээ этигэлсэхэ ябадалые ...бүри бэхижүүлхэ, нютагай ресурснуудые ашаглахадаа эдэбхи үүсхэлые угаа ехээр бадаруулгада туһалха байна.

Социализм болбол национальна илгаануудые ба онсо өөрэ ябадалые үгы болгодоггүй, харин бүхы нацануудай болон арад үндэһэтэнэй экономико ба культурын али бүхы талааараа хүгжэн бадарха, һалбаран мандаха хэрэг хангадаг. Тиимэһээ бидэнэр эдэ онсо өөрэ байдал ба илгаануудта хайхарамжагүйгөөр хандаха ябадал гаргахагүй, харин эдэнэнь ажахын ба культурна байгуулалта хүтэлбэрилдэг практическа бүхы хүдэлмэридөө эгээн анхаралтайгаар хараадаа абаха уялгатайбди.

Энээнтэй дашарамдуулан национальна асуудал тайлбарилхадаа зарим нүхэдүүдэй гаргадаг һамаралдаан тухай хэлэхэ хэрэгтэй.

Жэшээлхэдэ, советскэ патриотизм ба интернационализм тухай асуудалые абаябди. Энэ асуудалые хүсэд эли болгохо ябадал манай орон дотор национальна политикые зүбөөр, ленинскээр бэелүүлхын тулада шухала байхаһаа гадна, мүн бусад оронуудай, тэдэнэй тоодо манай бүхы социалистическэ лагериин оронуудай ажалшадтай зүб харилсаа тогтооходо шухала байна. Теэд өөрынгөө Эхэ орондоо дурладаг ушарые ажалшадай уласхоорондын һанал нэгэдэлгэдэ, социалистическэ интернационализмда зүришэһэн хэбэртэйгээр һанадаг зарим нүхэдүүдэй бии байһаниинь гэмшэлтэй. Тиимэ бодол хүнүүдэй национальна мэдэрэлые дорожолно, тиин социалистическэ нацануудай харилсан ажаллалгые бэхижүүлхэдэ, бүхы оронуудай ажалшадай уласхоорондын һанал нэгэдэлгые хүгжөөхэдэ огто туһалнагүй.

Владимир Ильич Ленинэй хэлэһэн иимэ үгэнүүдые эндэ һануулхада тааруха байна. 1914 ондо, дэлхэйн нэгэдэхи дайнай түлэг дундаа боложо байхада, Европын оронуудта шовинизмын ба буржуазна национализмын булангир долгиной сальгидажа байхада, манай парти пролетарска интернационализмын дайшалхы тугые үндэр дээрэ үргэһэн имагтал гансал парти байхадань, партиин вождь В. И. Ленин иигэжэ бэшээ һэн: «Национальна омогорхолой мэдэрэл бидэнэртэ, ушар ёһоо мэдэдэгородой пролетарьнарта харша аал? Үгы ааб даа.

Бидэнэр өөрынгөө хэлэндэ, өөрынгөө Эхэ орондо дуратайбди, бидэнэр Эхэ оронойнгоо олониитэ ажалшадые (тэрэнэй)—хүн зонойнь арбанай юһэн хубиие демократуудай ба социалистнуудай ушар ёһо мэдэдэг байлалда хүрэтэр үргэхын түлөө юунһээшье ехээр хүдэлмэрилнэбди. (Том 21, нюур 85).

Социалистическэ патриотизмые интернационализмтай тон нягтаар зохилдуулан тааруулха гээшэ социалистическэ нацануудай бэе бэетэйгээ ахадүү ёһоор холбоо барисаатай байлгые бэхижүүлхэ идейнэ үндэһэ һууринь мүн. Манай парти национальна политикаяа бэелүүлхэдээ энээнние хүтэлбэри болгодог байгаа, хүтэлбэри болгохошье байна.

Олониитэ зониие пролетарска интернационализмын үзэлөөр хүмүүжүүлхэ ябадал улам һайжаруулха зуураа, союзна бүхы республиканудай национальна экономикые ургуулхын ба бэхижүүлхын, түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалистическэ тэдэнэй культурые улам бүри һалбаран бадаруулхын тулада бүхы юумэ хэдэг байгаабди, хэхэшье байнабди. Гэхэтэй хамта, бидэнэр буржуазна идеологиин али бүхы үзэгдэлнүүдтэ, тэдэнэй тоодо национализмда эсэргүү эрид шанга харюу үгэхэ, манай коммунистическэ идеологиин арюун нангин байха ябадал сахиха, СССР-эй арадуудай улам нягта жагсаалые эсэшэ сусашагүйгөөр туйлаха, тэдэнэй агуусхэ хани барисаае саашадаашье бэхижүүлхэ ёһотойбди.

2. Социалистическэ демократиин хүгжэлтэ, гүрэнэй аппарадые һайжаруулга, советскэ хуули ёһые бэхижүүлгэ

Тоосоото үе соо советскэ демократи саашадаа хүгжэһэн, үргэн нийтэ ажалшадай зохёон байгуулхы эдэбхи ургаһан байна.

Гүрэнэй шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ арадай хабаадалгын гайхамшагта формонууд имагтал социалистическэ байгуулалтын эрхэ байдалда бии болоһон ба үргэнөөр дэлгэрһэн байна. Партиин Центральна Комитедэй центртэ ба нютагуудта зарладаг хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай ба интеллигенциин түрүү хүнүүдэй зүблөөнүүд тиимэ формонууд мүн болоно. Өөһэдынгөө предприятинуудай зургаадахи табанжэлэй түсэбэй проектнүүдые зохёолгодо, зүбшэн хэлсэлгэдэ предприятинуудай коллективүүдэй үргэнөөр хабаадалга мүн лэ советскэ демократиин хүгжэлтые гэршэлнэ.

Коммунистическэ байгуулалтын агуусхэ зорилгонууд хадаа ажалшадай зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые бүри дээшэлүүлхэ, гүрэнние хүтэлбэрилгэдэ, манай орон дотор ябуулагдажа байгаа эмхидхэлэй-ажахын асари ехэ бүхы хүдэлмэридэ арад нийтые үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэй гэжэ эринэ. Тиин бидэнэр советскэ демократизмые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, тэрээнэй али бүхы талааараа дэлгэрэлгэдэ һаад хэдэг бүхы юумэнүүдые зайсуулха ёһотойбди.

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай политическэ үндэһэ һууринь бологшо Соведүүдэй хүдэлмэриһөө эхилхэмни.

Соведүүдэй ажал-ябуулгада ехэхэн дутагдалнууд, заримдаа Советскэ Конституцяар хараалагдаһан нормонууд болон дүримүүдые огто сахидаггүй ябадал бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, һунгагшадайнгаа үмэнэ депутадуудай тоосохо уялгатайнь мэдээжэ. Гэхэтэй хамта, Соведүүдэй депутадууд болон Гүйсэдхэхэ Комитедүүд хүн зоной урда хаа яа, гол түлэб һунгуулиин ээлжээтэ кампанитай дашарамдан, тоосодог буруу заншал нютагуудта һүүлэй жэлнүүдэй туршада бии болоо. Соведэй депутадай тэрээндэ олгогдоһон найдабариие дүүргээгүй һаань, һунгагшад тэрээниие депутадһаань болюулжа шадаха гэжэ Конституцяар хараалагданхай. Энэ гурим һунгагшадай найдабариие харюулаагүй депутадууд тушаа заримдаа хэрэглэгдэнэгүй. Союзна ба автономно республиканудай Верховно Соведэй сессинүүд Конституцяар хараалагдаһанай ёһоор жэл соо хоёр дахин зарлагдахын орондо нэгэл зарлагдадаг байна.

Соведүүдэй хүдэлмэридэхи иимэрхүү дутагдалнуудые усадхаха, тэдээнэй холбооое һунгагшадтай бэхижүүлхэ, Конституцяар хараалагдаһан бүхы дүримүүдые наринаар сахиха хэрэгтэй. Соведүүдэй анхаралые ажахын ба культурна байгуулалтын тодорхой асуудалнуудта хандуулха, эдэ асуудалнуудые сессинүүдэй үзэмжэдэ ходоодоо табиха шухала.

Советскэ гүрэнэй аппарат коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шухала үүргэ дүүргэдэг. Манай гүрэнэй аппарат хадаа өөрынгөө уг шанараар ёһотой арадай шэнжэтэй юм. Тус аппарадта советскэ интеллигенциин ехэ арми — арадтаа, коммунистическэ байгуулалтын хэрэгтэ үнэн сэхэ хүнүүд ажаллана. Социалистическэ гүрэнэй ажахын, эмхидхэлэй, культурно-хүмүүжүүлгын үүргэнүүд, мүн тэрэшэлэн манай ороной өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлхэ зорилго советскэ аппарадаар дамжуулагдан бэелүүлэгдэжэ байдаг. Тааруу зохид, һайнаар эмхидхэгдэһэн, арадтаа ойро, тодорхой һайнаар хүдэлмэрилдэг аппарадгүйгөөр социалистическэ байгуулалтын ямаршье участогуудые хүтэлбэрилжэ болохогүй. Эгээ иимэһээ манай партийна организацинууд советскэ аппарадта дүтэ байха, энэ аппарадай элдэб участогуудтахи үргэн олон хүдэлмэрилэгшэдэй дунда эмхидхэлэй, идейно-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха уялгатай.

Аппарадай хүдэлмэриие эмхидхэхэ ленинскэ ёһо гуримтай зохилдуулан КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет захиргаанай-хүтэлбэрилгын аппарадай байгууламжые тобтой һайн болгохо, штадуудые хороохо, хүдэлмэриинь һайжаруулха талаар һүүлэй хоёр жэлэй туршада шухала хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлээ. Энэ хэмжээ-ябуулгануудай эсэстэ захиргаанай-хүтэлбэрилгын аппарат, бии байгаа тоо мэдээнүүдэй ёһоор, 750 мянга шахуу хүнөөр хороогдоһон байна. Хүтэлбэрилгын аппарат үшөөл тон ехэ байһаар, тэрээниие барижа байлгада гүрэн туйлай ехэ мүнгэ зөөри гаргашална гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Материальна үйлэдбэриин хэмжээн соо—заводууд болон фабрикануудта, шахтанууд болон барилганууудта, колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудта, арадай баялигай байгуулагдажа байдаг газарта шадаал һаа олон хүнэй хүдэлмэрилхыень советскэ общество хүсэнэ.

Захиргаанай-хүтэлбэрилгын аппарадые һайжаруулха хүдэлмэриие саашадань үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа зүндөө бүтэхэ хэрэг бэшэ юм, энэ хэрэгые ябуулха зуураа, аппарадай байгууламжые тобтой һайн болгохо, тэрээнэй бүхы бодото ажал-ябуулгые һайжаруулха, үргэн нийтэтэй тэрээнэй холбооое бэхижүүлхэ, ажахын ба культурна байгуулалтые хүтэлбэрилгэдэ хүдэлмэришэд, колхозникууд болон интеллигенциин дундаһаа үргэн олон эдэбхитэдые элсүүлхэ шухала. Нэгэн адли хүдэлмэриие зэргэ хэжэ байдаг үлүү звенонууд манай гүрэнэй аппарат дотор үшөөл олон. Министерствонүүд болон зургаануудай олон хүдэлмэрилэгшэд парти, правительствын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ үргэн нийтэ ажалшадые эмхидхэхын орондо канцелярнуудтаа һуужа үргэлжэлһөөр, тэдэнэр саарһа ехээр эрээлхэ ябадалда, албан хойрог бэшэлсээндэ сагаа барана. Манай нийтын хэрэгтэ ехэ хоро хүргэдэг албан хойрог ябадалтай—энэ тэсэшэгүй юумэнтэй хайрагүйгөөр тэмсэхэ шухала.

Захиргаанай-хүтэлбэрилгын аппарадай нийтэ тооё хороохо зуураа, ажахын хүтэлбэрилгые предприятинуудта ойртуулхын, энэ хүтэлбэрилгые бүри тодорхой болгохын тулада һүүлэй жэлнүүдэй туршада парти, правительство хэдэ хэдэн министерствонүүдые жэжэдхэһэн байна.

Социалистическэ түсэблэлгые һайжаруулха талаар партиин үнгэрэгһэн хэмжээ-ябуулганууд гүрэн түрын шухала удхашанартай. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудай дундаһаа түсэблэлгын органуудай хубилгагдаһанние, холын хараатай ба богони болзортой түсэблэлгын бэе бэеһээ илгагдаһые онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа арадай ажахын түсэбүүдые нарин нягтаар зохёохо, тэдээнэй дүүргэлтые һайнаар хинаха арга олгоно.

Манай түсэбүүд хадаа социалистическэ ажахые жэгдээр (хуби тааруугаар) хүгжөөхэ хуулиин эрилтэнүүдтэ үшөөл гүйсэд харюусанагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энээнэй эсэстэ саг зуурын, хоорондоо тааралдахагүй ябадал—диспропорци ороной экономико дотор саг зуура, зарим тэды бии боложо, тэрээнэй зарим һалбаринуудай хүгжэлтые нилээд һаатуулдаг байна. Зорилго юуб гэхэдэ, иимэ диспропорцинуудай гараха ябадалые уридшалан зайсуулга ба арадай ажахын гүйсэд жэгдэ һайнаар хүгжэлтые хангалга болоно. Манай түсэблэлгын ба ажахын органууд арадай ажахын түрүү һалбаринуудые хүгжөөхэ хэрэгые наринаар шэнжэлжэ, хэдэн табанжэлнүүдэй болзортой түсэбүүдые хараалха ёһотой.

Парти, правительствын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын хойноһоо хиналта зүбөөр табилгада онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй. Имагта оролдосогүй хүдэлмэрилэгшэдые хинаха хэрэгтэй гэжэ бодохо болоо һаа буруу байна. Үнэн сэхэ хүнүүдэй хүдэлмэриишье хинаха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа түбхын түрүүндэ журам гээшэ. Энэ хадаа хүдэлмэрилэгшэдые заршам һайнтай болгодог, алдуунуудһаань зайсуулдаг, дааһан хэрэгэйнь түлөө тэдээнэй харюусалгые дээшэлүүлдэг байна.

Парти, правительствын директивэнүүдэй дүүргэлтые шалгаха хэрэгэй хангалтагүйгөөр табигдаһан ушар мүнөө хүрэтэр центртэшье, нютагуудташье партийна, советскэ болон ажахын органуудай эмхидхэлэй хүдэлмэридэхи эгээ һула газарынь байһаар. СССР-эй Гүрэнэй хиналтын министерство энэ зорилгоёо дүүргэнэгүй. Тэрэ хадаа гүрэнэй хиналта тухай ленинскэ заабарие һулаар бэелүүлнэ, гүрэнэй аппарадые һайжаруулха талаар шухала асуудалнуудые табинагүй.

Парти, правительствын директивэнүүдэй дүүргэлтые шалгалтын тулюураар табигдаһан ушартай саашадаа эбсэжэ болохогүй. Гүрэнэй аппарадай хүдэлмэриие, тэрээнэй байгууламжые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ байхынь, аппарадай ямар нэгэн звенонууд парти, правительствын шиидхэбэринүүдые хэр зэргэ бэелүүлжэ байнаб гэжэ шалгажа байхынь, гүрэнэй хүтэлбэрилгын хэрэгые нарижуулан һайжаруулха талаар ехэ, гол шухала асуудалнуудые правительствын урда табижа байхынь тулада СССР-эй Гүрэнэй хиналтын министерствын хүдэлмэриие үндэһөөрнь шэнэдхэн табиха хэрэгтэй.

Партиин Центральна Комитет социалистическэ хуули ёһые бэхижүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг байгаа, мүнөөшье хандуулна. Социалистическэ хуули ёһоной тон багаханааршье һулараа һаань, советскэ гүрэнэй дайсад тэрээниие өөһэдынгөө харата һүйдхэхы хүдэлмэридэ һамбаашалан хэрэглэхые һэдэдэг гэжэ дүй дүршэл харуулна. Партиин элишэлһэн Бериин банда тиимэ һэдэлгэ гаргаһан байна. Тэрэ банда гүрэнэй аюулгүйе хамгаалгын органуудые партиин, советскэ засагай хиналтаһаа гаргахые, тэдээниие парти, правительствоһоо дээгүүр табихые, тэдэ органууд дотор хуули буса, зоргоороо болоһон байдал тогтоохые һэдэһэн юм. Үнэн сэхэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые, советскэ жинрэй граждануудые гэмнэһэн хуурмаг материалнуудые энэ шайка харата зорилгоор зохёоһон байна.

Центральна Комитет «Ленинградска хэрэг» гэгдэдэгые шалгажа үзөөд, Ленинградска партийна организациие һуларуулхын, тэрээнэй кадрнуудай нэрые гутаахын тулада тэрэ хэрэгые Берия, тэрээнэй туһамаринад зохёогоо гэжэ тодоруулһан байна. «Ленинградска хэрэгэй» буруу байһаниие тодоруулаад байхадаа партиин Центральна Комитет һэжэглэмээр хэдэ хэдэн бусад хэрэгүүдые шалгаһан байгаа. Үнэн зүбые тодоруулха хэмжээ ЦК абаа һэн. Гэмгүй аад, сүүдлүүлэгдэһэн хүнүүд Центральна Комитедэй дурадхалай ёһоор сагааруулагдаһан байна.

Эдэ бүгэдэһөө Центральна Комитет ехэхэн тобшолол хээ Гүрэнэй аюулгүйе хамгаалгын органуудай хүдэлмэриин хойноһоо парти, правительствын зохихо хиналта табигдаа. Гүрэнэй аюулгүйе хамгаалгын, сүүдэй ба прокуратурын органуудые шалгагдамал кадрнуудаар бэхижүүлхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Прокурорско хиналтын эрхэ бүриин һэргээгдэжэ, шангадхагдаһан байна.

Манай партийна, гүрэнэй, профсоюзна организацинууд советскэ хуулинуудые һэрэмжэтэйгээр сахиха, социалистическэ эрхэ ёһондо ба советскэ граждануудай эрхэнүүдтэ халдагша бүхы этэгээдүүдые балшыса элишэлхэ, харуулха, хуули буса ба зоргоороо ошоһон аашын тон багаханааршье гараа һаань, эрид хатуугаар усадхаха ёһотой.

Хэдэ хэдэн хэрэгүүдые дахинаа хаража үзөөд, тэдэнние болюулһантай дашарамдан зарим нүхэд гүрэнэй аюулгүйе хамгаалгын органуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ гүйсэд этигэхэгүй ябадал гаргажа захалһан байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа буруу, тон хоротой байна. Манай чекистнүүдэй тон олонхинь үнэн сэхэ, манай нийтын хэрэгтэ үнэн сэхэ хүдэлмэрилэгшэд гэжэ бидэнэр мэдэнэбди, эдэ кадрнуудта этигэнэбди.

Коммунизм байгуулгын агуусхэ хэрэгтэ дайсад һаад хэхые ходоодоо һэдэдэг байгаа, саашадаашье һэдэхэ гэжэ мартажа болохогүй. Маниие тойроһон капиталистическэ гүрэнүүд ман тээшэ шпионууд болон һүйдхэгшэдые үсөөн бэшээр эльгээдэг байгаа. Бидэниие али болохоор хоролхо һэдэлгэсэ дайсад мүнөө орхёо гэжэ һанаха болоо һаа, гэнэн хонгор ябадал мүн. Манай орондо эсэргүү һүйдхэлгын ажал-ябуулгые хэдэ хэдэн капиталистическэ гүрэнүүдэй хархис этэгээдүүд элитээр дэмжэдэг, тэрээнээ зар тунхагта гаргадаг гэжэ бүгэдэдэ мэдээжэ. Социалистическэ оронуудта эсэргүү һүйдхэлгын ажал-ябуулга эрхилхын тулада США 1951 онһоо эхилэн жэл бүри 100 миллион доллар гаргашална бшуу. Тиимэһээ бидэнэр советскэ арадай революционно һэрэмжые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ, гүрэнэй аюулгүйе хамгаалгын органуудые бэхижүүлхэ ёһотойбди.

Социалистическэ байгуулалтын үедэ шэнэ хүнүүдэй, эдэбхитэй, ушар ёһо мэдэхэ коммунизм байгуулгашадай урган хүмүүжүүлэгдэһэн ябадал хадаа манай партиин туйлай ехэ, түүхэтэ туйлалта мүн. Гэбэшье, хүнүүдэй ухаан бодолдохи капитализмын үлэгдэлнүүд сүм усадхагдаа гэжэ һанаха болоо һаа, буруу байха байна. Манай гайхамшагта, ажалда дуратай советскэ бүлэ дотор үйлэдбэриин ажалда хабаададаггүй, бүлэ дотороошье, общество доторшье ашагтай һайн хүдэлмэри хэдэггүй хүнүүдэй үшөөл дайралдадаг байһаниинь гэмшэлтэй. Социалистическэ ёһоор хамтадаа ажабайха ёһо гуримые хорото һаналаар эбдэдэг хүнүүд мүн тэрэшэлэн дайралдана. Иимэ гутамшаг үзэгдэлнүүдые гансахан лэ захиргаанай хэмжээнүүдээр, үргэн нийтэ ажалшадай хабаадалгагүйгөөр үгы болгохын аргагүй байна. Эндэ олониитэ ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Жаяг заршам, советскэ ёһо гурим эбдэһэн хүнүүдэй бүхы советскэ обществодо буруушаагдажа байһанаа мэдэрхэ тиимэ оршон байдал бии болгохо хэрэгтэй. «СССР дотор ажал хадаа «хэн хүдэлмэрилнэгүйб, тэрэ эдихэгүй» гэһэн гуримай ёһоор, ажаллажа шадаха гражданин бүхэнэй уялга ба нэрэ түрын хэрэг мүн» гэһэн манай Конституциин тон шухала дүримүүдэй нэгэниинь хэлбэришэгүйгөөр дүүргэгдэхэ ёһотой.

Ажалда ба нийтын зөөридэ социалистическэ ёһоор хандаха үзэлөөр, марксизм-ленинизмын агуусхэ идейнүүдэй сурталаар советскэ залуушуулые, бүхы ажалшадые хүмүүжүүлхэ арюун хүдэлмэриие эдэбхитэйгээр ябуулха гээшэ партийна, советскэ, комсомольско болон профсоюзна организацинуудай зайлашагүй уялга мүн.

Нүхэдүүд! Эб найрамдалай политикые шууд сэхээр ябуулха зуураа, манай парти хадаа советскэ гүрэнэй шэн зоригто, алдаршанхай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые—манай армиие, флодые, авиациие эсэшэгүй бэхижүүлхэ, тэдээниие эгээл түрүү техникээр зэбсэглэхэ, тэдээнэй личнэ составай политическэ мэдэрэлые, дайшалхы шадабариие дээшэлүүлхэ хэрэгые өөрынгөө тон шухала уялга гэжэ тоолоно. Советскэ хүнүүдэй амгалан ажалые һэрэмжэтэйгээр сахижа байгаа Зэбсэгтэ Хүсэнүүдынь социалистическэ Эсэгэ оронойнгоо үмэнэхи үүргэеэ нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэ гэжэ советскэ арад этигэжэ шадаха байна. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

***

Советскэ Союзай дотоодын байдал хэзээ хэзээнэйхиһээ бата бэхи ба хэлбэришэгүй. Коммунистическэ парти, советскэ арад өөһэдынгөө шэн зоригто ажалай агуусхэ үрэ дүнгөөр, экономикын ба культурын бүхы һалбаринуудтахи зохёон байгуулхы ажал-ябуулгынгаа дүнгүүдээр омогорхохо эрхэтэй. Гэхэтэй хамта, туйлаһанаараа һанаагаа хэзээшье амарха хэрэггүй, шиидхэгдээгүй зорилгонуудта анхарал оролдолгоёо хандуулха хэрэгтэй гэһэн В. И. Ленинэй һургаалые бидэнэр ходоодоо һанажа ябаха ёһотойбди.

Ажахын социалистическэ системын тон үлэмжэ һайн байдал, нийтын үйлэдбэриин тон түргэнөөр хүгжэжэ байһан ябадал хадаа хүн бүридэ продукци үйлэдбэрилхэ талаар эгээ хүгжэнги капиталистическэ оронуудые хүсөөд, ахижа гараха гэһэн СССР-эй экономическа гол зорилгые тон богони болзор соо шиидхэхэ арга советскэ орондо олгохо байна. Энэ зорилгые дүүргэлгэ манай Эхэ орониие, социалистическэ оронуудай бүхы агуусхэ хани барисаае ямаршье гэнтын ба хүлеэгдээгүй ушаралһаа хамгаалха эгээ бата найдабари боложо үгэхэ, арадай ажана байдалые социалистическэ общест-

(Үргэлжэлэлынь 6-дахи нюурта)

Партиин XX съезддэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комите

ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл)

вын агууехэ зорилготой таарама үндэртэ хүргэхэ арга олгохо байна. Зургаадахи табанжэл энэ зорилгые шиидхэхэ замда шухала шата болоно. Шэнэ табанжэлые дүүргэхэһээ гадна, үлүүлэн дүүргэхэ бүхы арга боломжо манайда бии. **(Үни удаан альга ташалга).**

Гэбэшье, арга боломжо хадаа бодото байдал үшөөл бэшэ гэжэ мэдээжэ. Арга боломжые үнэн бодото болгохын тулада бүхы партийна, советскэ, ажахын, профсоюзна, комсомольско организацинуудай үсэд нэтэрүү, оролдосотой эмхидхэлэй хүдэлмэри хэрэгтэй, бүхы советскэ арадай — манай героическа хүдэлмэришэн ангиин, манай алдарта колхозно таряашадай, манай арадай интеллигенциин ажалай ехэхэн хүсэлэлгэ хэрэгтэй. **(Үни удаан альга ташалга).**

Дотоодын политикын талаар ойрын жэлнүүдтэ иимэ тон шухала зорилгонууд табигдана:

1. Социалистическэ обществын материально-үйлэдбэриин базые оролдосотойгоор, эршэ зоригтойгоор үргэдхэхэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта дээдэ зэргын техникэ, эсэгэ ороной ба гадаадын наука болон техникын эгээ шэнэ туйлалтануудые, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүй дүршэлые хэрэглэхэ.

2. Техническэ дэбжэлтын, түбхын түрүүндэ, ороние үргэнөөр электрификацилһанай, ажалай ба үйлэдбэриин эмхидхэлые эрид һайжаруулһанай, ажалайнгаа түлөө хүдэлмэрилэгшэд материальна урмашуулгада хүртэхэ ёһотой гэһэн ленинскэ ёһо гуримые хэлбэришэгүйгөөр сахиһанай үндэһэ һуури дээрэ ажалай бүтээсые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ.

3. Промышленна ба хүдөө ажахын продукциин өөрын үные хододоо доошолуулжа байха, промышленна предприятинууд, совхозууд болон МТС-үүдэй хүдэлмэридэ ажахын тоосоое үргэнөөр хэрэглэхэ, арьбалалтын гуримые тон наринаар сахиха, продукциин единицэдэ ажал ба материальна баялигуудые гаргашалга хороохо, продукциин шанар хододоо дээшэлүүлжэ байха.

4. Капитальна барилгын хэрэгые эрид һайжаруулхатаяа хамта, бии байгаа үйлэдбэриин хүсэнүүдые эзэн ёһоор хэрэглэхэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта, предприяти бүхэндэ, барилга бүхэндэ, колхоз ба совхоз бүхэндэ бии байгаа бүхы шэнэ шэнэ резервнүүдые оложо, ашаглалгада оруулжа байха.

5. Бүхы социалистическэ экономикын үндэһэ һуури болгошо хүндэ индустриин хүгжэлтын темпые саашадань хурдадхаха зуураа, арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые нилээд үргэдхэхэ, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтые эсэшэгүй урагшань дабшуулха.

6. Түрүү колхозууд, совхозууд болон МТС-үүдэй дүй дүршэлые хэрэглэн, жэл бүри орооһо таряа абалгые зургаадахи табанжэлэй эсэс хүрэтэр 11 миллиард пүүдтэ хүргэхэ, хлопок, сахарна свёкло, лён, хартаабха, овощь болон хүдөө ажахын бусад продукци абалгые нилээд ехэдхэхэ. Мяха абалгые хоёр дахин, һү — хоёр шахуу дахин, нооһо — 82 процент ехэ болгохо.

7. Ажалшадай материальна ажана байдалые ба культурна хэмжээе эсэшэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин үдэрые хороохо тухай партиин шиидхэбэрие эмхитэйгээр бэелүүлхэ, ажалшадта байрын гэрнүүдые бариха үргэн программа бэелүүлхэ.

8. Советскэ гүрэнэй аппарадай хүдэлмэрие оролдосотойгоор һайжаруулха, тэрээние үсөөрүүлхэ, мүн гаргаша багатай болгохо, албан хойрог, нобшо ябадалые эрид шууд усадхаха, арадай ажахын бүхы участогуудай хүтэлбэрилгэ һайжаруулха, энэ хүтэлбэрилгые эгээ тодорхой болгохо, түрүүшүүлэй хэмжээндэ хүрэхэ хэрэгтэнь гээгдэнги предприятинууд, колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудта бодото туһаламжа үзүүлдэг болгохо.

9. Олон миллион хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенциин үүсхэлые, зохёон байгуулхы эдэбхиие үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, зургаадахи табанжэлэй түсэбые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөө дайшалхы ёһоор эмхидхэн толгойлхо.

10. Хүдэлмэришэн анги ба колхозно таряашадай агууехэ холбоо барисаае, СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй хани барисаае, бүхы советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэлые эсэшэгүй бэхижүүлхэ, олон миллион ажалшадые советскэ патриотизмын, пролетарска интернационализмын сүр талаар хүмүүжүүлжэ, манай алдарта Коммунистическэ партиие тойруулан, марксизм-ленинизмын илагдашагүй тугые тойруулан тэдэниие бүри нягтаар жагсааха. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

III.

Парти

Нүхэдүүд! Ороноймнай тон ехэ амжалтанууд манай Коммунистическэ партиин зүб политикын ашаар, тэрэнэй эсэшэ сусашагүй эмхидхэлэй ажал-ябуулгын ашаар туйлагдаа гэжэ советскэ арад мэдэнэ. Советскэ Союзай Коммунистическэ парти болбол арад зондо үнэн сэхээр алба хэдэг ябадалаараа гансал манай ороной ажалшадай дунда бэшэ, харин уласхоорондын коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн дотор, Баруун зүгэй ба Зүүн зүгэй арад олониитын дунда айхабтар ехэ хүндэтэй болонхой. Өөрынгөө политикаар партимнай дэлхэйн событинуудай бүхы ябасада тон ехээр нүлөөлнэ.

1. Коммунистическэ партиин зэргэнүүдые бэхижүүлгэ, Советскэ гүрэн дотор тэрэнэй хүтэлбэрилхы үүргые шангадхалга

Советскэ Союзай Коммунистическэ парти 1956 оной февралиин 1-дэ өөрынгөө зэргэнүүдтэ 7.215.505 хүнтэй, тэрэ тоодо партиин 6.795.896 гэшүүдтэй ба партиин гэшүүдтэ 419.609 кандидадуудтай байна. Энэ хадаа XVIII съездын үедэ байһанда орходоо гурба дахин шахуу олон, XIX съездын үедэ КПСС-эй зэргэдэ байһанда орходоо 333 мянган хүнөөр олон болоно. Тоосоото үе соо партимнай эмхидхэлэй болон идейно-политическэ талаараа үшөө ехээр бэхижээ. Партийна олониитын марксистско-ленинскэ хатуужал хүмүүжэлгэнь һайжараа. Партийна болон гүрэнэй хүтэлбэриин шиидхэхы хүсэн мүн болгошо партиин кадрнууд горьтойхоноор ургаа.

Манай сэсэн мэргэн вождь, багша Владимир Ильич Ленин арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө, коммунизмын түлөө тэмсэлдэ ажалшадай агуухэ зоригжуулагша ба залан ударидагша хүсэн мүн болоһон Коммунистическэ партиие байгуулһан ба бэхижүүлһэн байна. Советскэ гүрэнэй системэ дотор партиин хүтэлбэрилхы үүргые багадхаха гү, али һуладхаха гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүсэн Ленин эршэмтэй шангаар тэмсэһэн байха юм. Центральна Комитет парти тухай ленинскэ һургаалые хэлбэришэгүй хүтэлбэри болгоһон ба болгожошье байна. Гүрэнэй байгуулалта дотор, ороной бүхы политическэ, ажахын болон культурна ажабайдал дотор манай партиин үүргэнь тоосоото үе соо үшөө ехээр ургаа гэжэ бидэнэр мүнөөдэр хэлэжэ шадаха байнабди.

Советскэ гүрэниие саашадань бэхижүүлхын түлөө, социалистическэ экономико болон культурын шэнэ дэбжэлтын түлөө, ажалшадай материальна ажана байдалые һайжаруулхын түлөө тэмсэл ябуулхадаа партимнай арад ниитэтэй холбоо барисаагаа үшөө ехээр бэхижүүлээ, арад зонтой үшөө ехэ түрэл дүтэ болонхой.

Зүгөөр тоосоото үе соогоо манай парти сэлмэг тэнгэри доро, арюухан харгыгаар, үргэлжэдөө түгэс илалтын замаар лэ ябажа гараа гэжэ хэлээ һаа буруу байна. Даншье тиимэ бэшэл. Манайда ехэ илалтануудшье, зарим урагшагүйдэлгэшье байгаа, ехэ баяр баясхалан ба гашуудалшье байгаа. Харин илалтанууд партиин толгойе эрьюулээгүй, тиихэдэ урагшагүйдэлгэнүүдһээ партимнай уруу дуруу болоогүй, партимнай эрид зүрхэтэйгөөр ба этигэл найдамтайгаар ябаа, өөрынгөө шэлэн олоһон замаар урагшаа ябажа байна. **(Үни удаан альга ташалга).**

Партиин XIX съездын һүүлээр удангүй Иосиф Виссарионович Сталин наһа баража, манай зэргэнүүдһээ һалаа һэн. Социализмын дайсад хадаа партиин зэргэнүүдтэ мэгдэлгэ, тэрэнэй хүтэлбэрилгэдэ хэрүүл, тэрэнэй дотоодын ба гадаадын политика ябуулгада гуйбалзалга боложо болохо аабза гэжэ һанаһан байгаа. Зүгөөр тэдэ һаналнуудынь буруу һүрөө. Коммунистическэ парти өөрынгөө Центральна Комитедые тойрон үшөө нягтаар жагсаа, марксизм-ленинизмын бүгэдые илагша тугые үшөө дээшэнь үргөө. **(Үни удаан альга ташалга).**

Парти болон гүрэнэй хүтэлбэрилхы тушаалнуудта мэхэтэ муухайгаар шурган ороһон өөрынгөө хорото агент Беридэ империалистнууд тон ехээр найдадаг байгаа. Центральна Комитет хадаа энэ аюулта дайсанай ба тэрэнэй туһамаршадай харата муухай гэмтэ хэрэгые эрид шууд зада сохёо. Энэ хадаа партиин ехэ илалта, тэрэнэй хамтын хүтэлбэриин илалта мүн байгаа.

Урбагшадай зэбүүн муухай бандые бута сохилго хадаа партиие саашадань бэхижүүлгэдэ, манай ороной урда байһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ туһалаа. Партимнай бүри нягта жагсаалтай болоо. Партиин идейно-политическэ болон эмхидхэлэй нэгэдэлынь тэрээнэй илагдашагүй хүсэнэй арга нүхэсэл мүн. Партиин нягта нэгэдэлтэй байхадань ямаршье дайсан, ямаршье бэрхэшээлнүүд аюултай бэшэ. Тэмсэлдээ айха гэжэ мэдэдэггүй, өөрынгөө хараа шугамые бэелүүлхэдээ гуйбалзадаггүй, бэрхэшээлнүүдэй урда сухаридаггүй, нягта жагсаалта хүсэн байхадаа партимнай ямаршье зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха. Мүнөө манай парти хэзээ хэзээнэйхиһээ бата нэгэдэлтэй, Центральна Комитедые тойрон нягтаар жагсанхай ба агууехэ Ленинэй зааһан замаар ороноо этигэл найдамтайгаар ударидана. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга).**

Манай партиин нэгэдэл олон жэлнүүдтэ ба хэдэн арбан жэл соо байгуулагдаһан байха юм. Олон тоото дайсадтай тэмсэл дотор тус нэгэдэлынь ургаа, бэхижээ. Троцкистнууд, бухаринецууд, буржуазна националистнууд болон арадай бусад хорото дайсад, капитализмые һэргээн бодхоохо гэжэ оролдогшод партийна зэргэнүүдэй ленинскэ нэгэдэлые досоодо талаһаань һандаргаха гэжэ галзуу һэдэлгэ хэдэг байгаа. Зүгөөр партиин нэгэдэлдэ дайрагдан, тэдэнэр бултадаа толгойгоо булгалһан юм.

Коммунистическэ партиин ба тэрэнэй хүтэлбэрилхы гол хүсэнэйнь нэгэдэлэй үндэһэ һууринь хадаа бүхы советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэл, марксизм-ленинизмын эбдэршэгүй ёһо гуримууд болоно. Манай партида хүнүүд орходоо хара аминайнгаа ашаг туһые харадаг бэшэ, харин коммунизм байгуулха гэһэн агууехэ уг зорилго бэелүүлхын түлөө ородог юм. Партиин гол хүтэлбэрилхы хүсэниинь хушуугаа холбоһон гү, али бэе бэеынгээ ашаг туһые хараһан бүлэг хүнүүд бэшэ, харин ажал хэрэг ябуулдаг хүтэлбэрилэгшэдэй коллектив мүн болоно, тэдэнэрэй харилсаануудынь бэе бэеэ хайрлан хүлисэхэ, бэе бэеэ үзэн ядаха ябадалыешье гаргадаггүй, идейнэ эрид сэхэ үндэһэ һууритай байдаг юм.

Партиин али нэгэн хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшын өөрынгөө хүдэлмэридэ алдуунуудые гаргахадань КПСС-эй ЦК тэдэ алдуунуудыень заһаха тушаа шухала хэмжээнүүдые нэгэн һаналаар абадаг байгаа. Хэдэ хэдэн партийна организацинууд болон хүнүүдэй, тэрэ тоодо ЦК-гэй гэшүүдэй ажал-ябуулгашье КПСС-эй ЦК-гэй Пленумүүд дээрэ нюур сахингүйгөөр, большевистскэ ёһоор шүүмжэлэгдэдэг байгаа. Партиин даалгаһан үндэр дээдэ найдабарие харюулаагүй нэгэ зарим хүдэлмэрилэгшэд Центральна Комитедэй составһаа гаргагдаһан байха юм. Тэрээнһээ партиин нэгэдэлынь хохидоогүй, харин һайжараа гэжэ баримта харуулһанайшье хэрэг бии аал.

Эрид сэхэ шугам гээшэ гансал зүб шугам мүн гэжэ Ленин һургана. Ниитэ партийна интересүүдһээ хэзээшье, юундэшье, нэгэшье алхам хадуурхагүй ябадал хадаа зэргэнүүдэйнгээ нэгэдэлэй түлөө тэмсэлдэ коммунистнуудай хүтэлбэри болгодог эбдэршэгүй ёһо гурим мүн. Тоосоото үе соо туйлагдаһан шэнэ ехэ амжалтанууд хадаа партимнай, тэрэнэй Центральна Комитет партийна зэргэнүүдэй нэгэдэлые һайнаар аршалан хамгаалаа, бэхижүүлээ гэжэ юунһээшье үлүүгээр харуулна. **(Үни удаан альга ташалга).**

Тоосоото үе соо манай орониие партиин Центральна Комитедэй хүтэлбэрилһэн политическэ хүтэлбэринь зүб байгаа, партимнай гүрэнэй болон партийна байгуулалтын асуудалнуудые зүбөөр шиидхээ, ороноо ленинскэ замаар шадамараар хүтэлбэрилөө гэжэ үнгэрһэн замайнгаа дүнгүүдые сэгнэхэ зуураа, этигэл найдамтайгаар хэлэжэ болохо байна.

Партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй гол шухала зорилго хадаа социалистическэ Эхэ оронойнгоо экономическа хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ ябадалые хангаха, тэрэнэйнгээ нангин хилэнүүдые үшөө бата бэхи болгохо, советскэ хүнүүдэй ажабайдалай материальна болон культурна хэмжээе улам дээшэлүүлхэ ябадал мүн.

Манай Коммунистическэ парти ударидахы парти мүн. Тэрэнэй хүтэлбэриһөө, тэрэнэй нютагуудтахи организацинуудай ажал-ябуулгаһаа ямаршье шухала хэрэгэй амжалтанууд шиидхэхы ёһоор дулдыдана. Ороной урда байһан зорилгонуудые бэелүүлхын тулада түрүүшын ээлжээндэ партийна организацинуудые элсүүлхын тула ехэ хүдэлмэри хэхэ, дутуу дундануудые тэсэхэгүй үзэлтэйгөөр бүхы коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ шухала байһаниинь эли мэдээжэ.

Тоосоото үедэ саг соогоо боложо байһан КПСС-эй ЦК-гэй Пленумүүд партиин болон бүхы ороной ажабайдалда имагта шухала үүргэ дүүргэө. Тэдэ пленумүүд дээрэ Центральна Комитет хадаа хүдөө ажахые болон промышленностиие хүгжөөлгэдэхи горьтойхон дутагдалнуудые ленинскэ ёһоной эрид сэхээр бүхы партиин, бүхы арадай урда элирүүлдэг, тус дутагдалнуудые зайсуулха замые заадаг, арадай ажахые, ажалшадай ажабайдалай материальна болон культурна хэмжээе саашадань дээшэлүүлхэ хойшолуулашагүй зорилгонуудые шиидхэлгын замуудые хараалдаг байгаа.

Ажахын байгуулалтадахи дутуу дундануудые шүүмжэлхэ зуураа, Центральна Комитет манай урагшаа дабшалтада тохёолдоһон дутуу дунданууд болон бэрхэшээлнүүд тухай үнэн сэхэ руунь арад зондо хэлэхэһээ парти айха ёһогүй гэһэнһээ үндэһэлдэг байба. Алдуунууд болон һула талануудаа мэдэрхэһээ айдаг хүн хадаа революционер бэшэ юм. Өөһэдынгөө дутуу дундануудые нюуһанаймнай хэрэггүй, юундэб гэхэдэ, манай генеральна хараа шугам зүб байна, коммунистическэ байгуулалтын хэрэг ургана ба илана, дутуу дундануудтай тэмсэлдэ арад олониитые үргэнөөр хабаадуулха тудам дутуу дунданууд бага болодог.

Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэлые бүхы хэмжээгээр дэлгэрүүлхэ, хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые шүүмжэлхы ёһоор сэгнэн үзэхэ, бэеэ магталга, дээрэлхүү зан ба һайрхалгатай эрид шууд тэмсэхэ гэжэ партийна организацинуудые Центральна Комитет уряалаа. Партиин зарим звенонуудта һанаа амар болохо, бодото байдалые гоёод гэжэ харуулха һэдэлгэнүүдэй хэрбээ гарадаггүй байгаа һаань, мүнөө усадхахын түлөө бидэнэрэй тэмсэжэ байһан олон дутуу дунданууд үгы байха һэн. Эрид сэхэ ба эли тодо шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ хадаа партиие саашадань бэхижүүлгын, дутуу дундануудые түргэнөөр зайсуулгын, коммунистическэ байгуулалтын бүхы һалбаринуудта шэнэ амжалтануудые туйлалгын үнэн зүб зам мүн.

Партиин нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхэ ба партийна организацинуудай эдэбхиие дээшэлүүлхэ хэрэг партийна ажабайдалай талаар Ленинэй зохёоһон заабаринуудые сахиха эрилтэ хэнэ. Урдань энэ заабари олон ушарта эбдэгдэдэг һэн.

Хамтадаа хүтэлбэрилгын ленинскэ принципые һэргээн бодхоолго ба бүхы хэмжээгээр бэхижүүлгэ түрүүшын ээлжээнэй удхашанартай байгаа. КПСС-эй Центральна Комитет энэ талаар үльгэр жэшээ харуулха гэжэ оролдоо. Манай партиин хамтын хүтэлбэрилэгшэ мүн болодог, Центральна Комитедэй үүргэнь һүүлэй жэлнүүдтэ хэды ехээр дээшээ болоһониинь бултанда элитэ. ЦК-гэй Президиум хадаа саг үргэлжэ ажаллажа байдаг хамтын орган болоо, партиин болон ороной ажабайдалай үлэмжэ шухала бүхы асуудалнууд тэрэнэй хараада байна.

Коммунистнууд болон бүхы ажалшадай зохёон байгуулхы эдэбхиие али болохоор хүгжөөхын түлөө тэмсэхэ зуураа, Центральна Комитет түүхэдэ хүнэй дүүргэдэг үүргые марксистско-ленинскээр ойлгохо ябадалые үргэнөөр тайлбарилха тушаа хэмжээнүүдые абаа. Хүнэй үүргэ тухай марксизм-ленинизмын ойлгомжотой таарахагүй зүйлдэ эсэргүүсэн ЦК эршэмтэйгээр тэмсээ. Тиимэ зүйл хадаа али нэгэн ажал-ябуулагшые герой—эди шэдитэй хэбэртэй хүн болгожо, партиин болон арад олониитын үүргые багадхана, тэдэнэрэй зохёон байгуулхы эдэбхиие доошолуулха ябадалда хүргэнэ. Ганса нэгэн хүндэ шүтэхэ ябадал хадаа парти доторхи хамтын хүтэлбэриин үүргые доошолуулаа, заримдаа манай хүдэлмэридэ горьтой таһалдал болохо ябадалда хүргөө.

«Интернационал» гэжэ манай партийна гимн дотор иимэ үгэнүүд бии юм: «Хаан, бурхан, алдартан хайра жаргал олгохогүй, хамаг эрхэ сүлөөе халуун гараараа олое...» **(Нэрьемэ альга ташалга).** Сэдьхэл хүдэлгэмэ эдэ үгэнүүд олониитын революционно, зохёон байгуулхы үүргые, коллективэй үүргые зүбөөр, марксистска ёһоор харуулна. Марксистска теорёор зэбсэглэгдэһэн партиин хүтэлбэрилдэг арад хадаа агууехэ ба илагдашагүй хүсэн, шэнэ ажабайдалые зохёогшо, түүхые зохёон байгуулагша мүн **(Үни удаан альга ташалга).**

Партийна ажабайдалай ленинскэ ёһо гуримуудые бэелүүлгэ хадаа партийна организацинуудай политическэ эдэбхиие дээшэлүүлхэ, ажалшадтай тэдэнэй холбоо барисаа бэхижүүлхэ, арад зондо тэдэнэй нүлөөе ехэдхэхэ ябадалда хүргөө. Энэ хадаа партийна организацинуудай хүсые үшөө ехэ болгоо. Ажахын болон культурна байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхэдээ тэдэнэй дайшалхы шадабаринь хэмжээгүй ехээр дээшэлээ.

Тиихэдээ, манай партиин хүгжэлтые абаад харахада, тоосоото үе хадаа партиин нэгэдэлые саашадань бэхижүүлгын, тэрэнэй политическэ болон эмхидхэлэй үүргые шангадхалгын, арад зондо тэрэнэй нүлөөгэй ехэ боլолгын үе болоо. Парти хадаа арадай ажахын болон ажалшадай жаргалта байдалай шэнэ дэбжэлтын дэлгэрэнгы программа зохёогоо, энэ программые бэелүүлхын тулада бүхы арадые элсүүлээ, коммунистическэ байгуулалтын бүхы фронтнууд дээрэ горьтой амжалтануудые туйлаа.

Харин мүнөөшье, манай партиин хүсэн ба нэрэ хүндын үзэгдөөгүй ехэ болоод байхадань, һанаа амар байжа болохогүй. Саашадаа амжалтатайгаар урагшаа дабшахын тулада манай бүхы партийна организацинуудые һайнаар элсүүлэгдэмэл байлгаха, манай бүхы партийна хүдэлмэриие эсэшэ сусашагүйгөөр һайжаруулха хэрэгтэй. Нэн түрүүндэ партийно-эмхидхэлэй болон партиин идеологическа хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ шухала.

2. Партийно-эмхидхэлэй хүд

Ороноо амжалтатайгаар хүтэлбэри
олониитэ зониие этигүүлжэ шадаха, п
тикые бэелүүлхэ хэрэг бодото дээрэн
шадаха шухала гэжэ агууехэ Ленинэй
баринуудые партимнай, тэрэнэй Цент
митет эмхидхэлэйнгээ бүхы ажал-ябуу
бэри болгодог юм. Партимнай бидэн
гаа зорилгонуудые амжалтатайгаар б
хидхэлэй талаарнь хангаха гэжэ, аж
лалтын бүхы участогуудта ажал хэрэ
кадрнуудай бодото дээрэнь эмхидхэ
болоходонь туһалха гэжэ оролдоно.

Манай партиин засагаа абаһан с
Ленин партийна хүдэлмэриие ажахы
хододоо холбодог байгаа. Ажахые хү
мүн байһан ГОЭЛРО-гой гайхамша
Ленин Партиин хоёрдохи Программа
һэн. «Партиимнай программа имаг
программа болоод үлэжэ шадахагүй ба
энээнтэй дашарамдуулан Владимир И
һэн. — Тэрэ хадаа ажахымнай б
программа болохо ёһотой, тиигээгүй һ
партииншье программа боложо шада
Тэрэ хадаа партиин хоёрдохи програм
бүхы ажахые һэргээн бодхоохо, тэрэ
сагай техникын хэмжээндэ хүргэхэ х
дэй түсэбөөр нэмээгдэхэ ёһотой» (Зох
31, нюур 482).

Манай партийна кадрнууд ажахын б
практическа асуудалнуудые шиидхэлгы
харюусалгатай байха үзэлөөр олон ж
да хүсэд һайн хүмүүжүүлэгдэдэггүй
мэдэрхэ хэрэгтэй. Энэнь ажахые канцел
аргаар хүтэлбэрилгын үргэнөөр дэлгэр
да хүргөө, партийна олохон хүтэлбэри
хын байгуулалтын талаар эмхидхэлэй
ёһотой һайнаар хэдэггүй, экономикые
һонирхон шудалдаггүй, харин олониит
бодото хэрэгээ үсөөн бэшэ ушарта хоо
дөөгөөр һэлгэдэг, тоо томшогүй олон с
ражархидаг байгаа.

Ажахын байгуулалтые тодорхойгоор
гын асуудалда анхаралаа эрид ехээр
лохо, ажахыда халирхайгаар хандад
болюулха, промышленна предприяти
хозууд, МТС-үүд ба совхозуудай хүдэ
рэг ушараа гүнзэгы һайнаар мэдэжэ хү
тулада тэдэнэй экономико болон тех
һайнаар шудалха гэжэ Центральна К
тийна кадрнуудые, бүхы коммунистну
һан байна. Ажал хэрэгые һайнаар ш
хидхэлэй ёһото хүдэлмэри ябуулхын ор
хидаал адляар ажахын зорилгонууд т
хы» дээрэнь хооһоор шашалдадаг, саа
ехээр эрээлхэсэ һэдэдэг партийна хүдэ
шэрүүнээр шүүмжэлэгдэлэг болоо. Бо
хажуу тээ байхые дээрэшээдэг мүнөө
фанушканууд» хүтэлбэрилхы хүдэлмэ
лэгдэһэн байна.

Абтаһан хэмжээнүүдэй эсэстэ парти
промышленна болон хүдөө ажахын
түрүү шухала участогуудта хэдэг эм
хүдэлмэриие бага зэргэ һайжаруулаа.
тэлбэрилхэ хүдэлмэреэ тэдэнэр улам ш
гаар, тодорхойгоор ба бүтээсэтэйгээр х

Зүгөөр, партийно-политическэ ба аж
ябуулга бэе бэедээ хамаагүй юм гэж
ябадал олохон партийна организацину
шье хүрэтэр үзэгдэнэ. Партийна хүдэ
ондоо хэрэг, ажахын ба советскэ хүдэлм
ондоо хэрэг гэжэ тоолодог партийна
лагшад» үзэгдэнэ. Тиимэрхүү «аж
шад» «ёһотойл партийна» хүдэлмэ
һээмнай һаатуулна, экономико, техникэ
кэ шудалхыемнай, үйлэдбэри шудалхы
хана гэжэ байжашье гэмшэдэг.

Партийна хүдэлмэриин зорилгонууд
ойлгохо гээшэ үндэһөөрөө буруу ба хор

Советскэ Союзай Коммунистическэ п
бэрилхы парти мүн, тиин манай советск
рэ болодог юумэн бултадаа партида
коммунист бүхэндэ тон шухала зүйл б
мунист хадаа хажуу тээһээ ажаглагша
ха эрхэгүй юм.

Эгээл иимэһээ партийна хүдэлмэри
кадрнуудай ажахын хүдэлмэриһөө т
гүйень, ажахыгаа тодорхойгоор, хэрэг
жэ хүтэлбэрилхыень партимнай тэдэ
Энэ хадаа партийна органуудай үүргые
гануудай үүргээр һолихо гү, али ажах
дые партийна органуудаар һэлгэхэ гэ
бэшэ ааб даа. Тиигэжэ һэлгээ һаа, эз
салгагүй байха ябадалда хүргэхэ һэ
хүдэлмэри олониитэ зониие эмхидхэлгэд
жүүлгэдэ, ажахые хүтэлбэрилгэ һай
социалистическэ ажахын таһалгар
галгада, советскэ арадые материаль
бүри һайнаар хангалгада, тэрэнэй кул
шэлүүлгэдэ зорюулагдаха ёһотой бай
лэгдэнэ. Эмхидхэлэй хүдэлмэриие пар
табигдаад байгаа зорилгонуудай хэм
тэр дээшэлүүлхын тулада партийна ап
болохоор һайжаруулха шухала. Мүнөө
на аппарат үшөөл ехэ байна. Ямаршье
ротой, хүнүүдэй дунда хэхэ хүдэлмэри
тэсэшэгүй формализм партийна аппар
ябуулгада үшөөл бага бэшэ бии бай
байдаг мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд
хүдэлмэри хэхын орондо хэндэшье
элдэб янзын мэдээнүүдые, статистическ
нуудые ба справкануудые үсөөн бэшэ
тэрхы ехээр суглуулжа һуудаг байна. Э
һээ аппарат олохон ушарта дэмы хооһо
рилдэг.

Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэридэхи
юумэниинь олониитын дунда хэхэ хүдэ
ниитэдэ нүлөөлгэ, партиин табиһан а
тическэ зорилгонуудые бэелүүлхын тү
дэ олониитые эмхидхэлгэ болоно. Пар
радай олохон хүдэлмэрилэгшэд ниитэ
дунда үдэр бүри байхын орондо канц
гаад, хооһон резолюцинуудые хэтэрхы
гажа, үдэр сагаа үнгэргэжэ байдаг, саа
тэй эбсэжэ болохогүй.

Энээнтэй дашарамдуулан колхозууд
рилгэ тухайда дахин дахин хэлэхэ хэрэ
правительство хүдөө ажахые эрид ех

(Үргэлжэлэлынь 7-дохи нюур

Партиин XX съезддэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй

ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэлынь)

...льна ба эмхидхэлэй али бүхы арга болом... болгоо. Урдань гээгдэжэ ябаһан олон мян... козууд богонихон болзор соо түрүү болоо. ...олохон колхозууд һанаһанда орходоо үшөөл ...р хүгжэнэ. Малажал мэтын хүдөө ажахын ...ябаад үзээ һаа, малажал хүгжөөхэдөө ехэ ...нуудые туйлаһан, мяха, һү үйлэдбэрилгые ...соо хоёр — гурба дахин ехэ болгоһон кол... район бүхэндэ бии гэжэ бидэнэр хараха... Гэхэтэй нэгэн хамта тиимэ колхозуудые ...тон муу үрэ дүнтэй гээгдэнги ажахынууд ...эшэ бии.

...ажахын талаар, жэшээнь, малажал хүг... резервнүүдые хүсэд һайнаар ашаглаха... бидэндэ юун һаад хэнэб? Гол шалтагаанииинь ...эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула байһан ушар...

...эриин һула байһан ябадал ямар юумэндэ ...наб гэбэл, районой олохон хүдэлмэрилэг... ...хоз бүхэндэ тус тустань хүдэлмэри ябуулна... ...озуудые ёһо тэдыгээр, хэрэг ушар мэдэнгүй... ...тэлбэрилнэ. Тэдэнэр олохон ушарта шиид... ...уудалнуудые харааһаа алдажархина, ажа... ...нинс тус тустань хүгжөөхэ хэрэг зүбөөр ту... ...гүй, хүнүүдые эмхидхэхэ хүдэлмэри үшөөл ...хэнэ. Тиимэһээ шэнэ юумэнэй өөрөө, зүн... ...боложо гарадаг ябадал үсөөн бэшэ ушар... ...аһэ. Энэ зохистой аал? Үгы, зохистой бэ... ...ү дүй дүршэлэй гол удхые шэнжэлжэ үзэ, ...нь гээгдэжэ ябаһан колхоздо, бригадада ...н энэ дүй дүршэлые үйлэдбэридэ нэбтэ... ..., ажал хэрэгээ хайшан гээд зүбөөр хүтэл... ...хэ, колхозниигуудта энэ дүй дүршэлэй жэ... ...рэһээ харуулхын тулада бүхы юумэ хэ. ...аа хүтэлбэрилгэдэхи гол шухала зүйлынь

...ье хэхэ забдагүй» байдаг хүнүүдэй ...оруулжа болохоор хүдэлмэрилэгшэдшье ...лхы тушаалда үшөө бии байһаар. Аба... ...рахада тэдэнэр ехэл юумэ хэһэн хэбэртэй ...тиин тэдэнэр үнэхөөрөөшье ехээр ажалла... ...өөр тэдэнэй ажал-ябуулгань хин талаар хэг... Тэдэнэр «үүр сайтар, үдэр болотор» засе... ...дые үнгэргэдэг, һүүлээрнь колхозуудаар ...жа ябаад, гээгдэгшэдые хараадаг, зүблөө... ...зарладаг, «шалгалта бариха», «али бүхы ...нүүдые дабаха», «эрид хубилалта хэхэ», ...найдабарине харюулха» гэхэ мэтээр уриал... ...хы, заатагүй уришалан бэшэгдэһэн үгэ... ...хэлэдэг байха юм. Гэбэшье, тиимэ хүтэл... ...ын хэдэ хөөрсэгэнэбэшье, ажал хэрэгынь ...ябаагүй гэжэ жэлэй эсэстэ элирдэг. Иимэ ...унатараа жүдхэбэшье, үрэ гараагүй» гэһэн... болоно. (Зал соо шэмээтэй болобо).

...уялгануудтаа хайша хэрэгээр хандадаг ...партийна болон советскэ олохон хүдэлмэ... ...эй ажал-ябуулгада заншал болоһо... ...ахэ муу байна. Али нэгэн областьнууд, ...д, колхозууд, совхозууд социалистическэ ...удаа ямараар дүүргэнэб гэжэ шалгаад үзэ... ...һэн үгэ хэһэн хэрэг хоёройнь хоорондо ...сал гарадаг байна. Тиин эдэ уялгануудай ...онь юрэдөө шалгагдадаг гээшэ гү? Үгы, ...шалгагдадаггүй байха юм. Уялгануудай ...ын түлөө материальнашье, моральнашье та... ...хэншье харюусадаггүй.

...хэблэл ба радио ехэ уялга абаһан хүнүү... ...шаан магтадаг аад, абаһан уялгануудаа ...бүхы аргатайшье һаа дүүргэдэггүй хүнүүд ...утай байдаг гэжэ хэлэхэ ёһотой. Абаһан ...удайнгаа түлөө хүнүүдэй харюусалтые бү... ...ээлгүүлхэ хэрэгтэй. Үгэеэ үгөөл халаа — ...болог, тэрэнээ дүүргэ. «Нэгэтэл эхилээ ха... ...иданы гараха хэрэгтэй» гэдэг бшуу.

...дэшэһээ ямар тобшолол хэгдэхэ байнаб гэ... ...энэр эмхидхэлэй хүдэлмэрине илангаяа рай... ...горьтой һайжаруулха, кадрнуудай хүдэлмэ... ...нноһоо, тэдэнэй ургалтын хойноһоо анхарал... ...ажаглаха, олониитын дунда эмхидхэлэй хү... ...хэхэ шадабаритай болоходонь туһалха ёһо...

...тийна болон советскэ хүдэлмэрилэгшэдэй рай... ...енодо парти хододоо ехэ анхарал табидаг ..., ушарынь тэндэ парти, правительствын дирек... ...дые бэелүүлгэ нилээд ехээр шиидхэг... ...байха юм. Партиин хэһэн ехэ хүдэлмэ... ...эсэстэ районууд дотор үсөөн бэшэ һайн кадр... ...олониитые бодото дээрээ эмхидхэгшэд ба уда... ...д урган гараа. Зүгөөр олохон районуудта ...организацинуудай хэдэг хүдэлмэринүүдэй ...рэй эрилтэнүүдтэй үшөөл хүсэд таараалдаа... ...ыень харангүй гаража болохогүй.

...үедэ МТС-үүдтэхи кадрнуудай ба колхозно ...рилхы кадрнуудай һула байһан тухай бидэ... ...өөр хэлсэдэг байгаабди. Туйлаһаараа һа... ...мархаар тиимэ ехээр партиимнай эдэ звено... ...бэхижүүлээгүйнь эли; энэ хүдэлмэрине саа... ...ье хэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр, мүнөөнэй эрхэ ...ые кадрнуудай эгээн һула газарынь ...о звено — партиин райкомууд, райисполко... ...болоно, партиин райкомуудай эмхидхэлэй хү... ...н һула байна.

..., оронойнмнай урда хүдөө ажахыгаа хүгжөө... ...ехэ зорилгонуудай табигдаад байхада, рай... ...организацинуудые дүй дүршэлтэй, шадабари... ...рнуудаар бэхижүүлхэ гээшэ онсо ехэ удха... ...ай болоод байна. Районно хүдэлмэрилэгшэд ...эхин организацинуудта, МТС-үүдтэ, кол... ...ба совхозуудта сэхэ хүдэлмэрилнэ, тэдэнэр ...льна баялиг байгуулдаг хүнүүдые эмхидхэнэ ...Тиимэ болохолоороо, бүхы хэрэгэй амжалта ...ажал-ябуулгаһаа нилээд ехээр дулдыдана. ...эр партиин райкомуудай, районно Соведүү... ...эдкомуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ һайн ...лтэй коммунистнууд, олониитые эмхидхэдэг, ...ри мэдэдэг шударгы бэрхэ эмхидхэлшэдэй ...рэг туйлаха ёһотойбди. Хүдөө ажахые мэдэ... ...һаа, районно организацинуудай хүтэлбэри... ...урдаа табигдаһан зорилгонуудые дүүргэжэ ...гүй, колхозниигуудай, МТС-үүдэй ба совхо... ...хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хүндэтэй болохо...

...ын байгуулалта манай партийна хүдэлмэ... ...ой шухала талануудай нэгэниинь болоно. ...рилхы партийна хүдэлмэрилэгшын ажал... ...мс түрүүшын ээлжээндэ ажахые хүгжөөлгэдэ ...ан дүнгүүдээр сэгнэхэ хэрэгтэй. Тэрэ болбол ...и амжалтануудай түлөө харюусалгатай юм. ...е ойлгохо гэжэ хүсэдэггүй хүтэлбэрилэгшэд ажахые хүгжөөхын түлөө тэмсэл толгойлжо шадахагүй байна, эдэниие партийна хүдэлмэридэ хүсэд бэлэн болоогүй хүнүүд гээд, саг соонь һэлгэхэ хэрэгтэй. Бидэнэр колхозууд болон совхозуудта урган гараһан нютагай хүдэлмэрилэгшэдые дэбжүүлэн табижа, мүн тэрэшэлэн городууд ба промышленна центрнүүдһээ хүнүүдые районуудта хүдэлмэрилхөөр эльгээжэ, районно организацинуудые хүтэлбэрилхы кадрнуудаар бэхижүүлхэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ ёһотойбди.

Нүхэдүүд, даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө хүтэлбэрилэгшэдэй материальна харюусалгые дээшэлүүлхэ, тэдэнэй салингыень туйлагдаһан үрэ дүнгүүдэй зэргээр түлэдэг байха арга зарим тэдысэ хэрэглэхэ шухала болоно гээшэ ха. Түсэб дүүргэгдээ һаа гү, али үлүүлэн дүүргэгдээ һаа—ехээр абаха, дүүргэгдээгүй һаань — салингынь бага болгогдохо ёһотой. Салингай иимэ гурим партийна хүдэлмэрилэгшэдтэ тогтоожо болохогүй гэжэ, юундэб гэхэдэ эдэнэр партийно-эмхидхэлэй, идеологическа хүдэлмэри эрхилхэ зэргэтэй, энэ хүдэлмэри ажахын ажал-ябуулгын үрэ дүнгүүдтэй сэхэ холбоогүй ха юм гэжэ зарим хүнүүд хэлэхэдээ болохо байха. Теэд хэрбээ партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэри үйлэдбэридэ һайн нүлөө үзүүлдэггүй һаа, тиимэ хүдэлмэрине амжалтатай гэхэдэ болохо аал? Партийно-эмхидхэлэй ба идеологическа хүдэлмэрине үйлэдбэри һайжаруулгын зорилготой холбоогүй һаа, тэрэ хүдэлмэрине дэмы хооһоор ябуулһан удхатай болоно.

Хүдөөгэйхиһөө гадна, мүн городскойшье партийна организацинуудта партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэри дутагдалтай байна. Үнэндөө, промышленностьда хэрэг ушар юрэнхыдөө дээрэ байна. Зүгөөр, эндэшье түрүү һалбаринуудай ба предприятинуудай хажуугаар гээгдэнгишье һалбаринууд ба предприятинууд үсөөн бэшэ бии. Эдэнэй гээгдэдэг шалтагаануудай нэгэниинь гэбэл, тус предприятинуудай партийна организацинууд шэнэ, түрүү юумэнэй түлөө эршэмтэй шангаар тэмсэнэгүй, хүгжэсэгүй ба гээгдэнги ябадалтай эбсэшэгүй хатуугаар тэмсэнэгүй.

Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин формонууд партийна организацинуудай урда табигдаһан зорилгонуудтай хэр зэргээр зохилдоноб, энээнһээ тус хүдэлмэри нилээд ехээр дулдыдадаг байна. Энээн дээрэһээ партийна органуудай хүдэлмэриин арга методые, байгууламжые эсэшэ сусашагүйгөөр нарижуулан һайжаруулха зуураа, хубилһан оршон байдалда тэдэниие тааралдуулха хэрэгтэй. Энэ хадаа нютагай партийна органуудһаа гадна, мүн КПСС-эй Центральна Комитедтэшье хамаадана.

Үнгэрөөшэ үе соо кадрнуудые бэхижүүлхэ ба партийна органуудай байгууламжые шэнэдхэн табиха талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Хүдөөдэ эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэрие һайжаруулхын тулада Центральна Комитет партиин хүдөөгэй райкомуудай байгууламжые шэнэдхэн табиха шухала гэжэ мэдэрээ һэн. Партиин районно комитедүүдэй секретарьнууд түрүүтэйгээр МТС-үүдэй зононуудта инструкторска группанууд байгуулагдаһан байна. Тиихэ зуура, партиин райкомой секретарь, МТС-үүдэй зонын инструкторнууд тусгаар бүлэг колхозуудта партийно-политическэ хүдэлмэри эмхидхэхэ тодорхой зорилгонуудтай байхада, энэнь колхозуудай хүдэлмэрие һайжаруулгада туһалха гэжэ хараада абтаһан байна. Тиимэ болохолоороо, иигэжэ шэнэдхэн табилга шухала хэрэгтэй байһан болоно.

Зүгөөр, иигэжэ шэнэдхэн табилгые бэелүүлхэдэ зарим газарта һайн үрэ дүн туйлагдаагүй. Эндэ ямар шалтагаан бииб? Гэбэл, МТС-үүдэй зононуудта партиин райкомуудай секретарьнуудай бии болгогдожо, инструкторска группануудай байгуулагдахада райкомой нэгэдэхи секретарь МТС-үүдые ба колхозуудые хүтэлбэрилгэһөө зайсуулагдашоо гэжэ, тиимэһээ район дотор хүдөө ажахые ниитэ дээрэнь хүтэлбэрилгэ һулараһан хэбэртэйгээр зарим хүнүүд һанана. Зүгөөр, хүдөөдэхи партийна организацинууд дотор харюусаха эзэгүй байһан хүтэлбэрилгын хуушан арга методтэ һөөргөө тэхэрихэеэ һанаһан хүнүүд тиигэжэ хэлэдэг байна.

Партиин райкомууд, райкомой нэгэдэхи секретарь болбол МТС-үүдэй зононуудтахи секретарьнуудай ба инструкторнуудай хүдэлмэрие зүбөөр хүтэлбэрилхэ зуураа, колхозуудта эмхидхэлэй-олониитын хүдэлмэри һайжаруулжа шадаха байна. Тиин шэнэдхэн табилгые зүбөөр эмхидхэһэн газарта энэнь хэрэгээ һайжаруулгада һайнаар нүлөөлөө.

Хүдөөгэй райкомудые шэнэдхэн табилга зарим газарта ехэ үрэ дүн үгөөгүй байһанай гол шалтагааниинь ямар бэ гэбэл, хэдэ хэдэн районуудта ажал хэрэгэйнгээ ба политическэ шанарайнгаа талаар МТС-үүдэй зононуудтахи райкомуудай секретарьнууд ба инструкторнуудта табигдаһан эрилтэнүүдтэ таарахагүй хүдэлмэрилэгшэд райкомуудай секретарьнуудай ба МТС-үүдэй зононуудтахи райкомуудай инструкторнуудай тушаалда баталагдаһан байгаа, тэдэнэр бодото дээрээ һула хүдэлмэрилэгшэд байшоо.

Зарим нүхэдүүд партиин райкомуудай байгууламжые дахин хубилгаха хэрэгтэй гэлсэдэг. Энээн тухай үшөө бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Дахин шэнэдхэн табилга хэршье хэрэгтэй ааб даа гэжэ бидэндэ һанагдана. Хэрэгтэй газартань партиин райкомуудай секретарьнуудай тушаалда хүнүүдтэй хүдэлмэрилжэ, шадаха һайн эмхидхэлшэдые шэлэн табяад, кадрнуудые бэхижүүлхэ замаар ябаа һаа дээрэ байна. Партийна хүдэлмэридэ харюусаха эзэгүй ябадалые эсэстэнь хүрэтэр усадхахын тулада партийна хүтэлбэрие үйлэдбэридэ дүтэ болгохо замаар ябаха шухала.

РСФСР-эй областьнууд болон хизаарнуудые партийна талаарнь хүтэлбэрилхэ ябадал горьтой ехээр һайжаруулха шухала болоо гэжэ Центральна Комитет тоолоно. РСФСР-тэ 78 хизаарнууд, областьнууд ба автономно республиканууд ороно ха юм, тэдэ бүхэниинь ондо ондоо эрхэ байдалтай, онсо илгаануудтай байдаг. РСФСР-эй областьнууд, хизаарнууд ба автономно республиканuудые бүри тодорхойгоор, шадамар бэрхээр хүтэлбэрилхын тулада центртэ тусгаар партийна орган хэрэгтэй болоно. Энэ зорилгоор РСФСР-тэ КПСС-эй ЦК-гэй Бюро байгуулха шухала гэжэ Центральна Комитет тоолоно.

Партийно-эмхидхэлэй, партийно-политическэ хүдэлмэрине али болохор һайжаруулхын түлөө тэмсэхэдээ Центральна Комитет кадрнуудые шэлэн олохо ба хубаарилан табиха, тэдэнээ идейнэ талаарнь улам хатуужуулха, ажал хэрэгэйнь мэргэжэл бүри дээшэлүүлхэ ябадалые онсо ехэ удхашанартай гэжэ тоолоно. Партийна, гүрэнэй болон ажахын элдэб янзын хүдэлмэри хэхэ олон тоото кадрнуудые ургуулжа, идейнэ талаарнь хүмүүжүүлэн хатуужуулжа шадаһандаа парти омогорхохо байна.

Зүгөөр, кадрнуудай дунда хэгдэдэг хүдэлмэриин ехэхэн дутагдалнуудтай ба алдуунуудтай байһые хараагүй һаа, буруу болохо һэн. Жэшээлхэдэ, манай партийна һургуулинууд тодорхой экономикын үндэһэ һууринуудые мэдэдэггүй олохон хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэнэ гэжэ хэлэхэдэ болоно. Партийна һургуулинуудта кадрнуудай бэлэдхэгдэхэ ябадалые нимээр хубилгаха хэрэгтэй гэбэл, һурагшад марксистско-ленинскэ теорие гүнзэгыгөөр шудалхатайгаа хамта үйлэдбэриин талаар гол шухала эрдэм олохо, Партийна дээдэ һургуулинуудта һурагшад марксистска дээдэ эрдэмтэй болохоһоо гадна, промышленностиин гү, али хүдөө ажахын али нэгэн һалбаринуудай талаар техникумэй хэмжээнэй зэргын практическа эрдэм олохо ёһотой.

Хуушан кадрнуудые зүбөөр хэрэглэхэтэйгээ хамта ажал хэрэг дээрэ шалгагдаһан залуу хүдэлмэрилэгшэдые хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлэн табиха тухай партиин эрилтэ олохон партийна органуудай ажал-ябуулгада мартагдажархиһан байна.

Эхэнэрнүүдые хүтэлбэрилхы тушаалда партийна болон советскэ хэдэ хэдэн органууд хитүүгээр дэбжүүлдэг баримтын хажуугааршье миин гаража болохогүй. Партийна болон советскэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ, жэшээнь, партийна комитедүүдэй секретарьнуудай, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй, промышленна предприятинууд, колхозууд, МТС-үүд ба совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй дунда эхэнэрнүүд тоншье үсөөн байна.

Кадрнуудые шэлэн олохо ба хүмүүжүүлхэ ябадалда горьтой ехэ дутагдалнуудай бии байһанай эсэстэ, мүн тэрэшэлэн заримдаа ажал хэрэгэй интерестэй таарахагүй байтарынь хүдэлмэрилэгшэдые иишэ тиишэнь табидаг ябадалай эсэстэ кадрнууд дан ехээр һэлгэгдэнэ. Партийна органууд кадрнуудай һайн талыень ба дутагдалнуудыень шэнжэлжэ үзэхэ хэрэгтэ үшөөл олон ушарта ёһо тэдыгээр хандана, хэдэ хэдэн ушарта хүдэлмэрилэгшэдые политическэ болон ажал хэрэгэйнь шанар хараадаа абангүйгөөр дэбжүүлдэг, иишэ тиишэнь табидаг байна.

Партиин урда табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тулада арадай ажахыда коммунистнуудые зүбөөр хубаарилан табилга ехэ удхашанартай. Арадай ажахын хэдэн хэдэн һалбаринууд дотор эдэ һалбаринуудта хүдэлмэрилдэг коммунистнуудай нилээд хубинь үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудтай сэхэ холбоогүй хүдэлмэринүүдтэ байдагынь буруу байна. Жэшээлхэдэ, нүүрһэнэй промышленностиин предприятинуудта 90 мянга шахуу коммунистнууд тоологдоно, теэд газар доро хэгдэдэг хүдэлмэринүүдтэ оройдоол 38 мянганиинь ябана.

Хүдөөгэй районуудта партиин гурбан миллион гаран гэшүүд ба кандидадууд байдаг, теэд тэдэнэй хахадһаа үсөөниинь колхозуудта, МТС-үүд ба совхозуудта сэхэ хүдэлмэрилнэ.

Партиин ургалтые гуримшуулгада, илангаяа хүдэлмэришэдэй тооe парти дотор олон болгохо ябадалда анхаралаа һуларуулһан ушар нютагай партийна органуудай эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин горьтой ехэ дутагдал болоно. Коммунистическэ партиин зэргэдэ түрүү хүдэлмэришэдые, илангаяа шухала мэргэжэлэй хүдэлмэришэдые, түрүү колхозниигуудые ба советскэ интеллигенциин эрхим хубиие тус тустань шэлэн абажа, партида абтагшадые шанарай талаарнь али болохоор һайжаруулха тушаа улам шууд шэглэл бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Олон миллион ниитэ хүдэлмэришэд ба албахаагшадые хүмүүжүүлхэ, һургаха хэрэгтэ, тэдэнэй зохёон байгуулха хүсэ шадалые үйлэдбэри хүгжөөн нарижуулхын түлөө тэмсэлдэ элсүүлхэ, ажалшадай материальна ажана байдал, культурно-техническэ хэмжээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ советскэ профсоюзууд ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Гэхэтэй хамта, профсоюзуудай хүдэлмэриин хэмжээн ажабайдалай эрилтэнүүдһээ, партиин табиһан зорилгонуудһаа хараа байса гээгдэжэ ябана. Манай профсоюзуудта, тэдэнэй тоодо ВЦСПС-тэ гол түлэб юун дутанаб гэхэдэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай али, жэшээнь, салингай, гэр байра барилгын, хүдэлмэришэд,албахаагшадай ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангалтын асуудалнууд тухай хэлэгдэнэ гү—эршэ зориг, зохёон байгуулхы хаба шадал, үндэһэн шухала асуудалнуудые табилгада эрид шанга, эдэбхи үүсхэлтэй байха ябадал дутамаг байна. Хэнэйшье мэдэһээр, предприятинууд дээрэ коллективнэ договорнууд баталагдадаг. Энэ договорнууд олохон ушарта дүүргэгдэдэггүй, харин профсоюзууд бүхы юумэн хуу һайн байһан мэтэ дуугай һуудаг. Юрэдөө профсоюзууд ажахынхидтай арсалдахаяа болишоо, тэдэнэй хоорондо хон жэн болоод байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажал хэрэгэй аша туһада харилсаагаа муудуулхаһаа айһанай хэрэггүй, заримдаа һайса арсалдаашье һаа туһатай байдаг ха юм.

Хүтэлбэрилгын ба ажахы эрхилэлгын олон миллион ниитэ хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай ленинскэ һургуули, коммунизмын һургуули профсоюзуудай үнэхөөрөө болохо ябадал туйлаха хэрэгтэй. Энээнэй тула тэдэнэй хүдэлмэридэ партиин зүгһөө бодото туһаламжа бүри ехээр үзүүлэгдэхэ шухала байһаниинь тон эли. Профсоюзууд үйлэдбэриин зүблөөнүүдые, ажахын активуудые ба үйлэдбэри хүтэлбэрилгэдэ хүдэлмэришэдэй хабаадуулагдаха бусад формонуудые мүнөөнэйхиһөө улам үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотой.

Манай алдарта ленинскэ комсомол оронойнгоо ниитын ажабайдалда шухала һуури эзэлдэг. Өөрынгөө зэргэдэ 18 миллион үлүүтэй хүбүүд, басагадые нэтэдүүлхэ зуураа, комсомол болбол ажахын ба культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсана, залуушуулые коммунистическэ үзэлөөр хүмүүжүүлхэдэнь партида туһална. Зүгөөр, комсомольско организацинуудай ажал-ябуулгада, илангаяа тэдэнэй идейно-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ горьтой дутагдалнууд бии. Комсомольско организацинууд заримдаа залуушуулые бодото ажал хэрэгтэ хабаадуулжа шададаггүй, эмхидхэлэй ёһото хүдэлмэрине резолюцинуудаар, һайрхуу, хооһон шууяагаар һэлгэдэг байна. Эдэ дутагдалнуудые зайсуулхын тулада нэн түрүүн комсомолые партийна талаарнь хүтэлбэрилхэ хэрэг һайжаруулха шухала, ушарынь энэ хадаа комсомолой хүсэтэй ба зохёон байгуулха эдэбхи үүсхэлтэй байха гол шухала эшэ үндэһэн мүн.

Партиин эмхидхэлэй ажал-ябуулгые саашадань һайжаруулха зорилгоор, ажабайдалай эриһэн зарим тэды, бага зэргын хубилалтануудые КПСС-эй Уставта оруулха хэрэгтэй болоно. Уставай зарим газарынь партийна ажабайдалай тогтоһон гуримтай зохилдоногүй гэжэ дүй дүршэл харуулаа. Уставай хараалһан ёһоор, партиин обкомуудта, крайкомуудта, союзна республикануудай компартинуудай ЦК-да, мүн тэрэшэлэн зарим райкомууд ба горкомуудта гурбан секретарьнууд байхын орондо мүнөө дүрбэ-табан секретарьнууд байна. Партийна организацинуудай оруулһан дурадхалнуудтай зохилдуулан, партийна комитедүүдэй пленумүүдые үнгэргэхэ уставной болзорнууд хубилгагдаһан байна. Энээниие КПСС-эй Устав дотор толилон харуулха шухала. Нютагай партийна конференцинүүдые үнгэргэхэ уставной болзорнуудые хубилгаха тухай асуудал зүб табигдана. Союзна республикануудай компартинуудай съездүүдые, хизаарай, областной, окружной, городской партконференцинүүдые (районно хубааритай городуудта) хоёр жэл соо нэгэ дахин зарлаха гэжэ тогтообол зохистой болохо байна. Областной хубааритай союзна республиканuудта (Украина, Белорусси, Казахстан, Узбекистан) компартинуудай съездүүдые дүрбэн жэл соо нэгэ дахин зарлахада болохо.

Үнгэрөөшэ съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи Партийна Хиналтын Комисси хадаа Партийна Хиналтын Комитет болгогдон хубилгагдажа, республиканuудта, хизаарнууд ба областьнуудта нютагай партийна органуудһаа мэдэлгүй байха эрхэ тэрээндэ олгогдоо һэн. Түлөөлэгшэдэй иимэ ёһо журам хэрэггүй болоо гэжэ ажабайдал харуулаа.

Партиин Уставые хубилгаха тухай бусад дурадхалнууд тушаа би тогтохогүйб, юундэб гэхэдэ тэдэнэй проект съездын бүхы делегадуудта тараажа үгтэнхэй.

Үдэр бүриингөө хүдэлмэри хэхэдээ, уставной эрилтэнүүдые бүхы партийна организацинуудай, бүхы коммунистнуудай бэелүүлхын хойноһоо бүри нариинаар ажаглажа байха хэрэгтэй. Уставые сахиха гээшэ—партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ бүхы хүдэлмэрие эрид һайжаруулха тон шухала эрхэ нүхэсэл мүн.

6. Идеологическа хүдэлмэриин асуудалнууд

Нүхэдүүд! Коммунистнуудые, бүхы ажалшадые марксистско-ленинскээр хүмүүжүүлгэ, революционно теорие творческоор хүгжөөлгэ манай урагшаа дабшалтын шиидхэхы эрхэ нүхэсэлынь болоно.

Тоосоото үе соо Центральна Комитет болбол идеологическа хүдэлмэрие һайжаруулхын тула хэдэ хэдэн хэмжээ абаһан байна. Марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнууд нилээд олоор гаргагдадаг болоо. К. Маркс ба Ф. Энгельсэй зохёолнуудай 30 томтой суглуулбариин хоёрдохи хэблэлэй түрүүшын томууд гаранхай. В. И. Ленинэй зохёолнуудай гушан табан томтой суглуулбарие дүрбэдэхеэ хэблэжэ гаргаһанай удаа Коммунистическэ партиин ба Советскэ гүрэнэй агуу ехэ үндэһэ табигша ба вождь—Владимир Ильичын намтар шэнээр хэблэгдэн гаргагдаа. Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнуудые шудалалга обществын хүгжэлтын хуули ёһонуудые гүнзэгыгөөр ойлгоходо, аласай арга боломжонуудые бүри тодоор обёорон харахада туһалдаг, коммунизмын илалтада советскэ хүнүүдэй этигэл найдабарине бэхижүүлдэг, коммунистическэ байгуулалтын хэрэгтэ туһалдаг юм. Партийна съезднүүдэй, конференцинүүд ба ЦК-гэй пленумүүдэй тогтоолнууд дотор партиин зохёоһон дотоодын ба гадаадын политика тодорхойлогдоно, тиин тэдэниие коммунистнуудай шудалха хэрэг һайжараа.

Манай орон доторшье, хилын саанашье үргэн ехээр дэлгэрһэн политическэ экономиин марксистска учебнигэй хэблэгдэжэ гараһан ушар партиин идейнэ ажабайдалда шухала событи болобо.

Марксизм-ленинизмын пропагандада мэдээжэ амжалтанууд бии байбашье, идеологическа хүдэлмэриин байдал юрэнхы дээрээ манай сэдьхэлые хангажа шадахагүй байна. Мүнөө үедэ тэрэнэй гол дутагдалынь юуб гэхэдэ, тэрэ хадаа коммунистическэ байгуулалтын практикаһаа горьтойшогоор таһаранги байха юм.

Амгалан тайбан байгуулалтада дамжан орохо эрхэ байдалда пропагандын урда табигдагша зорилгонууд тухай хэлэхэ зуураа, агуу ехэ Ленин болбол бүри 1920 ондо иигэжэ зааһан юм: «Хуушан түхэлэй пропагандада коммунизм гээшэ юун бэ гэжэ хэлэгдэдэг, жэшээнүүд харуулагдадаг байгаа. Тиигээд тэрэ хуушанай пропаганда оройдоо хэрэггүй, юуб гэбэл, социализмые хайшан гэжэ байгуулха ёһотойб гэжэ бодото дээрэнь харуулха ёһотой бшуу. Ажахын байгуулалтын политическэ дүй дүршэл дээрэ бүхы пропаганда табигдаха ёһотой. Энэ манай эгээн шухала зорилго мүн. Тиигээд энээниие хэн нэгэн хуушан удхаарнь ойлгохо гээ һаа, тэрэ хадаа тариашан, хүдэлмэришэн ниитын дунда пропагандын хүдэлмэри ябуулжа шадахагүй гээгдэнги хүн байха болоно. Таряа талха бүри ехээр суглуулжа абахын тулада, шулуу нүүрһэ бүри ехээр үгэхын тулада, тэрэ таряа талха ба нүүрһые ябал һайнаар ашаглахаб гэжэ шиидхэхын тулада гүрэнэй экономическа байгуулалта эрхилхэ гээшэ мүнөө манай гол политика болохо ёһотой... Тиин эгээл энээн дээрэ бүхы агитаци, бүхы пропаганда эмхидхэгдэхэ зэргэтэй» (Зохёолнууд, том 31, нюур 346).

Бидэнэр хадаа бүхы ажал-ябуулгадаа ленинскэ энэ сэсэн мэргэн заабарнуудые хүтэлбэри болгохо ёһотойбди. Марксистска теорие шудалалгада ба дам саашадань зохёон найруулгада хамаагүйгөөр хандадаг ябадалтай тэмсэхэ зуураа, бидэнэр болбол догматигууд шэнгеэр, ажабайдалһаа таһарһан хүнүүд шэнгеэр теорие хаража байха аргамнай үгы. Революционно теори болбол хэдыдэшье нэгэл хэбээрээ байдаг номнол ба формуланууд бэшэ, харин юртэмсэ дэлхэйе хубилгаха, коммунизм байгуулха бодото ажал-ябуулгын дайшалхы хүтэлбэри мүн. Практикаһаа таһарһан теори хооһон шанартай гэжэ, зүгөөр революционно теореор гэрэлтүүлэгдэдэггүй практика—һохорлиг байдаг гэжэ марксизм-ленинизм һургана.

Энэ шухалын шухала һургаал партийна хүдэлмэрилэгшэдтэ, түбхын түрүүндэ, идеологическа фронтын хүдэлмэрилэгшэдтэ мэдээжэ гээшэ гү? Тиимэ, мэдээжэ. Тэдэнэй нилээд олонниинь энэ һургаалые бүри сээжэлдээдшье ябадаг. Гэбэшье, идеологическа хүдэлмэрие коммунистическэ байгуулалтын бодото зорилгонуудые бэелүүлхэ тэмсэлтэй холбоогүйгөөр, хадуурангяар ябуулха гэжэ оролдодог партийна хүдэлмэрилэгшэд алхаха бүри тооной дайралдадаг. Хэтэрхэдээ тиимэ хүдэлмэрилэгшэд болбол идеологическа ажал-ябуулгаяа

(Үргэлжэлэлынь 8-дахи нюурта)

Партиин XX съездэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комите

ТООСООТО ЭЛИДХЭЛ

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэhэн элидхэл

(Түгэсхэл)

үдэр бүриин практикатай холбохо гэжэ оролдодог хүнүүдые теорие простой болгоно гэжэ, мухар туйганаар ябуулга хэнэ гэжэ, теориин удхашанарые бага болгоно гэжэ гэмнэдэг байна.

Мүн экономическа наукын талаар байдал амгалан бэшэ. Советскэ экономикын элдэб асуудалнуудаар hайн hайн зохёолнуудые манай экономистнуудай бии болгоогүй байhан ушар, КПСС-эй ЦК-гэй үнгэргэдэг зүблөөнүүд дээрэ промышленностиин ба хүдөө ажахын хүгжэлтын шухалын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдэ тэдээнэй хабаадалсадаггүй ушар энээн тухайда гэршэлнэ. Энэ хадаа коммунистическэ байгуулалтын практикаhаа манай экономическа институдай ба тэдээнэй хүдэлмэрилэгшэдэй ехэшэгээр таhарhыень харуулна.

Капитализмын дарлалтаhаа сүлөөлэгдэжэ, шэнэ ажабайдал байгуулжа байгаа оломиллион хүнэй үүсхэн зохёохы ажалаар коммунизм байгуулагдана гэжэ Ленин хэлээ hэн. Гэбэшье, энээние хүнүүд бултадаа ойлгодоггүй. Коммунизм тухай лекци уншаал hаа, партийна уялгаяа дүүргээбди гэжэ hанадаг коммунистнууд үшөөл бии юм. Бидэнэр марксистско-ленинскэ hургаалые саг үргэлжэ тайлбарилан ойлгуулжа, коммунизм байгуулта тухай теоретическэ hургаалнуудые пропагандироважа байха ёhотой бэзэбди. Тиигээд энэзгээр хизаарлажа болохогүй юм. Советскэ хүнүүд болбол бодото туhаламжа үзүүлхыень, түрүү дүй дүршэлые дэлгэрэнгыгээр найруулжа үгэхыень, энэ тэрэ предприятида, энэ тэрэ колхоздо тус дүй дүршэлые хайшан гэжэ хэрэглэхэб гэhэн hайн зүбшэл үгэхыень манай пропагандистнууд ба агитаторнуудhаа хүлеэжэ байна. Тиихын тулада пропагандистнууд ба агитаторнууд болбол теоретическа энэ тэрэ hургаалнуудые мэдэхэhээ гадна, тодорхой экономико мэдэхэ, миин лэ юрэ үгэ хэлэхэ бэшэ, харин ажал хэрэгые hайн мэдэжэ хэлэхэ ёhотой. Эгээл энэ тус асуудалай гол удха, шанарынь болоно.

Манай орон дотор социализмhаа коммунизмда дамжан оролгын бэелүүлэгдэжэ байhан эрхэ байдалда марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые шудалхаhаа гадна, марксизм-ленинизмын теорие тайлбарилан ойлгуулхаhаа гадна, теорие бодото ажабайдалда бэелүүлхэ, материальна ба культурна зөөри баялигые элбэг дэлбэгээр бии болгохо, гражданинуудай коммунистическэ ушар ёhо мэдэрэлые дээшэлүүлхэ ябадал туйлаха гээшэ илангаяа шухала байна бшуу. Үйлэдбэрие дээшэлүүлхын түлөө, ажалшадай ажана hайн байдалые бүри саашадань hайжаруулхын түлөө үдэр бүриин бодото тэмсэлгүйгөөр, гансал пропагандын ашаар коммунизм байгуулха гэжэ хэн hананаб, тэрэ хадаа хооhоор сээжэлдэгшэд ба номногшодой зам руу хадууран ороно гээшэ.

Ямаршье уг удхагүй политическэ шууяа шашалдаае үгы болгохо хэрэгтэй, тиимэ шууяа шашхалдаае Ленин нэгэтэ бэшэ буруушаадаг hэн. Советскэ хүнүүд болбол хэлэhэн үгэдөө хүрэхыень манай хүдэлмэрилэгшэдhөө эридэг байна. Марксизмленинизмын удхашанар тухай гоё гоё үгэнүүдые хэлэдэг аад лэ, агуухэ энэ hургаалые ажабайдалда бодотоор бэелүүлхэдэнь улад зондоо туhалдаггүй коммунист hохор сагаанайшье сэнгүй, зоной талаhаа нэрэ хүндэгүй хүн болохо байна.

Энэ хэгдэhэн ажаглалтануудые зарим номнолшод марксистско-ленинскэ теориин пропагандые тоодоггүйгөө харуулhан ябадал гэжэ хэлэжэ болохо. Тиигээд эдэ мэтэ номногшодтой үгэ буляалдаhанай хэрэггүй. Марксизм-ленинизмын hургаалаар хүтэлбэри хэжэ, советскэ арад социализм байгуулаа. Энэнь — бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалта мүн. Бидэнэр хадаа обществын хүгжэлтын объективнэ хуули ёhонуудые мэдэдэг байhан туладаа, марксизмленинизмын түүхэ ба теорие саг үргэлжэ шудалан коммунизмын материально-үйлэдбэриин хүсэтэ база байгуулгые али болохоор түргэдхэхын, бүхы ажалшадай материальна, культурна зөөри баялигые арьбадхахын тулада социалистическэ системын булюу байдалые хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ ёhотойбди. Советскэ арад энээние манhаа хүлеэнэ, тиигээд бидэнэр богони болзорто энээние эрхэ бэшэ туйлаха ёhотойбди.

Марксистско-ленинскэ теори болбол агуухэ уг зорилго тээшэ абаашаhан харгыемнай гэрэлтүүлhэн байгаа, гэрэлтүүлнэшье, мүн хойшодоошье гэрэлтүүлхэ юм. Нэгэл юумэн хэрэгтэй — революционно теорие хооhон номнол мэтээр хэрэглэхэгүй, харин творческоор хэрэглэхэ, түүхын шэнэ дүй дүршэлые согсолhоной ба бодото ажабайдалай баримтануудые шэнжэлhэнэй үндэhэн дээрэ, коммунизмын түлөө тэмсэл соогуур тэрэ теорие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэй. Гэбэшье, энэ хүдэлмэриин манай олон участогуудта ехээр гээгдэжэ байhаниинь гэмшэлтэй.

Баhа нэгэ иимэ зүйлые хараадаа абаха шухала. Элдэб саг үедэ марксизмын али олон талануудынь ээлжэлэн түрүү зэргэдэ гарадаг байна гэжэ Ленин hургаа hэн. Ажалай үндэр бүтээсын түлөө, СССР-эй экономическа гол зорилгые шиидхэхын түлөө манай обществын тэмсэл хэжэ байhан эрхэ байдалда марксизмын теориин экономическа талань, тодорхой экономикын асуудалнууд түрүүшын зэргэдэ табигдана.

Партиин түүхын хуряангы курс hүүлэй арбан долоон жэлэй турша соо манай пропагандын гол үндэhэниинь боложо байгаа. Манай партиин алдарта түүхэ болбол кадрнуудые хүмүүжүүлхэ тон шухала эшэ үндэhэ хойшодоошье байхаараал байха. Тиимэhээ түүхэтэ баримтануудта түшэглэhэн, партиин түүхын марксистска ойлгосотой hайн учебнигые зохёохо хэрэгтэй. Коммунизмын түлөө партиин тэмсэлэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ дүй дүршэл научна ёhоор тэрэ учебник дотор ниитэлэгдэhэн, манай үеын саг хүрэтэр найруулан бэшэгдэhэн байха зэргэтэй.

Марксизм-ленинизмын экономическа hургаал, промышленностиин, хүдөө ажахын, барилгын, транспортын, худалдаа наймаанай тодорхой экономикын асуудалнууд мүнөө үедэ тон шухала удхашанартай болонхой. Коммунистическэ байгуулалтын практикатай таhаршагүй холбоотой марксистско-ленинскэ экономическа наукын асуудалнууд манай пропагандын гол зүйлынь болохо ёhотой.

Марксизм-ленинизмын үндэhэ hууринууд тушаа hуралсалай ном зохёохо шухала. Тэрэ ном дотор марксистско-ленинскэ hургаалай шухалын шухала асуудалнууд богонёор, ойлгосотойгоор найруулагдаhан байха зэргэтэй. Тэрэшэлэн марксистска философиин үндэhэ hууринуудые ойлгосотойгоор найруулжа бэшэhэн ном зохёохо хэрэгтэй. Энээние дээдэ hургуулинуудта ба партийна гэгээрэлэй сетьтэ манай кадрнуудые бэлэдхэхэ ба хүмүүжүүлхэ зорилго эрижэ байна. Научно-материалистическэ үзэл бодолые тайлбарилан ойлгуулхада, хархис идеалистическэ философидо эсэргүү тэмсэл ябуулхада тиимэ номууд ехэ удхашанартай байха hэн.

Партиин шэнэ программын проект мүнөө дээрээ бэлдэгдээгүй, тиигээд энээние зохёохо талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй. Хэдэ хэдэн табанжэлнүүдэй турша соо оронойнгоо экономико ба культурые хүгжөөхэ холын хараата түсэб табихатай нэгэн хамта программын тэрэ проект зохёогдохо бэзэ гэжэ hанагдана.

Партиин үни хада шиидхэhэн зарим тодо hонор асуудалнуудые бусайдуулжа худхаhан хүдэлмэрилэгшэдэй алдууе Центральна Комитет заhаха зэргэтэй болоо hэн. СССР дотор социализм байгуулха ба коммунизмда шата дамжан орохо тухай асуудалые жэшээ болгон абая. Манайда социализмын зүбхэн лэ эхинь табигдаhан гэхэ гү, али социализмын минл үндэhэ hууринь бии гэхэ хэбэртэй алдуутай найруулгануудые зарим хүдэлмэрилэгшэд үгэ хэлэхэ зуураа, хэhэн байха юм.

Шэнэ Конституцие баталан абаhан аяар тэрэ үедэ (1936) социалистическэ системын илажа, арадай ажахын бүхы hалбаринуудта батажаад байhаниинь мэдээжэ ха юм. Тиимэ болохолоороо, манай орон дотор социалистическэ общество аяар тиихэдэ гол түлэб байгуулагдаад байhан ба тэрээнhээ хойшо социалистическэ үйлэдбэриин харилсаанай бата бэхи үндэhэн дээрэ хүгжэн дэбжэжэ байна бшуу. Тиимэhээ манайда социализмын зүбхэн лэ эхинь табигдаад байна гэжэ баталан хэлэхэ гээшэ манай ороной алас саашадаа ямараар хүгжэхэ тухай тон шухала асуудалые коммунистнуудта ба бүхы советскэ хүнүүдтэ буруугаар ойлгуулhан ушартай болохо байнал.

Социализмын хүгжэлтэ тухай асуудалнуудые баhа тад ондоогоорше тайлбарилдаг ушар заримдаа үзэгдэдэг. Коммунистическэ обществын принципүүдые бүри мүнөө бэелүүлэн орохо гэhэн уряал гэжэ социализмhаа коммунизмда шата дамжан оролго тухай тезисые ойлгодогшье хүнүүд манайда баhа дайралдадаг. Зарим хөөрүү хүнүүд социализм байгуулалта бүримүhэн дүүргэгдээ гэжэ тоолоод, коммунизмда дамжан орохо тодорхой гэгшын расписани зохёожо эхилhэн байнад. Хэhэн ажалайнь дүнгөөр хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаарнь урмашуулха социалистическэ ёhо гуримые тоодоггүй ябадал иимэ хооhон хубхай ойлгомжонууд дээрэhээ бии болодог байгаа. Продуктнуудые сэхэ андалдан абалсаха ябадалаар советскэ худалдаа наймаае түргэнөөр hэлгэхэ гэhэн үндэhэ баримтагүй дурадхалнууд хэгдэдэг болоо hэн. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, hанаагаа амаран налайха hанал бодолнууд гаража эхилhэн байгаа. Советскэ экономикын эгээн түрүүшын үедэ хүндэ индустрие булюу ехээр хүгжөөхэ хэрэгтэй байгаа, тиигээд мүнөө болоходо зүбхэн лэ хүнгэн промышленностие түргэнөөр хүгжөөхэ болоод байнабди гэhэн бэеэрээ, хүнгэн промышленностие хүндэ индустрида зүрюугээр табижа эхилhэн, тиимэ «сэсэшүүл» бии болоhон байгаа. Социалистическэ байгуулалтада туйлагдаhан үрэ дүнгүүдые багадхаха гэhэн hэдэлгэнүүдтэ шанга харюу партиин талаhаа үгтэhэниинь, тэрэшэлэн бодото байдалhаа таhарhан, социалистическэ экономикын үндэhэн шухала асуудалнуудые бусайдуулhан таамаг хии бодолшодой алдууе заhаhаниинь мэдээжэ.

Үлэмжэ хүгжэнги капиталистическэ оронуудые экономическа талаараа манай үшөөл ахижа гарааүйе, обществын бүхы гэшүүдэй шанга шадалта ажабайдалые хангахын тулада манай үйлэдбэриин хэмжээнэй үшөөл дутамаг байhые, ажахын ба культурна байгуулалтада дутагдалнууд ба эмхигүй ябадалай орон соомнай үшөөл олон байhые яашагүй hайрхуу бардам хүн лэ харангүй байжа болохо.

Теоретическэ алдуу эндүүнүүд, хии хооhон hанаашалганууд бодото зорилгонуудые зүбөөр ойлгоходонь хүдэлмэрилэгшэдтэ hаад хэнэ, идеологическа хүдэлмэридэ хооhон хуурмаг зүйлнүүдые бии болгоно.

Партийна организацинууд болбол идеологическа хүдэлмэри ябуулхадаа hэрэмжэеэ дээшэлүүлхэ, марксистска теориин арюун сэбэр байлгые нарин нягтаар сахиха, буржуазна идеологиин үзэгдэлнүүдтэй эрид шанга тэмсэл ябуулха, хүнүүдэй ухаан мэдэрэлдэхи капитализмын үлэгдэлнүүдтэ шангаар добтолдог болохо, тэдэ үлэгдэлнүүдые бэедээ абажа ябадаг хүнүүдые элишэлхэ уялгатай.

Социально-политическэ ондо ондоо системэнүүдтэй оронуудай эбтэйгээр зэргэлэн оршохо арга боломжонууд тухай тон зүб тезисые идеологиин талада абаашан хэрэглэхэ гэжэ зарим хүдэлмэрилэгшэдэй hэдэдэг тухайдань энээнтэй хамта хэлэнгүй гаража болохогүй байна. Энэ хадаа тон хоротой төөрилгэ гээшэ. Капитализмтай эбтэйгээр зэргэлэн оршохо ба экономическа мүрысөө ябуулха гэжэ манай хүсэжэ байhан ушарhаа буржуазна идеологида эсэргүү, хүнүүдэй ухаан бодолдохи капитализмын үлэгдэлнүүдтэ эсэргүү тэмсэлые hулаoруулжа болохо юм гэhэн тобшолол яабашье хэжэ болохогүйл. Манай зорилго — буржуазна идеологие эсэшэ сусашагүйгөөр элишэлэн харуулха, арадта харша тэрээнэй удха шэнжые, тэрээнэй хархис шанарые элишэлхэ ёhотойбди.

Хуушан юртэмсын үмхирэн hалажа байгаа үзэл бодолнуудта эсэргүүгээр, коммунистическэ идеологие дэлгэрүүлхын ба батадхахын түлөө манай партиин ябуулжа байгаа тэмсэлдэ хэблэл, литература ба искусство ехэ үүргэ ээлдэг юм. Энэ талаар горьтой туйлалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, манай литература ба искусство болбол тэдээн дотор харуулагдадагта орходоо жэшээлэшэгүй баян уг удхатай ажабайдалhаа, советскэ бодото байдалhаа үшөөл олон талаараа гээгдэжэ ябана. Манай зарим уранзохёолшод ба искусствын хүдэлмэрилэгшэд ажабайдалтай холбоо барисаагаа hулаоруулаагүй аабза гэжэ асуумаар болоно. Манай ороной литература ба искусство болбол гансашье удхынгаа талаар бэшэ, мүн уранhайханайнгаа ба уралал мэргэжэлэйнгээ талаар дэлхэйн түрүү зэргэдэ гаража шадаха ба гараха ёhотойшье юм. Искусствын органууд, редакцинууд ба хэблэлнүүд зарим нүхэдэй яаралтай тэбдүүгээр бэшэhэн hалан муу зохёолнуудта хамаагүйгөөр хандадаг. Энээнтэй эбсэжэ болохогүй. Зохёолнуудта хооhон хуурмаг ба хэрэгтэ хэрэггүй юумэ бэшэлгэдэ хатуу харюу үгтэдэггүй, тиигэжэ искусствын хүгжэлтэдэ, арад зониие уранhайханай талаар хүмүүжүүлгэдэ хохидол үзүүлэгдэдэг.

Киногой зарим тэды hайжарhаниие тэмдэглэжэ болохо байна. Фильмнүүдые олоор гаргадаг болонхойбди. Гэбэшье, киногой хүдэлмэрилэгшэд болбол тоогой хойноhоо оролсоhон бэеэрээ, картинануудай идейнэ-уранhайханай шанарта заримдаа бага эрилтэ табидаг, жэжэ божо үзэгдэлнүүд тухайда hулахан, халирхай зохёолнуудые бии болгодог байна. Киногой ажалшадые хүмүүжүүлгын хүсэтэ зэбсэг байhыень hанажа, иимэ ябадалые үгы болгохо хэрэгтэй.

Советскэ бодото байдалые буруугаар харуулха ябадалда эсэргүүгээр, тэрэ байдалые гоёожо харуулха гү, али тад hөөргэ, советскэ арадай туйлаhан юумые гутаажа, муушалжа харуулха ябадалда эсэргүү тэмсэлые парти ябуулhан байна, хойшодоошье ябуулха юм. Литература ба искусствын талаар хэгдэжэ байгаа зохёохы ажал-ябуулга коммунизмын түлөө тэмсэлэй уг удхаар нэбтэрэнги байха, ухаан бодолдо урма зориг, бата этигэл оруулха, социалистическэ мэдэрэлые, нүхэрэй ёhоной журам сахилые хүгжөөхэ ёhотой. Идейно-политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэридэ хэблэлэй үүргые дам саашадань шангадхалгада тусгаар анхарал хандуулагдаха ёhотой.

Хүдөөдэ культурно-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие hайжаруулга—шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн. Хүдөөдэ культурна хүдэлмэри олон ушарта задагай зайдан байдалтай болошонхой, радио, хэблэл, клубууд, библиотекэнүүд гэхэ мэтын арга хэрэгсэлнүүд муугаар хэрэглэгдэнэ. Культурын эмхи зургаанууд олон ушарта коммунистическэ байгуулалтын бодото зорилгонуудhаа таhарангяар ажаллана. Культурын байшангууд, клубууд, библиотекэнүүд, улаан булангууд болбол ниитэ-политическэ ба культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулхадань партийна организацинуудай гол шухала базань болохо ёhотой. Эдэ эмхи зургаанууд түрүү дүй дүршэлые пропагандалха, агротехникые шудалха ябадал эмхидхэхэдэ туhалха зуураа, хүдөө ажахые дам саашадань хүгжөөн дэбжээхэ программа бэелүүлхэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ ёhотой.

Коммунистическэ байгуулалтадаа ехэ амжалтануудые туйлахын тулада бидэнэр идеологическа хүдэлмэриин бүхы арга хэрэгсэлнүүдые улам hайнаар хэрэглэхэ уялгатайбди. Парти болбол кадрнуудые, бүхы коммунистнуудые, бүхы ажалшадые идеологическа талаар хатуужуулха тухай саг үргэлжэ оролдодогшье байгаа, оролдохошье байна.

Тиин партийна байгуулалтын, эмхидхэлэй хүтэлбэриин ба идейно-политическэ хүдэлмэриин талаар манай урда иимэ зорилгонууд табигдана:

1. СССР-эй гүрэнэй, ниитын, ажахын ба культурна бүхы ажабайдалда советскэ арадай залан ударидагша хүсэниинь байгаа партиин үүргые бүхы хэмжээгээр саашадаашье дээшэлүүлхэ, олониитэтэй партиин барисаае бүри үргэдхэхэ ба бэхижүүлхэ, тэрээнэй нэрэ хүндые бүри дээшэнь үргэхэ; партиин ба тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэдэлые, нягта жагсаалые нарилан хамгаалха ба бэхижүүлхэ, парти дотор хамтаараа хүтэлбэрилхэ гуримые нягтаар сахиха; шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгые үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ажахын ба культурна байгуулалтын бүхы дутагдалнуудые зоримгойгоор элирүүлхэ.

2. Парти доторой демократие дэлгэрүүлжэ, тэрээнэй үндэhэн дээрэ партийна организацинуудай, бүхы коммунистнуудай үүсхэл эдэбхие ехэ болгохо, харюусалгыень дээшэлүүлхэ, партийна организацинуудай эмхидхэхы ажал-ябуулгые hайжаруулжа, тэрэ ажал-ябуулгыень коммунистическэ байгуулалтын бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ шэглүүлхэ; кадрнуудые шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ ба хубаарилан табиха хүдэлмэри hайжаруулха; коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ профсоюзуудай ба комсомолой үүргые дээшэлүүлхэ.

3. Бүхы партийна организацинуудай идеологическа хүдэлмэриин хэмжээе дээшэнь үргэхэ, коммунизм байгуулгын бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэрэ хүдэлмэрие шэглүүлхэ; партиин теори ба түүхэтэ дүй дүршэлые коммунистнуудай творческоор ойлгон шудалха ябадал хангаха; идеологическа хүдэлмэридөө hэрэмжээ дээшэлүүлхэ, буржуазна идеологитой эбсэшэгүй тэмсэл ябуулха; олонниитые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ ба хүнүүдэй ухаан бодолдохи капитализмын үлэгдэлнүүдые үгы болгохо хүдэлмэри шангадхаха; энэ зорилгоор, ухаан бодолдо нүлөө үзүүлдэг бүхы арга хэрэгсэлнүүдые—пропаганда, агитаци, хэблэл, радио, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые ба наукын, литературын болон искусствын эмхи зургаануудые улам эдэбхитэйгээр, дүүрэнээр хэрэглэдэг болохо.

* * *

Нүхэдүүд! Советскэ арад алдарта ехэ замаар ябажа гараа юм. Тэрэ хадаа Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэри доро түүхэтэ агууехэ илалтануудые туйлаа. Гадаадын ба дотоодын дайсадтай хатуу шанга тэмсэл соогуур манай илалтанууд туйлагдаа. Энэ зам дээрээ советскэ арад олон бэрхэшээлнүүд ба түбэгшээлнүүдые дабаа юм. Советскэ арад болбол ороноо шэнэдхэн хубилгаха түсэбүүдые, социалистическэ экономикые хүгжөөхэ асари ехэ түсэбүүдые хэлбэришэгүйгөөр, эрид зоригтойгоор бэелүүлжэ байна.

Советскэ Союзай туйлаhан амжалтанууд манай арадые, манай бүхы хани нүхэдые баясуулна, зоригжуулна. Теэд манай дайсадшье хүрэтэрөө hаналаа хубилгаха баатай болоно. Хэрбээ тэдэнэр социалистическэ гүрэнэй хүсэндэ этигэлгүйгөөр, советскэ түрүүшын табанжэлые наадалан угтаhан байгаа hаа, мүнөө тэдэнэр hанаагаа зобонхой. Советскэ Союзай хүдэлмэришэн ангиин, ажалша таряашадай, бүхы арадай асари ехэ али зэргын үрэ ду
hохоршье хүн мүнөө харадаг байнал
өөрынгөө гарта абажа, хүдэлмэришэн
рүүшын социалистическэ гүрэние д
гуулаад, манай арад болбол коммун
ствые байгуулха хүдэлмэри эсэшэ
ябуулна, тиихэдээ дэлхэйн бүхы ар
жуулхы жэшээ харуулна. **(Удаан**
га болоно). Советскэ оромнай мү
хүгжэжэ байна. Хэрбээ уран үгөөр
hаа, бидэнэр ехэ үндэр хадын хяра
хайбди, тэндэhээмнай уг зорилго т
мунистическэ общество тээшэ ошохо
гэн ехэ горизонтнууд эли тодоор
удаан альга ташалга болоно).

Иимэ үндэр өөдэ манай ороной
гараhан харгын аймшагтай хүшэр
юм. Гэбэшье, советскэ арадые ямар
нүүд айлгаагүй, тэрэнэй хүсэ шада
гүй. Эдэ бэрхэшээлнүүдые дабалга
эрэлхэг зоригтой тэмсэлдэ советскэ
ажалшадые бүри ехээр хатуужуула
скэ хүнүүд болбол hайн мэдэжэ ба
үмдэхэ юумэндээшье, байра байдалд
олон юумэндэ өөрынгөө хэрэглэмж
байгаа. Тиигээд парижска түхэл ма
донуудтай хубсаhа хэрэгсээнэгүйт
шүүмжэлхэдэнь, советскэ хүнүүд оло
бэеын түхэлые гутаадаг хүбэнтэй х
үмдэнхэй ябадаг юм. Бидэнэр энээ
мэдэрнэбди.

Бидэнэр олон юумээр өөhэдынгөө
хизаарладаг байгаабди, тиигээд ман
байгаагүй. Агууехэ Октябриин түүхэ
дые хамгаалан арьбадхахын ту
бүхы экономикын ба тэрээнэй хамга
гол үндэhэн бологшо социалистическ
стри тон богони болзорто байгуулха,
үндэhөөрнь шэнэдхэн хубилгаха, ар
генциин шэнэ кадрнуудые бии болго
ческэ общество байгуулха ёhотой бай

Советскэ социалистическэ гүрэн х
гэжэ дайсад хэдэн дахин шалган тү
гээд тэдэ hэдэлгэнүүдынь бүхыдөө б
дайн сэрэгэй авантюрые эмхидхэгшэ
галhан байна. **(Нэрьемэ альга таш**
Советскэ гүрэн ургажа ба бэхижэжэ
даа шэнэ юртэмсэ дэлхэйдэ ошохо з
түрэлтэндэ заагша маша ехэ гэрэлт
мандажа байнал. **(Удаан альга таша**

Мүнөө зургаадахи табанжэлдэ Со
урагшаа шэнэ ехэ алхам хэжэ байна.
промышленностие хойшодоошье хү
хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээн гаргад
хын hалбаринуудые дэбжээхэ арга б
үргэдхэнэбди.

Коммунизм байгуулха агууехэ уг з
лаха үүсхэн зохёохы хүсэ, айхабтар е
зориг манай партида хүсэд бии юм.
бүхы түүхэдэ энээнhээ нангин зорилг
гүй юм, байнашьегүй. Коммунизм бол
үйлэдбэриин бүхы хүсэнүүдые дүүрэ
лан бадаруулдаг. Ниитын энэ байгуу
зөөри баялиг билтарма элбэг болохо
бүхэн шадалайнгаа зэргээр тон
ажалладаг болохо, хэрэгсэлэйнгээ з
гаа түлөө абадаг болохо байна. Хүн
нистическэ обществын гэшүүн бүхэн
дэбжэхэ шухала эрхэ нүхэсэл тэрээн
рэ байгуулагдаха юм. **(Удаан альга**
но). Эгээл тиимэ туладаа коммунизм
нууд өөр тээшээ татаха угаа ехэ хүс
рэнэй тала баригшадые улам олоор
лада хабаадуулна. Тиигээд, хүнүүд
таар, ондоо тээhээ баалалтаар комм
руу ороно гэhэн худал шашалдаанhа
байхагүйл. Коммунизмын үзэл сур
гэжэ, тэдэ үзэл сурталай үшөө бүри
лион хүнүүдэй дунда тарахадань бү
суудай бодхоодог ямаршье «түмэр х
хаалтанууд hаад хэжэ шадахагүй
этигэнэбди. **(Нэрьемэ альга ташалга**

Тиихэ зуураа, бидэнэр амгалан т
hуухын түлөө, социализм ба капи
рондо экономическа мүрысөөнэй тү
гоор оролдонобди, эб найрамдалай
хоорондохи хани барисаанай поли
шэгүйгөөр ябуулнабди.

Манай партиин дайсад ба тэрээнд
олон юм. Гэбэшье, партиимнай ша
нинар ба үнэн сэхэ союзнигуудынь

Манай хэрэг илагдашагүй. Юунд
гэхэдэ, ахадүү арадай Хитадта, арад
бүхы оронуудта хэдэн зуу миллион
советскэ арадтай хамта энэ хэрэгые
шуулна. **(Нэрьемэ альга ташалга б**
илагдашагүйб гэхэдэ, тэрэ хадаа н
колониальна дарлалтаhаа сүлөөрhэн
оронуудаар халуунаар дэмжэгдэдэг,
байна. Юундэ илагдашагүйб гэх
бүхы дэлхэйн ажалшад дэмжэдэг ю
хэншье айлгахагүй, ээлжэ байгаа п
най сухарихые хэншье баалажа ша
рамдалай, демократиин ба социал
хамгаалхаяа болихымнай хэншье б
гүй. **(Нэрьемэ альга ташалга болоно**

Ерээдүй манда хабаадана, юуб гэ
най агууехэ багша Ленинэй зааhан т
урагшаа найдамтайгаар зорижо ябан
удаан альга ташалга болоно). Ниит
байгуулалта бии болгохо гэhэн үзэл
кратиин ба социализмын үзэл бодол
хэдэн зуу миллион хүнүүд манние, м
тойрон нягтаржа байна.

Юртэмсэ дэлхэйе шэнэлэн хубилг
ленинизмын hургаалай туг доро я
Союзай Коммунистическэ парти с
коммунизмын түгэс илалтада асарха
цида дамжан ороhон нэрьемэ удаан
болоно. Булта хүл дээрээ бодоно).

Редактор Д. Л.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, партийной жизни, сельского хозяйства —47-59 пропаганды и пер культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00690

Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР.